

Mreže znanja za dolgoživo družbo: odprta univerza

Ljubljana, 14. november 2025

Zbornik povzetkov prispevkov s konference

Urednici: Nives Ličen in Nina Tušek

UNIVERZA
V LJUBLJANI

FF

Filozofska
fakulteta

Mreže znanja za dolgoživo družbo: odprta univerza
Ljubljana, 14. november 2025
Zbornik povzetkov prispevkov s konference

Urednici: Nives Ličen in Nina Tušek

Organizatorja konference

Center za izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani
Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje Univerze v Mariboru

Recenzenti

Monika Govekar Okoliš, Petra Javrh, Meta Lah, Mojca Leskovec, Nives Ličen,
Lučka Lorber, Vlasta Novak Zabukovec, Irma Potočnik Slavič

Programski odbor

Meta Lah, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Mojca Leskovec, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Nives Ličen, Univerza v Ljubljani, Modra fakulteta
Lučka Lorber, Univerza v Mariboru, Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje
Vlasta Novak Zabukovec, Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije
Irma Potočnik Slavič, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Organizacijski odbor konference

Urška Gruđen, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Petra Teslić, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Nina Tušek, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Prelom: Jure Preglau

Lektura: Paul Steed (angleščina) in Anja Muhvič (slovenščina)

Založila: Založba Univerze v Ljubljani

Za založbo: Gregor Majdič, rektor Univerze v Ljubljani

Izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Ljubljana, 2025

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL>

DOI: 10.4312/9789612977207

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 256599299

ISBN 978-961-297-720-7 (PDF)

Zbornik povzetkov je izšel v okviru projekta *Ultra Vseživljenjsko učenje, trajnostni razvoj in dolgoživa družba: razvoj učnih vsebin, strategij, evalvacije in sistema mikrodokazil za starejše študente*.

Projekt sofinancirajo Republika Slovenija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije ter Evropska unija – NextGenerationEU in sklad ISF FF 2025 v okviru institucionalnega stebra financiranja.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VISOKO ŠOLSTVO,
ZNANOST IN INOVACIJE

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje
Univerze v Mariboru

Mreže znanja za dolgoživo družbo: odprta univerza

Ljubljana, 14. november 2025

Zbornik povzetkov prispevkov s konference

Urednici: Nives Ličen in Nina Tušek

UVOD

Avtorice in avtorji prispevkov na konferenci gradijo porajajočo se mrežo nosilcev znanja, veščin, praks, vrednot, skrbi, zavzetosti, upanja za dolgoživo družbo. Če uporabimo besede filozofinje Marie Puig de la Bellacasa,¹ v vmesnem prostoru spoznavanja in delovanja nastaja mreža kritičnih strokovnjakov in strokovnjakinj, ki dekonstruirajo starizem in strukture moči, ki starizem ohranjajo, dekonstruirajo vsakdanje forme brezbriznosti. Nasproti tem s svojimi praksami postavijo skrb, ki ima etično, politično in materialno razsežnost. Avtorji in avtorice prihajajo iz različnih generacij – od tihe generacije do generacije Z – in sporočajo, da je v času hiperindividualizma in hipertekmovalnosti, vojn, zidov treba poiskati skupnost ter bližino, ki vključuje.

Konferenca je namenjena preizpraševanju treh tem: (a) kakšno znanje potrebujemo za dolgoživo družbo in kaj bi morala univerza vključiti v svoje izobraževalne programe, (b) kakšna znanja potrebujemo za drugo kariero, (c) kaj lahko univerza stori za razvoj starosti prijaznega okolja. Skupni evropski visokošolski prostor se sooča z izzivi na področjih evropske integracije, demografskih sprememb, tehnološkega napredka ter geopolitično napetostjo in vse večjo neenakostjo. Strategija Združenja evropskih univerz (European University Association) je leta 2021 objavila dokument *Univerze brez zidov: vizija za leto 2030*, ki zagotavlja odprtost, trajnost, vključenost in potrebo po odgovornih univerzah, ki bodo služile napredku. Visokošolske institucije morajo sprejemati raznolikost v vseh njenih oblikah in zagotavljati vključenost in dostopnost, aktivno sodelovati s svojimi skupnostmi ter se ukvarjati z družbenimi izzivi. S tem konferenca nadaljuje lanskoletno konferenco *Angažirana univerza v dolgoživi družbi* ter povezovanje slovenskih univerz in lokalnega okolja v duhu globalnega gibanja Starosti prijazna univerza (*Age-friendly university*) ter razvoja inovacij v izobraževanju.

Starosti prijazno okolje temelji na načelih Svetovne zdravstvene organizacije² ki vključujejo dostopnost, varnost, participacijo in medgeneracijsko povezovanje. Ključni poudarek je na aktivnem staranju ter oblikovanju okolij, ki omogočajo kakovostno, dostojanstveno in neodvisno življenje starejših. Koncept »longevity-ready« razširja to logiko: ne gre zgolj za odzivanje na obstoječe potrebe, temveč za proaktivno oblikovanje okolij, ki so pripravljena na prihodnje demografske izzive. Zajema načrtovanje trajnostne infrastrukture, digitalno vključenost, podporo vseživljenjskemu učenju, preventivno zdravstveno politiko in povezovanje generacij. Preseže okvir starosti prijaznega okolja ter postane na dolgoživost pripravljeno okolje, ki proaktivno oblikuje fizične in družbene razmere za kakovostno življenje za vse generacije.

Dolgoživost, na dolgoživost pripravljena mesta, stoletje stoletnih, druga kariera, druga polovica življenja po abrahamu, zdravila za upočasnitev staranja ... To so le nekateri izrazi, ki sporočajo o veliki spremembi v 21. stoletju, to je podaljševanju življenja, ki sledi novim odkritjem medicine, farmacije, tehnologije, psihologije, ved o prehrani, izobraževanju, prostoru ... Univerze intenzivno raziskujejo dolgoživost ter odgovarjajo na nove izzive in priložnosti tako na področju naravoslovnih ved kot tudi humanistike in družboslovja. Zaslužni profesor Peter Gabrijelčič, nekdanji dekan Fakultete za arhitekturo, plenarni predavatelj na konferenci, je v podkastu *Arhitektovi dialogi*³ dejal, da način mišljenja na univerzi presega tisto, kar je že znano. Na univerzi se iščejo inovacije, univerza ustvarja nove rešitve v družbi, ki je negotova in ki ne ve, kaj prihaja. Za prehod iz starosti prijaznega mesta v dolgoživo mesto lahko univerze odigrajo ključno vlogo – ne le kot izobraževalne ustanove, temveč kot gibalno raziskav, inovacij, povezovanja skupnosti in oblikovanja politik pri gradnji kakovostnega življenja za vse. Univerza lahko postane motor dolgoživosti, ki ne le prilagaja prostor starejšim, temveč ustvarja mesta, kjer vsi živijo dlje, bolj zdravo ter bolj kakovostno. Profesorji in profesorice, raziskovalci in raziskovalke ne morejo delovati po starih normah, temveč morajo iskati možnosti, ki so več kot nadgradnja znanega. Stoletje dolgoživosti spodbuja eksperimentiranje pri iskanju novega znanja, preseganju monopolov in ustaljenih načinov razmišljanja o potekih življenja, delitvi med mlade in stare, pravicah starejših (glej na primer prispevke Findeisen, Perko, Colnar in Kejžar). Razmišljanja prihajajo z različnih področij (od filozofije do ekonomije, od turizma do izobraževanja, od geografije do zdravstvenih ved, od literature do gerontologije ...), pripravili so jih raziskovalci, učitelji, aktivisti, inovativni praktiki, saj želimo skupaj premisliti, kaj lahko storimo, da bi bila dolgoživost naša prednost, in ne ovira (glej na primer Cizelj, Goriup), da bi spoznanja o modrih conah (glej Kumer) uporabili tudi v slovenskem okolju.

1 Puig de la Bellacasa, M. (2017). *Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds*. University of Minnesota Press.

2 World Health Organization (2007). *Global Age-friendly Cities: A Guide*. Dostop: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241547307>

3 Gabrijelčič, P. (2025). O kadrovanju, talentu, starhitektih in normah. Dostop: <https://www.youtube.com/watch?v=pm0K8AG6OKk>

Tehnološki razvoj, zeleni prehod, gospodarske spremembe spreminjajo svetovni ter domači trg dela, kar narekuje potrebo po vseživljenjskem učenju za pridobivanje ustreznih kompetenc in znanja. Evropska unija je sprejela priporočilo Sveta EU o pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost z umestitvijo v nacionalne sisteme kvalifikacij (16. junij 2022). S tem so se začele aktivnosti za spodbujanje vseživljenjskega učenja in enotnega sistema mikrodokazil tudi v slovenskem visokem šolstvu. Na univerzah se razvijajo raziskave, pomembne za starejše (mobilnost, zdravila, gibanje in šport, izobraževanje, komunikacija, socialni marketing, management, pomoč z umetnostjo ...), prinašajo spoznanja, ki bi jih morali hitreje prenesti med študente ter širše med ljudi, v podjetja, v lokalno okolje, družine. Teme dolgoživosti se dokaj sramežljivo vključujejo v izobraževanje. Hitreje kot v rednih študijskih programih se znanje prenaša prek programov v sistemu mikrodokazil, neformalnega izobraževanja za starejše in o starejših (glej na primer Gruden, Tušek in Leskovec, Brečko).

Po mnenju mnogih raziskovalcev bi morali razvijati nove prakse, ki ustrezajo značilnostim in potrebam starejših.⁴ Če jih naštejemo le nekaj: J. A. Scott, avtor knjige *The Longevity Imperative* (2024) in soavtor uspešnice *The 100-Year Life* (2016), A. Börsch-Supan, ustanovitelj centra za ekonomiko staranja pri Inštitutu Maxa Plancka, D. Sinclair, raziskovalec epigenetike in staranja, M. Slowey, soustanoviteljica starosti prijazne univerze v Dublinu, M. Formosa, direktor mednarodnega inštituta OZN za proučevanje staranja na Malti, L. Carstensen, ustanoviteljica raziskovalnega središča Stanford Center on Longevity, U. Staudinger, rektorica univerze v Dresdnu in raziskovalka staranja ... Vsi poudarjajo, da moramo graditi produktivno družbeno okolje, ki bo v podporo dolgoživosti. Dolgoživost razumemo kot novo možnost (tudi) za univerze,⁵ kar pomeni, da je treba zgraditi ekologije učenja in vključevanja ter sodelovanja brez stigmatizacije. Slowey in Schuetze (2012)⁶ sta že pred več kot desetletjem opozorila na to, da postajajo skupine študentov, ki vstopajo na univerzo, mnogo bolj raznolike, kot so bile v preteklosti. Več je odraslih in starejših odraslih, več je študentov z oviranostmi, športnikov ... Menila pa sta, da visoko šolstvo ni spremenilo svoje kulture izobraževanja ter ohranja neenakosti, pri čemer izstopajo ljudje iz marginaliziranih okolij in skupin. Vprašati se torej moramo, kdo postavlja pravila in kdo ima moč odločanja ter kaj se dogaja v našem okolju. Izobraževanje na univerzah, naj bi bilo dostopno in naj bi vodilo v družbeno pravičnost. Izobraževanje je pravica in ljudje naj bi imeli možnost, da se vračajo v izobraževanje tudi v odraslosti in pozni odraslosti. Modra fakulteta na Univerzi v Ljubljani ter Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje na Univerzi v Mariboru želita povezovati univerze in promovirati inovacije za vključujoče izobraževanje tudi s pomočjo skupnih konferenc in okroglih miz.

Dolgoživost se povezuje z zdravim in aktivnim staranjem, ki ga lahko različno razumemo (glej Čermerlj). Po merilih AAI (Active Ageing Index), ki ga uporablja UNECE⁷ in Evropska komisija, pomeni, da so ustvarjene razmere, da lahko starejši ljudje ostanejo dejavni na različnih področjih življenja – v delovnem okolju, družbenem in političnem udejstvovanju, prostovoljstvu, izobraževanju in vsakdanjem življenju – ter ohranijo zdravje, varnost in blagostanje. Prof. dr. Cizelj v svojem referatu opozarja na pomen inovativnosti in zaostajanje Slovenije. V Sloveniji bi potrebovali več ozaveščanja in tudi politične volje za odgovore na dolgoživost. Le tiste družbe, ki bodo dovolj hitro in kakovostno odgovorile na demografske spremembe, jih bodo lahko uporabile za skupen razvoj, kar je potrdila tudi konferenca *Vključujoča dolgoživa družba – priložnosti za prihodnost*, ki je potekala oktobra 2025 na Univerzi v Ljubljani.

Konferenca *Mreže znanja za dolgoživo družbo: odprta univerza* je namenjena prepletanju različnih vrst znanja, srečanju raziskovalcev, praktikov, aktivistov ter ustvarjanju agore za kritično premišljevanje, ekspanzivno učenje, medsebojno podporo in spodbujanje ustvarjalnosti. Kumer se v svojem referatu sprašuje, ali bi lahko bil Trst nova modra cona. Kaj se lahko Slovenija iz tega nauči?

4 Na univerzah se večinoma kot »starejši« štetejo ljudje, starejši od 50 ali 55 let.

5 Archer, W. in Kops, W. (2020). Older Adult Learners: An Opportunity for Universities. V M. Slowey, G. H. Schuetze in T. Zubrzycki (ur.), *Inequality, Innovation and Reform in Higher Education* (str. 251–264). Springer.

6 Slowey, M. in Schuetze, H. (2012). All Change – No Change? Lifelong Learners and Higher Education Revisited. V M. Slowey in H. Schuetze (ur.), *Global Perspectives on Higher Education and Lifelong Learners* (str. 3–23). Routledge.

7 United Nations Economic Commission for Europe UNECE. Dostop: <https://unece.org/population/active-ageing-index>

PLENARNI PRISPEVKI

PROTI UČEČI SE, USTVARJALNI IN MEDGENERACIJSKO POVEZANI DRUŽBI

Današnja družba se hitro spreminja. Življenjske poti niso več tako jasno začrtane, kot so bile v preteklosti. Koncept vseživljenjskega poklica izgublja veljavo, saj sta prilagodljivost in permanentno učenje ključna za uspeh v svetu, kjer se poklici hitro spreminjajo. Kljub temu temeljijo birokratski sistemi še vedno na zastarelih mejah med obdobjem učenja, delovno dobo in upokojitvijo, kar ne odraža dejanske dinamike ter potreb posameznikov in družbe. Starejši po upokojitvi pogosto izgubijo finančno avtonomijo zaradi nizkih pokojnin, inflacije ter diskriminacije pri dostopu do kreditov in dodatnega zaposlovanja. Sistem jih potiska v pasivnost, čeprav imajo še vedno kreativne sposobnosti, znanje in finančna sredstva. Potrebne so spremembe, ki bodo omogočile finančno enakopravnost in dostop do trga dela ter dostojanstveno staranje. Poseben poudarek dajemo zajemanju in prenašanju skritega (tacitnega), izkustvenega znanja starejših, ki je pogosto neformalno in skrito ter ga ni mogoče nadomestiti z digitalnimi ali teoretičnimi znanji. To znanje je dragoceno za ohranjanje dediščine, praktičnih veščin in inovacij hkrati pa spodbuja medgeneracijsko sodelovanje ter krepi občutek skupnosti. Prepoznavanje in vključevanje tacitnega znanja starejših lahko pripomore k vitalnejši, ustvarjalnejši ter bolj povezani družbi, kjer je prostor za vse generacije. Zavzemamo se za uvedbo doktorata stroke, ki bo omogočil zajem in prenos dragocenega tacitnega (implicitnega) znanja, ki bi se sicer z upokojitvijo strokovnjakov izgubilo, kljub njegovi veliki vrednosti za stroko in družbo.

Ključne besede: dinamična družba, tretje življenjsko obdobje, medgeneracijsko sodelovanje, tacitno znanje, doktorat stroke

Towards a Learning, Creative and Intergenerationally Connected Society

Modern society is changing rapidly, and life paths are no longer as clearly defined as they once were. The concept of a lifelong profession is losing its relevance, as adaptability and lifelong learning have become key to success in a world where occupations are constantly evolving. Despite this, bureaucratic systems still rely on outdated divisions between the periods of education, working life, and retirement. These divisions no longer reflect the actual dynamics and needs of individuals and society. Older people often lose their financial autonomy after retirement due to low pensions, inflation, and discrimination in access to credit and additional employment opportunities. The system pushes them into passivity, even though they still possess creative abilities, knowledge, and financial resources. Changes are needed to ensure financial equality, access to the labour market, and dignified ageing. We place special emphasis on capturing and transmitting the tacit, experiential knowledge of the older generations, which is often informal and hidden, and cannot be replaced by digital or theoretical knowledge. This knowledge is valuable for preserving heritage, innovation, and practical skills, while also promoting intergenerational cooperation and strengthening the sense of community. Recognizing and including the tacit knowledge of older people can contribute to a more vital, creative, and connected society that includes space for all generations. We advocate for the introduction of a professional doctorate that would enable the capturing and transfer of valuable tacit (implicit) knowledge, which would otherwise be lost upon the retirement of experts, despite its great value to both the profession and society.

Keywords: dynamic society, third age, intergenerational cooperation, tacit knowledge, doctoral degree in the field

¹ Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo

ALI IZOBRAŽUJEMO STROKOVNJAKE ZA POTREBE DOLGOŽIVE DRUŽBE?

Besedna zveza dolgoživa družba, ki je nekako sramežljivo nadomestila izraz starajoča se družba, se je začela šele nedavno uveljavljati v javnosti. To je v glavnem posledica demografskih sprememb – pričakovana življenjska doba narašča povsod po svetu, rodnost pa vsaj v zahodnem svetu vztrajno upada. Če pogledamo statistiko v Sloveniji, se izkaže, da delež prebivalcev, starejših od 65 let, danes dosega že 22 % vseh prebivalcev Slovenije. Nekatere napovedi opozarjajo na resne težave, predvsem v smislu finančnih izčrpanj različnih javnih blagajn, bolj optimistične napovedi pa nakazujejo možnosti za nove izzive in priložnosti. Spremenjene demografske razmere vsekakor kličejo po prilagajanju družbenih razmer, o katerih bodo povedali več družboslovci in humanisti, z naravoslovnega stališča pa bi opozorili na izjemen napredek različnih naprednih tehnologij, ki jih moramo še ponotranjiti. Na področju raziskav biologije staranja smo v zadnjem desetletju priča pravi revoluciji. Razvoj novih tehnologij, pospešena akademska produkcija, rast zagonskih podjetij, visoka privatna finančna vlaganja ter obetavne napovedi za upočasnitev ali zaviranje staranja nakazujejo spodbudne možnosti za zdravo in vitalno staranje. Za uspešno fakultetno izobraževanje je neobhodno dobro raziskovalno okolje, iz katerega se črpajo relevantne vsebine, ki znanstveno oplemenitijo dotično področje. V Sloveniji smo nekoliko zadržani na področju raziskav biologije staranja – sicer se izvajajo posamezne raziskave, ki v okviru drugih problematik naslavljajo staranje, vendar ni zaznati širših iniciativ programskega in institucionalnega povezovanja, ki bi lahko vodile k strokovni ter finančni krepitvi področja raziskav dolgoživosti. Brez dobrih usmerjenih raziskav na področju je tako težko vzpostavljati dobre izobraževalne programe. Kljub temu, kot prikazujemo v prispevku, smo poskusili z uvajanjem vsebin biologije staranja v izobraževanje.

Ključne besede: dolgoživost, biologija staranja, napredne tehnologije

Are We Educating Experts for the Needs of a Longevity Society?

The term longevity society has only recently begun to gain traction in public discourse. This is largely a consequence of demographic changes – life expectancy is increasing worldwide, while the birth rate, at least in the West, is constantly declining. Slovene statistics show that the proportion of residents aged 65+ has already reached 22%. Some forecasts warn of serious problems, primarily the strain on public finances, while more optimistic predictions point to both challenges and opportunities. The changed demographic circumstances certainly call for an adaptation of broader social conditions. From a natural science perspective, however, we would point out the remarkable progress of advanced technologies to which we still need to adapt. The development of new technologies, accelerated academic production, the growth of start-ups, high levels of private financial investment, and promising forecasts for modulating, slowing or reversing ageing indicate encouraging possibilities for healthy and vital ageing. A good research environment is essential for successful faculty education, which scientifically enriches the field in question. In Slovenia, ageing biology research is somewhat modest – while individual studies are being conducted that address ageing within other issues, there are no broader project initiatives and institutional integration that could lead to the professional and financial strengthening of longevity research. Without good, targeted research in the field, it is difficult to establish quality educational programmes. Nevertheless, as we will show in the presentation, attempts have been made to introduce content on the biology of ageing into higher education.

Keywords: longevity, biology of ageing, advanced technologies

¹ Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta in Modra fakulteta; Gerontološko društvo Slovenije

KAKŠNA SPOZNANJA PRINAŠA RAZVOJ UMETNE INTELIGENCE?

Vse več ljudi uporablja umetno inteligenco (UI). Zavedno, večinoma v obliki enega od velikih jezikovnih modelov, ali nezavedno, saj je UI vse pogostejše vgrajena v nove različice računalniških aplikacij, ki jih množično uporabljamo, na primer v iskalnike. Pri pripravi prispevka smo uporabljali enega od velikih jezikovnih modelov, Claude, saj so ti sistemi danes v veliko pomoč pri zbiranju in povzemanju informacij. Izkušnje prav tako potrjujejo, da se je mogoče s Claudom zaplesti v poglobljene pogovore in pri tem oblikovati tudi povsem nova spoznanja. Ne le nova za človeškega sogovornika, temveč tudi za UI, ki se prav tako nenehno uči in izpopolnjuje. Ključno vprašanje, na katero se osredotoča prispevek, je, kam se razvija UI ter kakšni so že, predvsem pa kakšni bi lahko bili vplivi UI na posameznika in na starajoče se človeštvo. Že današnje možnosti uporabe UI nas lahko osupnejo, kaj šele razmišljanje o prihodnosti. Žal je človeštvo skozi zgodovino dokazalo, da zna tehnološke inovacije zelo učinkovito zlorabljati. Bomo torej UI zlorabljali ali skupaj reševali ključne probleme današnjega časa, podnebne spremembe, naraščajočo revščino, vojne? Še posebej je zanimiva sinteza UI in robotov, saj bodo ti kos skoraj vsem človeškim opravilom. Med drugim bodo lahko z veliko empatije skrbeli za potrebe starajočih se, za nego bolnih, lahko pa bodo kot najposlušnejši vojaki iztrebljali neposlušne. Toda pred nami nista le skrajni alternativni v duhu verza »*this could be heaven or this could be hell*«, zato je namen prispevka raziskati širšo paleto scenarijev ter vplivov UI na življenje posameznika in na razvoj družbe.

Ključne besede: sistemi umetne inteligence, roboti, kakovost življenja, starejši, družbeni razvoj

What Insights Does the Development of Artificial Intelligence Bring?

More and more people are using artificial intelligence (AI). Consciously, mostly in the form of one of the many large language models (LLMs), or unconsciously, as AI is increasingly integrated into new versions of computer applications that we use *en masse*, such as search engines. In preparing the paper, we used an LLM, Claude, as these systems are now a great help in collecting and summarizing information. Experience also confirms that it is possible to engage in in-depth conversations with Claude, and in the process form completely new insights. Not only new for the human, but also for the AI, which is also constantly learning and improving. The key question that this paper focuses on is where AI is developing, and above all, what could be the impact of AI on the individual and on ageing society. Even today's possibilities for using AI can astound us, let alone thinking about the future. Unfortunately, humanity has proven throughout history that it can very effectively abuse technological innovations. So will we abuse AI or together solve the key problems of today – climate change, growing poverty, and wars? The synthesis of AI and robots is particularly interesting, as they will be able to cope with almost all human tasks. Among other things, they will be able to take care of the needs of the elderly with great empathy, care for the sick, or, as the most obedient soldiers, exterminate the “disobedient”. But we are not only faced with extreme alternatives in the spirit of the verse “this could be heaven or this could be hell”, so the purpose of the article is to explore a wider range of scenarios and impacts of AI on the life of an individual and on the development of society.

Keywords: artificial intelligence systems, robots, quality of life, elderly, social development

¹ Univerza v Mariboru, Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje

POVZETKI PRISPEVKOV S KONFERENCE

INTERDISCIPLINARNO SODELOVANJE ZA OZAVEŠČANJE O STARANJU V DOMAČEM OKOLJU

Cilji družbenega razvoja ne smejo biti usmerjeni zgolj v podaljševanje življenjske dobe in krepitev fizičnega zdravja, temveč morajo vključevati tudi družbene, ekonomske ter infrastrukturne prilagoditve, ki sledijo potrebam prebivalstva. Kakovostno bivanje starejših odraslih, zlasti v domačem okolju, je ena izmed osrednjih sestavin dolgožive družbe. To je mogoče doseči z zagotavljanjem varnih in prilagojenih bivalnih razmer ter z oskrbo na domu, tudi v okviru novega sistema dolgotrajne oskrbe. Namen našega projekta je bil opolnomočiti starejše osebe, njihove svojce in strokovne delavce glede prilagoditev domačega okolja ter uporabe medicinskih pripomočkov, kar prispeva k ohranjanju varnosti in samostojnosti pri vključevanju v izvajanje vsakodnevnih dejavnosti. Obenem smo želeli izboljšati dostop do informacij o različnih virih pomoči. Obiskali smo 26 starejših odraslih na njihovem domu. Uporabili smo standardizirano orodje HOME FAST, ki vključuje kriterije za individualno oceno dejavnikov tveganja za padce v domačem okolju. Varno in kakovostno življenje starejših odraslih v domačem okolju zahteva sodelovanje strokovnjakov z različnih področij, da prispevajo svoje specifične kompetence. V projektu smo sodelovali študenti delovne terapije, fizioterapije, ortotike in protetike, zakonskih in družinskih študij ter farmacije. Interdisciplinarno sodelovanje smo razširili tudi na zdravstvene in socialne institucije, kot so Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Soča, Soča oprema in Zavod Sotočje. Rezultat projekta so brošure, letaki, video gradiva ter znanstveni članek, ki so prosto dostopni širši javnosti in strokovni skupnosti.

Ključne besede: sodelovanje, opolnomočenje, samostojnost, varnost, dolgoživa družba

Interdisciplinary Collaboration to Promote Awareness of Ageing in Place

The objectives of social development should not be limited to prolonging life expectancy and enhancing physical health, but should also encompass social, economic, and infrastructural adjustments that address the needs of the population. Supporting older adults to age well, particularly within their own homes – or “ageing in place” – is a cornerstone of a longevity-oriented society. This can be achieved by providing safe and adapted living environments as well as home-based care, including within the framework of the new long-term care system. The aim of our project was to empower older adults, their families, and professionals in relation to home environment adaptations and the use of assistive technologies, thereby contributing to the preservation of safety and independence in daily activities. Furthermore, we sought to improve access to information on available resources and services. A total of 26 older adults were visited in their homes, and the standardized tool HOME FAST was employed to assess individual risk factors for falls in the domestic setting. Ensuring safe and high-quality living for older adults at home requires collaboration among professionals from diverse fields, each contributing their specific expertise. The project engaged students of occupational therapy, physiotherapy, orthotics and prosthetics, marriage and family studies, and pharmacy. Interdisciplinary collaboration was further extended to health and social institutions, including URI Soča, Soča Oprema, and Zavod Sotočje. Project outcomes include brochures, leaflets, video materials, and a scientific article, all freely available to the public and the professional community.

Keywords: collaboration, empowerment, independence, safety, longevity-oriented society

¹ Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta

² Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta

USTVARJALNO UČENJE KOT TEMELJ STAROSTI PRIJAZNEGA UNIVERZITETNEGA OKOLJA

Prispevek obravnava pomen ustvarjalnega učenja v tretjem življenjskem obdobju kot dejavnika osebne rasti, socialne vključenosti in razvoja starosti prijaznega univerzitetnega okolja. Namen je poudariti vrednost ustvarjalnih praks ter spodbuditi univerze in lokalna okolja k razvoju dolgoročne podpore programom, namenjenim starejšim odraslim. Metoda je temeljila na reflektivni analizi osebne udeležbe v likovni skupini na Modri fakulteti Univerze v Ljubljani v času prehoda v upokožitev. Skupina se je osredotočala na raziskovanje osebne zgodbe skozi likovni izraz ter se zaključila z javno razstavo, ki je predstavljala simbolni in skupnostni vrhunec procesa. Ugotovitve so potrdile, da so ustvarjalne dejavnosti prispevale k duševnemu zdravju ter občutku smisla in povezanosti med starejšimi odraslimi. Izkušnja je potrdila ugotovitve drugih raziskav, da umetniški procesi aktivirajo več področij, spodbujajo izločanje dopamina ter krepijo nevroplastičnost, kar prispeva k psihološkemu blagostanju in aktivnemu staranju. Prispevek poudarja, da je ustvarjalno učenje več kot prostočasna dejavnost, saj predstavlja temeljni element starosti prijaznega univerzitetnega okolja.

Ključne besede: ustvarjalno učenje, likovne skupine, aktivno staranje, starosti prijazne univerze, duševno blagostanje

Creative Learning as a Foundation of an Age-Friendly University Environment

The paper addresses the significance of creative learning in later life as a factor of personal growth, social inclusion, and the development of an age-friendly university environment. The purpose was to emphasize the value of creative practices and to encourage universities and local communities to provide long-term support for programmes designed for older adults. The method was based on a reflective analysis of personal participation in an art group within the Faculty of Active Wisdom (University of Ljubljana) during the transition to retirement. The group focused on exploring personal stories through artistic expression and concluded with a public exhibition, which represented the symbolic and communal culmination of the process. The findings confirmed that creative activities contributed to mental health, a sense of meaning, and social connection among older adults. The experience showed that artistic processes activated multiple brain areas, stimulated dopamine release, and encouraged neuroplasticity, which supported psychological well-being and active ageing. The paper emphasizes that creative learning was more than a leisure activity, as it represented a fundamental element of an age-friendly university environment.

Keywords: creative learning, art groups, active ageing, age-friendly universities, well-being

¹ Univerza v Ljubljani, Modra fakulteta

PROSTORSKO IN PROMETNO NAČRTOVANJE ZA STAROSTI PRIJAZNA MESTA

Slovenija se sooča z demografskimi spremembami. Že 21 % prebivalcev je starejših od 65 let, delež starejših pa se bo v prihodnjih letih še povečeval. Kljub temu prostorsko in prometno načrtovanje še vedno temelji na predpostavkah rasti avtomobilskega prometa ter gradnji cestne infrastrukture, kar ne ustreza potrebam starajoče se družbe. Takšni praksi dolgoročno ne bo uspelo odgovoriti na enega ključnih izzivov prihodnosti: kako zagotoviti dostopnost in kakovostno življenje v vseh starostnih obdobjih. V slovenskih mestih in občinah potrebujemo spremenjeno prostorsko ter prometno načrtovanje, ki bo osredotočeno na človeka in bo upoštevalo aktualne demografske trende ter ustvarilo priložnosti za dostopnost brez avtomobila. Več kot tretjina prebivalcev Slovenije se že danes sooča s prevozno revščino, saj avtomobila ne uporablja zaradi starostnih, zdravstvenih, ekonomskih ali pravnih omejitev. Zato je nujna sistemska preusmeritev k dostopnosti na več ravneh: pri zagotavljanju dostopnega javnega prevoza, prožnih oblik mobilnosti, varnih površin za hojo in kolesarjenje ter prostorske bližine storitev. Podatki v Observatoriju mobilnosti kažejo, da brez teh sprememb tvegamo izključenost večjega števila starejših iz osnovnih družbenih dejavnosti. Univerze imajo lahko pri teh spremembah pomembno vlogo: v svoje študijske programe lahko vključijo najnovejšo znanstvene ugotovitve s področja upravljanja prometa in krepijo razumevanje prometa kot vprašanja zagotavljanja dostopnosti, ne mobilnosti. Tak pristop lahko spodbuja razvoj mest in občin, ki bodo starosti prijazne. Prispevek kot primere dobre prakse predstavlja pobude v Sloveniji za omogočanje večje mobilnosti starejših ter ukrepe mesta Toyama na Japonskem, kjer so dolgoročno načrtovanje in usmerjena vlaganja že ustvarila prometni sistem, prijazen starejšim.

Ključne besede: promet, starost, dostopnost

Spatial and Transport Planning for Age-Friendly Cities

Slovenia is undergoing profound demographic change: at present, 21% of the population is over the age of 65, and this proportion is expected to grow in the coming decades. Despite this trend, spatial and transport planning in the country largely continues to rely on assumptions of increasing car use and the expansion of road infrastructure, rather than on the evolving needs of an ageing society. Such practices are unlikely to provide adequate responses to one of the most pressing challenges of the future: ensuring accessibility and a high quality of life across all stages of the life course. To address this challenge, Slovenian cities and municipalities require a fundamental reorientation of planning practices. Future approaches should be human-centred, responsive to demographic dynamics, and oriented towards creating opportunities for accessibility without reliance on the private car. At present, more than one-third of Slovenia's population already faces transport poverty, as car use is limited by age-related, health, economic, or legal constraints. A systemic shift is therefore essential, and this would include investments in affordable and reliable public transport, flexible and demand-responsive mobility services, safe pedestrian and cycling infrastructure, and the spatial proximity of essential services. Data from the Mobility Observatory highlight the risk of social exclusion among older residents if such changes are not implemented. Universities can play an important role in this transformation by integrating recent research on accessibility into curricula and advancing an understanding of transport beyond mobility alone. This paper discusses selected Slovenian initiatives and the case of Toyama, Japan, where sustained planning and targeted investments have successfully established an age-friendly transport system.

Keywords: transport, age, accessibility

¹ Urbanistični inštitut Republike Slovenije

ZAUPNIŠTVO: KOLEGIALNA PODPORA NA DELOVNEM MESTU

Kolegialna podpora je oblika psihosocialne pomoči, ki jo na delovnem mestu ponujajo sodelavci svojim kolegom, ki doživljajo duševno stisko. Gre za sodoben pristop na področju duševnega zdravja, kjer sodelavec podpornik na podlagi lastnih izkušenj z duševno stisko drugim zaposlenim nudi pomoč, če doživljajo hud stres, izgorelost, konfliktno odnose, anksioznost, depresijo ali travmatično izkušnjo. Kolegialna podpora tako omogoča, da zaposleni delijo svoje težave z nekom, ki jih razume, kar izboljšuje njihovo duševno blagostanje, medsebojno povezanost in zaupanje ter na splošno pozitivno vpliva na celotno delovno okolje. Glavne prednosti kolegialnepodpore so večja dostopnost psihosocialne pomoči, zmanjšanje stigme, hitrejše prepoznavanje rizičnih posameznikov ter izboljšanje duševnega zdravja in medsebojnih odnosov na delovnem mestu. Ključni element metode je pogovor, zato morajo sodelavci podporniki znati aktivno poslušati in nuditi čustveno oporo, za kar so tudi usposobljeni. Programi kolegialne podpore so v Sloveniji pod imenom zaupništvo že uvedeni v različnih organizacijah, predvsem v tistih, kjer zaposleni redno doživljajo stresne ali travmatične situacije, kot so reševalna služba in gasilci. Tovrstne programe bi lahko uvedle tudi mnoge druge organizacije, kjer se zaposleni srečujejo s stresom ter psihosocialnimi izzivi, npr. izobraževalne ustanove, organizacije v tehničnih in proizvodnih sektorjih, neprofitne organizacije in podjetja. Kljub mnogim pozitivnim učinkom metode pa študije opozarjajo na mešane rezultate glede njene učinkovitosti. To je lahko posledica različnih načinov implementacije, pomanjkanja jasne definicije vloge sodelavcev podpornikov in nezadostne podpore pri izvajanju programa. Za uspešno uvedbo te metode v organizacije so ključnega pomena ustrezno usposabljanje, podpora vodstva in redna supervizija, ki preprečuje čustveno izčrpanost sodelavcev podpornikov.

Ključne besede: kolegialna podpora, psihosocialna pomoč, duševna stiska, zaupništvo

Peer Support in the Workplace

Peer support is a form of psychosocial assistance that colleagues provide to coworkers experiencing psychological distress. It represents a modern approach in the field of mental health, where a peer supporter, based on their own experience with mental health challenges, offers help to other employees who are facing severe stress, burnout, conflictual relationships, anxiety, depression, or traumatic experiences. Peer support enables employees to share their difficulties with someone who understands them, thereby improving their mental well-being, mutual connectedness, and trust, and having a positive impact on the overall work environment. The main advantages of peer support include greater accessibility of psychosocial help, reduction of stigma, faster identification of at-risk individuals, and the improvement of mental health and interpersonal relationships in the workplace. The key element of this method is conversation, which is why peer supporters must be able to actively listen and provide emotional support, for which they receive training. In Slovenia, peer support programmes, known locally as *zaupništvo* ("confidential counselling"), have been introduced in various organizations, especially in those where employees regularly face stressful or traumatic situations, such as emergency medical services and firefighting units. Many other organizations where employees encounter stress and psychosocial challenges — for example, educational institutions, non-profit organizations, and companies — could also implement such programmes. Despite the many positive effects of this method, studies have reported mixed results regarding its effectiveness. This may be due to differences in implementation approaches, the lack of a clear definition of the peer supporter's role, and insufficient institutional support. For the successful introduction of this method in organizations, adequate training, leadership support, and regular supervision are crucial.

Keywords: peer support, psychosocial assistance, psychological distress, confidential counselling

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

PROJEKTNO DELO IN MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

V letu 2023 smo študentje petih študijskih programov s treh različnih fakultet Univerze v Ljubljani sodelovali pri interdisciplinarnem projektu *Hmm, le kam bi dal?*, katerega glavni cilj je bil oblikovanje smernic za učinkovitejše ločevanje odpadkov v domu starejših občanov. Poleg osnovnega cilja smo med projektom spodbujali medgeneracijsko sodelovanje in izboljševali komunikacijske veščine. Projekt je temeljil na kvalitativnih in participativnih metodah, kot so delavnice, pogovori in sooblikovanje rešitev s stanovalci doma starejših občanov. Skupaj smo raziskovali njihove navade ločevanja odpadkov v domačem okolju in v domu, prepoznali njihove želje in potrebe ter zbrane informacije uskladili z delovnim procesom v zavodu. V okviru projekta smo razvili idejo personaliziranih košev za odpadke z maskoto mačke, navdihnjeno po hišni muc Viti. Maskota je projektu dodala emocionalno vrednost in povečala motiviranost za ločevanje odpadkov. Koše so stanovalci nato sami oblikovali v okviru ustvarjalnih delavnic, ob podpori delovnih terapevtov in študentov, kar je dodatno okrepilo njihov občutek vključenosti. Projekt je pokazal, da so starejši aktivni soustvarjalci rešitev in ne zgolj uporabniki storitev. Njihovo znanje, izkušnje in pogled na svet so pomemben dejavnik, ki vpliva na oblikovanje rešitev. Medgeneracijsko sodelovanje je okrepilo medsebojno razumevanje ter poudarilo pomen vključevanja medsebojnih in komunikacijskih veščin, kot so empatija, spoštljiv dialog in aktivno poslušanje, v študijske programe.

Ključne besede: študentski projekt, dom starejših občanov, ravnanje z odpadki, medgeneracijsko povezovanje

Project Work and Intergenerational Cooperation

In 2023, students from five study programmes across three different faculties at the University of Ljubljana participated in an interdisciplinary project titled *Hmm, where should I put this?* The main goal of the project was to develop guidelines for more efficient waste separation in a retirement home. In addition to the primary objective, the project sought to promote intergenerational cooperation and improve communication skills. The project employed qualitative and participatory methods, including workshops, discussions, and the co-creation of solutions with the residents of the retirement home. Together, we explored their waste separation habits both at home and within the facility, identified their wishes and needs, and aligned the gathered information with the institution's workflow. As part of the project, we developed the idea of personalized waste bins featuring a cat mascot inspired by the home's resident cat, Vita. The mascot added emotional value to the project and increased motivation for waste separation. Residents later designed the bins themselves during creative workshops, supported by occupational therapists and students, which further strengthened their sense of inclusion. The project showed that older adults are active co-creators of solutions rather than mere users of services. Their knowledge, experience, and perspectives were key factors that influenced the design of effective solutions. Intergenerational cooperation enhanced mutual understanding and highlighted the importance of incorporating interpersonal and communication skills, such as empathy, respectful dialogue, and active listening, into study programmes.

Keywords: student project, retirement home, waste management, intergenerational cooperation

¹ Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta; Novartis

² Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta

UPRAVLJANJE VEČGENERACIJSKEGA DELOVNEGA OKOLJA V SLOVENSКИH ORGANIZACIJAH

Raziskava *Upravljanje večgeneracijskega delovnega okolja* je bila letos izvedena prvič in predstavlja osnovo za spremljanje napredka pri oblikovanju inovativnih ukrepov za podporo različnim generacijam zaposlenih. Vključevala je 43 organizacij iz zasebnega in javnega sektorja z raznolikim naborom dejavnosti ter prevlado srednje velikih podjetij. Rezultati kažejo, da so slovenske organizacije najbolj aktivne pri uvajanju fleksibilnih oblik dela, spodbujanju timskega sodelovanja med generacijami ter izvajanju programov mentorstva in varovanja zdravja na delovnem mestu. Najpogostejši izzivi so razlike v digitalnih kompetencah, različna pričakovanja glede kariere in delovnih pogojev ter različne delovne navade generacij. Področja z največjim potencialom za izboljšave vključujejo individualno karierno načrtovanje starejših zaposlenih, finančne spodbude za delo po 60. letu ter sistematično pripravo na upokožitev. Na podlagi ključnih ugotovitev raziskave smo oblikovali sedem temeljnih priporočil za prakso, ki vključujejo: razvoj celostne strategije medgeneracijskega sodelovanja, okrepitev podpore mlajšim in starejšim zaposlenim, zmanjševanje vrzeli v digitalnih kompetencah, aktivno vključevanje zaposlenih v oblikovanje ukrepov, integracijo medgeneracijskega sodelovanja v vsakodnevno delo ter pripravo na prehod v upokožitev. Rezultati raziskave potrjujejo, da medgeneracijsko sodelovanje ni le kadrovska naloga, ampak strateška priložnost, ki krepi inovativnost, zadržuje talente in gradi dolgoročno konkurenčnost. Naš cilj je, da z vsakoletno izvedbo raziskave krepimo medgeneracijsko odličnost v slovenskih organizacijah in širše.

Ključne besede: večgeneracijska delovna sila, medgeneracijsko sodelovanje, organizacijska kultura, fleksibilne oblike dela, medgeneracijski prenos znanja

Managing a Multigenerational Work Environment in Slovenian Organizations

The study *Managing a Multigenerational Work Environment* was conducted for the first time this year and provides a baseline for monitoring progress in developing innovative measures to support different generations of employees. It included 43 organizations from both the private and public sectors, encompassing a diverse range of activities, with medium-sized companies prevailing. The findings indicate that Slovenian organizations are most active in introducing flexible forms of work, promoting intergenerational teamwork, and implementing mentorship programmes as well as workplace health initiatives. The most common challenges are differences in digital competencies, varying expectations regarding careers and working conditions, and distinct work habits among the younger generations. Areas with the greatest potential for improvement include individualized career planning for older employees, financial incentives for work beyond the age of 60, and systematic preparation for retirement. Based on the key findings, seven core recommendations for practice were developed. These encompass: the development of a comprehensive strategy for intergenerational cooperation, strengthening support for both younger and older employees, narrowing digital skill gaps, actively involving employees in the design of measures, integrating intergenerational collaboration into everyday work practices, and preparing for the transition to retirement. The results of the study confirm that intergenerational cooperation is not merely an HR task, but a strategic opportunity that fosters innovation, retains talent, and builds long-term competitiveness. Our aim is to reinforce intergenerational excellence in Slovenian organizations and beyond through the annual implementation of this study.

Keywords: multigenerational workforce, intergenerational cooperation, organizational culture, flexible work arrangements, intergenerational knowledge transfer

¹ Sofos, Inštitut za upravljanje znanja in razvoj talentov

ZNAK MEDGENERACIJSKE ODLIČNOSTI – PRIZNANJE V OKVIRU MODELA, KI SPODBUJA VKLJUČUJOČE DELOVNO OKOLJE

V času, ko se na delovnih mestih srečujejo štiri generacije hkrati, postaja učinkovito upravljanje medgeneracijske raznolikosti ena ključnih razvojnih prednosti organizacij. Namen prispevka je predstaviti model in namen priznanja Znak medgeneracijske odličnosti, ki ga podeljujeta Planet GV ter inštitut Sofos z namenom spodbujanja vključujočih in razvojno usmerjenih delovnih okolij. Metodološko je bil proces razvoja modela zasnovan na analizi dobrih praks, intervjujih in posvetovanjih z organizacijami ter merjenju medgeneracijskega sodelovanja v več kot štiridesetih slovenskih organizacijah. Rezultati kažejo, da priznanje deluje kot spodbujevalnik za sistematično upravljanje medgeneracijskih odnosov, prenos znanja in medsebojno spoštovanje. Organizacije, vključene v model, poročajo o večji zavzetosti zaposlenih, okrepljeni kulturi sodelovanja in večji pripravljenosti na prihodnost dela. Prispevek zaključujemo z razmislekom o nadaljnjem razvoju modela kot orodja za vrednotenje zrelosti organizacij pri grajenju vključujoče organizacijske kulture za vse generacije.

Ključne besede: medgeneracijska odličnost, vključujoče delovno okolje, prenos znanja, sodelovanje med generacijami, razvoj zaposlenih

The Intergenerational Excellence Award – A Recognition Within a Model Promoting Inclusive Work Environments

At a time when four generations coexist in the workplace, the effective management of intergenerational diversity has become one of the key developmental advantages of organizations. The purpose of this paper is to present the model and the rationale behind the Intergenerational Excellence Award, jointly granted by Planet GV and the Sofos Institute, with the aim of fostering inclusive and development-oriented work environments. Methodologically, the development process of the model was based on an analysis of best practices, interviews, and consultations with organizations, as well as on the measurement of intergenerational cooperation conducted in more than 40 Slovenian organizations. The results show that the award functions as a catalyst for the systematic management of intergenerational relations, knowledge transfer, and mutual respect. Organizations participating in the model report higher employee engagement, a strengthened culture of collaboration, and greater preparedness for the future of work. The paper concludes with a reflection on the further development of the model as a tool for assessing organizational maturity in building an inclusive organizational culture for all generations.

Keywords: intergenerational excellence, inclusive work environment, knowledge transfer, intergenerational cooperation, organizational culture

¹ Sofos, Inštitut za upravljanje znanja in razvoj talentov

LIKOVNA USTVARJALNOST V STAROSTNEM OBDOBJU: PRIMER SLIKARKE IDE BRIŠNIK REMEC

Umetniška dejavnost ni časovno omejena. Mnogi umetniki v visoki starosti dosegajo vrhunske rezultate, morebitna potreba po prilagajanju telesnim težavam in drugim razmeram pa lahko postane del ustvarjalnega procesa. Prispevek se posveča novjšim delom slikarke Ide Brišnik Remec (roj. 1941 v Mariboru), ki ji ustvarjanje predstavlja bistvo življenja. V mladosti se je uveljavila s podobami rastlin v drznih izrezih in povečavah ter s suverenim modernističnim pristopom. V zadnjem obdobju je zaradi fizične šibkosti in za likovno dejavnost neugodnih bivanjskih razmer velike formate zamenjala za manjše, akrilne barve in druge materiale za barvnike, proces slikanja pa je prilagodila okoliščinam. Julija in avgusta 2025 so bila v Univerzitetni knjižnici Maribor na ogled njena dela iz zadnjih treh let. Slikarka, ki vztraja pri rastlinski motiviki, dodala pa ji je podobne kamnov, je presenetila z izrazno močnimi barvami ter s predanim motrenjem narave. Prispevek na primeru opusa Ide Brišnik Remec opozarja na moč ustvarjalnosti, ki z leti ne usiha, pač pa se zmore inovativno prilagajati spremenjenim okoliščinam. Lahko ga razumemo kot poziv domovom upokojencev in sorodnim skupnostim, naj starejšim omogočijo ustvarjalne aktivnosti, saj to koristi njihovemu splošnemu počutju ter plemeniti domsko skupnost. Opozoriti želim tudi na dejstvo, da se na slovenskih univerzah opazno zmanjšujeta pomen in vpliv humanistike ter umetniških disciplin v primerjavi z naravoslovnimi in tehničnimi vedami, s čimer se ruši ravnovesje, potrebno za trajnostni razvoj družbe. Vzor bi lahko bile ugledne univerze, ki sistematično prepletajo tehnične in naravoslovne študije z umetniškimi s ciljem dosepati vzajemno kreativnost.

Ključne besede: pozni umetniški opusi, Ida Brišnik Remec, uravnoteženost študijskih programov

Artistic Creativity in Old Age: The Example of Painter Ida Brišnik Remec

Artistic creativity has no expiration date. Many artists produce exceptional work in old age, and the need to adapt to any physical limitations and other life circumstances can become part of their creative process. This article explores the recent work of the painter Ida Brišnik Remec (born in 1941 in Maribor), who finds creativity to be the quintessence of life. In her formative years, she made a name for herself with images of plants in bold cut-outs and enlargements and with her confident modernist approach. In recent years, due to physical frailty and a lack of space for artistic activity, she has switched from large formats to smaller ones and replaced acrylic paints and other materials with coloured pencils, adapting her artistic process to these new circumstances. In July and August 2025, her work from the past three years was on display at the University of Maribor Library. The artist, who has remained faithful to plant motifs while also adding images of stones, has captivated viewers with her expressive use of colour and her attentive observation of nature. Drawing on Ida Brišnik Remec's work as an example, this article highlights the power of creativity, which does not fade with age, but can adapt innovatively to changing circumstances. It can be interpreted as an invitation to retirement homes and similar communities to encourage elderly people to engage in creative activities, which benefit their general well-being and enrich the community. I would also like to point out that Slovenian universities are reducing the relevance and prominence of the humanities and arts in favour of the natural and technical sciences, which is disrupting the balance necessary for sustainable societal development. Renowned universities that systematically intertwine technical and natural sciences with the arts to promote cross-disciplinary creativity should thus be held up as positive examples.

Keywords: late artistic work, Ida Brišnik Remec, balance of study programmes

¹ Univerza v Mariboru, Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje

VLOGA INOVACIJSKEGA EKOSISTEMA

V zadnjih 30 letih inovacije ne sledijo več klasični, linearni logiki. Vpleteni so vsi družbeni dejavniki, vključno z vladnimi institucijami, ki morajo vzpostaviti in vzdrževati sodoben inovacijski ekosistem (inoekosistem). Tega pa se v celoti zaveda v svetu le kakih 20 držav, kar se seveda odraža tudi v njihovem družbeno-gospodarskem razvoju. Slovenije žal ni med temi državami in posledično ni ugodno uvrščena: v EU je na 13.–16., globalno pa na 34. mestu – kar se je v zadnjih letih poslabšalo. Inovacijski ekosistem lahko optimalno deluje le, če so ustrezno aktivni prav vsi – z ustreznim sodelovanjem prispevajo svoj delež aktivnosti in so zato tudi primerno »nagrajeni«. Pogoji za delovanje inoekosistema je tudi, da se država zaveda strateškega pomena inovacij ter zagotavlja razmere, ki inovatorje stimulirajo v njihovi dejavnosti in sodelovanju, zlasti med gospodarstvom in raziskovalno sfero. Gre za dva ključna pogoja za uspešen inoekosistem: (1) ne le inovatorji, ampak celotna družba se mora zavedati, da so inovacije bistveni dejavnik razvoja – vgrajene v razvojno strategijo države, in (2) tako zasebna sfera (zlasti gospodarstvo) kakor tudi država oz. vlada morajo zagotavljati potrebna finančna sredstva pod sprejemljivimi pogoji. Pri slednjem ne gre le za donacije, ampak tudi ugodne kredite prek dobro delujočega finančnega trga. Medtem ko najbolj inovativne države dajejo v ta namen tudi več kot 3 % BDP, je ta delež za Slovenijo izpod 1,6 %. Premalo vlagajo tudi podjetja. Pomembno vlogo pri razvoju inovacij ima inovacijska in podjetniška kultura, na katero pa vplivajo tudi določene sistemske razmere ter vladna politika.

Ključne besede: inovacijski ekosistem, razvojna vloga inovacij, financiranje R&D, inovacijska kultura

Role of the Innovation Ecosystem

Over the past 30 years, innovation has no longer followed a classical, linear logic. All societal factors are involved in the process of innovation, including government institutions, which must establish and maintain a modern innovation ecosystem. However, only about 20 countries in the world are fully aware of this, which is also reflected in their better socio-economic development. Unfortunately, Slovenia is not among those countries and consequently is not favourably ranked in this context, falling from 13th to 16th in the EU, and 34th globally, having deteriorated in recent years. An innovation ecosystem can only function optimally if everyone is properly active – through appropriate cooperation, they contribute their share of activities and are therefore appropriately "rewarded". A prerequisite for the functioning of an innovation ecosystem is that the state is aware of the strategic importance of innovation, and provides conditions that stimulate innovators in their activities and cooperation, especially between business and academia. These are two key conditions for a successful innovation ecosystem: (1) not only innovators, but the whole society must be aware that innovation is an essential development factor – embedded in the development strategy of the state; and (2) both the private sphere (especially business) and the government must provide the necessary financial resources under acceptable conditions. The latter is not only about donations, but also about favourable loans through a well-functioning financial market. While the most innovative countries assign more than 3% of GDP to this goal, this share is below 1.6% for Slovenia. The problem is not only the low contribution of the state, but also the lack of investment by companies. An important role in the development of innovation is played by an innovation and entrepreneurial culture, which is also influenced by certain systemic conditions and government policies.

Keywords: innovation ecosystem, development role of innovations, R&D financing, innovation culture

¹ Društvo za ekonomijo znanja; Univerza v Mariboru, Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje

MANAGEMENT STAREJŠIH ZAPOSLENIH: REZULTATI MULTIDISCIPLINARNEGA PROJEKTA

Staranje delovne sile je globalen izziv, ki zahteva prilagoditve v managementu zaposlenih sodobnih organizacij. Projekt *Management starejših zaposlenih v delovnem okolju* je temeljil na multidisciplinarnem pristopu k razvoju in uvajanju praks managementa starosti. V okviru projekta smo analizirali dobre prakse v Sloveniji in tujini ter v sodelovanju z delovno organizacijo in partnerji iz delovnega okolja razvili priročnik za management starejših zaposlenih. Ta spodbuja ozaveščenost o pomenu aktivnega in zdravega staranja, medgeneracijskega sodelovanja ter organizacijskih ukrepov za ustvarjanje starosti prijaznega delovnega okolja. Poudarek projekta je bil na povezovanju različnih deležnikov, študentov, mentorjev, visokošolskih institucij in delodajalcev. Študenti so pridobili vpogled v realno delovno okolje in praktične izkušnje, projekt pa je omogočil prenos znanja med akademskim in delovnim okoljem ter med generacijami. V središču je razvoj celovitega pristopa k managementu zaposlenih, ki vključuje fleksibilne oblike zaposlitve, spodbujanje zdravja, medgeneracijsko vodenje ter vlogo umetne inteligence. Projekt odpira prostor za nadaljnje raziskave ter razvoj inovativnih rešitev na presečišču staranja, dela in organizacijskega razvoja. Za akademsko okolje je pomemben, ker prispeva k razvoju multidisciplinarnega raziskovanja na področju managementa starosti, hkrati pa odpira prostor za vključevanje študentov v ustvarjanje uporabnega znanja. Rezultati projekta organizacijam ponujajo konkretna orodja in usmeritve za učinkovito vključevanje starejših zaposlenih ter krepitev medgeneracijskega sodelovanja.

Ključne besede: kadrovske prakse, aktivno in zdravo staranje, prenos znanja, inovacije v delovnem okolju

Management of Older Employees: Results of a Multidisciplinary Project

Population and workforce ageing is a global challenge that requires adjustments in the management of employees. The project on managing older employees in the workplace was based on a multidisciplinary approach to developing and implementing age management practices. Within the project, we analysed good practices in Slovenia and abroad and, in cooperation with a workplace organization and partners from the working environment, developed guidelines for the management of older employees. These promote awareness of the importance of active and healthy ageing, intergenerational cooperation, and organizational measures for creating an all age-friendly working environment. The project placed particular emphasis on connecting various stakeholders – namely students, mentors, higher education institutions, and employers. Students gained insight into the real work environment and practical experience, while the project facilitated knowledge transfer between academia and the workplace, as well as between generations. At the core lies the development of a comprehensive approach to employee management, which encompasses flexible forms of employment, health promotion, intergenerational leadership, and the role of artificial intelligence. The project opens space for further research and the development of innovative solutions at the intersection of ageing, work, and organizational development. For the academic environment, the project is significant as it contributes to the advancement of multidisciplinary research in the field of age management, while simultaneously creating opportunities for student involvement in the co-creation of knowledge. In practice it provides organizations with concrete tools and guidelines for the effective inclusion of older employees and the strengthening of intergenerational cooperation.

Keywords: human resource practices, active and healthy ageing, knowledge transfer, innovation in the working environment

¹ Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta; Kompetenčni center Univerze v Ljubljani za socialne inovacije za aktivno in zdravo staranje

² Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo; Kompetenčni center Univerze v Ljubljani za socialne inovacije za aktivno in zdravo staranje

VLOGA GERONTOLOGIJE PRI SOUSTVARJANJU STAROSTI PRIJAZNIH MEST

Koncept starosti prijaznih mest, kot ga je opredelila Svetovna zdravstvena organizacija (WHO), spodbuja oblikovanje okolij, ki omogočajo kakovostno staranje, medgeneracijsko povezanost in aktivno vključevanje starejših ljudi v družbo. Prispevek obravnava vlogo gerontološke stroke in Gerontološkega društva Slovenije pri uresničevanju teh načel v slovenskem prostoru. Gerontologija je s svojo interdisciplinarno naravnostjo povezovala akademsko znanje s potrebami lokalnih okolij ter delovala kot vez med znanostjo, skupnostjo in oblikovalci politik. Teoretična izhodišča so vključevala WHO-jev model starosti prijaznih mest ter koncepte dolgožive družbe in aktivnega staranja. Analizirani so bili ključni izzivi pri udejanjanju teh pristopov v praksi: omejeni kadrovski in finančni viri, razdrobljeno medsektorsko sodelovanje ter pogosto nizka vključenost starejših ljudi v načrtovanje ukrepov. Ob tem so bile izpostavljene priložnosti, kot so razvoj digitalnih vsebin, krepitev lokalnih pobud, ozaveščevalnih programov, medgeneracijskega dialoga ter vključevanje starejših ljudi v odločanje. Kot primer dobre prakse je bila predstavljena Mestna občina Ljubljana, članica globalne mreže WHO, kjer je Gerontološko društvo Slovenije že vrsto let aktivno sodelovalo pri razvoju starosti prijaznega mesta z izvajanjem socialnih programov za starejše in njihove svojce, spodbujanjem organiziranega prostovoljstva, povezovanjem z lokalnimi odločevalci ter organizacijo strokovnih in znanstvenih posvetov. Prispevek poudarja tudi pomen vključevanja gerontoloških vsebin v izobraževalne programe ter razvoj povezovalnih praks med akademskim okoljem in lokalno skupnostjo.

Ključne besede: gerontologija, starosti prijazna mesta, aktivno staranje, lokalne politike, medgeneracijski dialog

The Role of Gerontology in Co-Creating Age-Friendly Cities

The concept of age-friendly cities, as defined by the World Health Organization (WHO), promotes the creation of environments that support quality ageing, intergenerational connectedness, and the active participation of older people in society. This paper addresses the role of gerontology and the Gerontological Society of Slovenia in implementing these principles within the Slovenian context. With its interdisciplinary orientation, gerontology links academic knowledge with the needs of local communities and acts as a bridge among science, the community, and policymakers. The theoretical foundations included the WHO model of age-friendly cities as well as the concepts of a long-lived society and active ageing. The paper analyses the key challenges in applying these approaches in practice: limited human and financial resources, fragmented cross-sector collaboration, and the often-low participation of older people in planning measures. At the same time certain opportunities are highlighted, such as the development of digital content, the strengthening of local initiatives, awareness-raising programmes, intergenerational dialogue, and the inclusion of older people in decision-making. As a case of good practice, the Municipality of Ljubljana was presented. As a member of the WHO Global Network, the Gerontological Society of Slovenia has been actively engaged for many years in developing an age-friendly city by implementing social programmes for older people and their relatives, encouraging organized volunteering, engaging with local decision-makers, and organizing professional and scientific conferences. The paper also emphasizes the importance of integrating gerontological topics in educational programmes and the development of practices that foster connections between academic institutions and local communities.

Keywords: gerontology, age-friendly cities, active ageing, local policies, intergenerational dialogue

¹ Gerontološko društvo Slovenije

MIGRACIJE IN DOLGOŽIVOST: IZZIVI STARANJA MIGRANTOV TER DEMOGRAFSKI TRENDI V SLOVENIJI

Cilj prispevka je osvetliti dvojno razmerje med migracijami in staranjem: staranje migrantov na eni ter demografske spremembe, ki povečujejo potrebo po delu migrantov, na drugi strani. Migracije in staranje sta procesa, ki preoblikujeta sodobne družbe, tudi Slovenijo. Migranti med starejšimi predstavljajo vedno večji delež prebivalstva, njihove potrebe pa vključujejo zdravstveno oskrbo, prilagojene socialne storitve ter kulturno občutljivo obravnavo, kar odpira vprašanja integracije, socialne vključenosti in enakopravnega dostopa do storitev. Hkrati nizka rodnost in podaljševanje življenjske dobe povečujeta pritisk na trg dela ter socialne in pokojninske sisteme ter ustvarjata potrebo po delu migrantov, zlasti v zdravstvu in oskrbi starejših. Poseben poudarek prispevka je na dolgoživosti in izkušnji Slovenije kot države z nizko rodnostjo, podaljševanjem življenjske dobe in vse bolj raznolikimi migracijskimi tokovi. Uporabljena je bila metoda analize demografskih trendov, socialnih in zdravstvenih potreb starajočih se migrantov ter projekcij prebivalstva v Sloveniji. Vključena sta primerjalna perspektiva nekaterih držav, ki so že razvile politike za aktivno staranje in integracijo migrantov, ter premislek o vključevanju tematik migracij, staranja in dolgoživosti v visokošolske programe z interdisciplinarnimi pristopi, ki povezujejo polja demografije, socialne politike, socialne gerontologije ter migracijskih študij, z namenom boljšega razumevanja povezav med staranjem in migracijami.

Ključne besede: migracije, staranje, dolgoživost, demografski trendi, Slovenija

Migration and Longevity: The Challenges of Ageing Migrants and Demographic Trends in Slovenia

The aim of this paper is to shed light on the dual relationship between migration and ageing: on one hand, the ageing of migrants, and on the other, the demographic changes that increase the need for migrant labour. Migration and ageing are processes that are reshaping modern societies, including Slovenia. Migrants now represent a growing share of the population among the elderly, and their needs include healthcare, adapted social services, and culturally sensitive care. This raises questions of their integration, social inclusion, and equal access to services. At the same time, low fertility rates and increasing life expectancy are putting pressure on the labour market, as well as on social and pension systems, thereby creating a demand for migrant workers, particularly in healthcare and elderly care. The paper places special emphasis on longevity and the Slovenian experience as a country with low fertility, increasing life expectancy, and increasingly diverse migration flows. The research will employ an analysis of demographic trends, as well as the social and health needs of ageing migrants, together with population projections for Slovenia. A comparative perspective will be included, drawing on examples from countries that have already developed policies for active ageing and migrant integration. The paper also reflects on how topics of migration, ageing, and longevity can be incorporated into higher education programmes through interdisciplinary approaches that connect the fields of demography, social policy, social gerontology, and migration studies, with the aim of fostering a better understanding of the interrelations between ageing and migration.

Keywords: migration, ageing, longevity, demographic trends, Slovenia

¹ Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

PROJEKT KULTURNO-ZGODOVINSKI VIDIKI STARANJA: GLAVNI POUDARKI RAZISKAV

Eden perečih problemov sodobne zahodne, tudi evropske družbe je demografsko staranje prebivalstva. Za razumevanje statusa, ki ga ima starost v sodobni kulturi in družbi, je ključno tudi poznavanje zgodovinskih podob starostnikov, na kar je opozoril raziskovalni projekt *Kulturno-zgodovinski vidiki staranja: izkušnje, reprezentacije, identitete*. Raziskave projekta so se osredotočile na kulturne ter družbene vidike staranja na slovenskem ozemlju v okviru Habsburške monarhije v obdobju med letoma 1848 in 1914. Gre namreč za obdobje, v katerem je mogoče razločiti preoblikovanje podob in osebnih izkušenj starosti ter ugotoviti razlike med tradicionalnim in modernim dojetjem starosti ter v položajih starostnikov v predindustrijski in industrijski družbi. Raziskovanje identitet starostnikov ponuja dopolnitev tradicionalnih pogledov, ki so se osredotočali predvsem na strukture, institucije in družbene procese, povezane s staranjem. Starostnik je bil obravnavan tako v okviru biološkega staranja kot tudi v kontekstu različnih pripisanih mu družbeno-kulturnih identitet, in sicer na podlagi: (1) vpliva demografskih sprememb na različne oblike bivanja, medgeneracijske odnose, solidarnost ter procese vključenosti in izključenosti v starosti, (2) preoblikovanja kulturnih podob starosti ter družbenih, političnih, ekonomskih in pravnih pomenov, pripisanih starosti, ter (3) osebnih izkušenj in samo-prezentacij starostnikov/starostnic. Projekt je zato skušal pokazati, da je izkušenj staranja in z njimi povezanih vrednot več, in sicer z analizo z vidika spola, religije, socialnega položaja, prostora, pa tudi nacionalnosti/etničnosti. Nov pogled je projekt odprl glede vpliva razvoja socialne države ter pravnih norm na življenjske izkušnje starostnikov in podobo upokojitve kot neaktivne faze v življenju.

Ključne besede: starost, zgodovina, 19. stoletje, družbeni in kulturni procesi, raziskovalni projekt

Project Cultural and Historical Aspects of Ageing: Main Research Highlights

One of the pressing problems of contemporary Western society is the demographic ageing of the population. To understand the status of old age in contemporary culture and society, it is also essential to be aware of the historical processes that have shaped it. The importance of researching the history of old age was also highlighted by the research project *Cultural and historical aspects of ageing: experiences, representations, identities*. The project's research focused on the cultural and social aspects of ageing in the Slovenian territory within the Habsburg Monarchy between 1848 and 1914. In this period it is possible to distinguish a transformation in the images and personal experiences of old age, and to identify differences between traditional/modern perceptions of old age and the position of older people in pre-industrial and industrial society. Research into the identities of older people complements traditional views, which focused primarily on the structures, institutions, and social processes around ageing rather than on individual experiences. Older people were considered both in the context of biological ageing and in the context of various socio-cultural identities attributed to them, namely through: (1) the impact of demographic changes on the forms of living arrangements, intergenerational relationships, solidarity, and processes of inclusion and exclusion in old age; (2) the transformation of cultural images of old age and the social, political, economic, and legal meanings attributed to old age; and (3) the personal experiences and self-presentations of older men and women. The project therefore sought to show that there are multiple experiences of ageing and related values, analysing them from the perspective of gender, religion, social status, space, and nationality/ethnicity. The project opened up a new perspective on the impact of the development of the welfare state and legal norms on the life experiences of older people, and the image of retirement as an inactive phase of life.

Keywords: age, history, 19th century, social and cultural processes, research project

¹ Znanstveno-raziskovalno središče Koper

PRODUKTIVNOST IN OSKRBA PRI DELNO INSTITUCIONALIZIRANEM STARANJU

Prispevek izhaja iz kritike prevladujočega narativa o »aktivnem staranju«, ki v duhu neoliberalne retorike pogosto razume staranje kot posameznikovo odgovornost in merilo njegovega uspeha, pri tem pa zanemara družbene dimenzije, kot so sočutje, solidarnost ter medsebojna odvisnost. Posledično so starejši, ki ne ustrezajo tem normam, pogosto obravnavani kot breme družbe, kar vodi v občutke nemoči, izključenosti in zmanjšano zavedanje o pomenu recipročnosti. Preizpraševanje omenjenih narativov je temeljilo na etnografski raziskavi, izvedeni med januarjem in majem lanskega leta v enem izmed dnevnih centrov za starejše. Analiza se je osredotočila na potrebo po kontekstualiziranju in pripisovanju smisla udeležnosti v dnevnem centru z igro vlog delovnega okolja. V središču zanimanja je bila motivacija starejših, pri čemer se je zastavilo vprašanje, ali lahko takšen način motivacije predstavlja alternativo paternalističnim praksam, značilnim za tovrstne ustanove, ali pa se tudi narativ dela znotraj teh skupnosti giblje v podobnih okvirih. V tem kontekstu je raziskava pokazala, da motivacija starejših do določene mere še vedno deluje znotraj paternalističnih okvirov, vendar se izkaže kot ustreznejša od pristopov, ki izhajajo iz infantilizacije starejših. Čeprav izhaja iz podobnih predpostavk kot strategije aktivnega staranja, lahko takšen način motivacije starejše vendarle opolnomoči.

Ključne besede: dnevni centri za starejše, produktivnost, paternalizem

Productivity and Care in Semi-Institutional Ageing

The article emerges from a critique of the prevailing narrative of “active ageing”, which, stemming from neoliberal rhetoric, often frames such ageing as an individual responsibility and marker of personal success, while overlooking social dimensions such as compassion, solidarity, and interdependence. Consequently, older adults who do not meet these norms are frequently marginalized and viewed as a burden, leading to feelings of powerlessness, social exclusion, and a diminished awareness of the importance of reciprocity. These narratives were examined through ethnographic research conducted between January and May of last year at an adult day care centre. The analysis focused on the need to contextualize and attribute meaning to participation in the centre, particularly through work role-playing. The study centred on the motivation of older adults, raising the question of whether this method of engagement could serve as an alternative to the paternalistic practices typical of such institutions, or whether the narrative of work within these communities also operates within similar frameworks. In this context, the research found that the motivation of older adults still functions within paternalistic frameworks to some extent, but proves more effective than approaches based on the infantilization of older adults. Although rooted in assumptions similar to those of active ageing strategies, this approach to motivation can nevertheless empower older adults.

Keywords: adult day care centres, productivity, paternalism

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

PROGRAM MUZEJ ZA ZELENC

Leta 2023 je v sodelovanju med Notranjskim muzejem in Univerzo za tretje življenjsko obdobje Postojna nastal nov program, *Muzej za zelence*, namenjen publiki, starejši od 30 let. Namen programa je bilo spoznavanje muzejskih dejavnosti med odraslimi in starejšimi ter odpiranje muzeja tej ciljni skupini. Vsaka muzejska razstava je vedno delno subjektivna. Avtor se odloči o njeni vsebini, metodi, ciljih in sredstvih. Obiskovalci pa od razstav lahko pričakujejo kaj drugega – iščejo lahko druge informacije, predmete, zanimivosti; imajo tudi različno predznanje in izkušnje, kar vpliva na dožemanje tematike. Zaradi tega razkoraka med kustosi in obiskovalci se je razvila ideja programa *Muzej za zelence*. Vse zainteresirane, ne glede na njihov poklic, spol, izobrazbo itd., smo želeli povabiti k pripravi avtorske razstave. Posebnost programaje bila, da so bili k delu na razstavi povabljeni amaterji, nekustosi, ljudje, ki se z razstavami običajno ne ukvarjajo in nimajo izkušenj z muzealstvom. Iz te specifikke izhaja tudi njegovo ime: *Muzej za zelence*. Vse zainteresirane smo povabili, da sodelujejo v javnosti običajno nedostopnih muzejskih dejavnostih, da se konkretnije seznanijo z delom kustosov, spoznajo muzejsko »ozadje« in si na ta način, z dejansko izkušnjo, sami postavijo svojo razstavo, ki je na neki način razstava »od ljudi – za ljudi.«. Razstava, ki so jo postavile štiri udeležanke omenjenega programa, je bila odprta junija 2024. Ime razstave smo s soglasjem udeleženk programa izbrali s pomočjo ankete na socialnih omrežjih (*»Kamen na kamen – palača! Plemstvo na Postojnskem«*). Udeležanke pa so še po odprtju poskrbele za spremljevalni program – vodstva po razstavi.

Ključne besede: muzej, razstava, inkluzija, muzealstvo

Programme: Museum for Rookies

In 2023, a new programme entitled *Museum for Rookies* was established through the collaboration between the Notranjska Museum and the U3A in Postojna. The programme was designed for participants aged 30 and above. Its purpose was to familiarize older audiences with museum activities and to open the museum to this target group. Every museum exhibition is, to some extent, subjective. The curator determines its content, methods, aims, and means. Visitors, however, may have different expectations – they may seek other information, objects, or curiosities; they also possess varying levels of prior knowledge and experience, which influence how they perceive the subject matter. It was precisely this gap between curators and visitors that inspired the idea for the *Museum for Rookies* programme – to invite all interested individuals, regardless of their profession, gender, race, education, and so forth, to take part in the preparation of an original exhibition. The distinctive feature of the programme was that amateurs and non-curators – people who do not usually engage with exhibitions and who have no prior experience in museology – were invited to participate. This characteristic also inspired the programme's name: *Museum for Rookies*. All interested participants were invited to take part in museum activities that are normally closed to the public, to gain a deeper understanding of curatorial work, to explore the museum's "behind-the-scenes" processes, and, through hands-on experience, to create their own exhibition – a display that was, in a sense, "by the people – for the people". The exhibition prepared by four participants in the programme was opened in June 2024. With the consent of the participants, its title was chosen through a poll conducted on social media: "*Stone on Stone – A Palace! The Nobility in the Postojna Region.*" Even after the opening, the participants continued to contribute by organizing guided tours and accompanying events related to the exhibition.

Keywords: museum, exhibition, inclusion, museology

¹ Notranjski muzej Postojna

IZOBRAŽEVANJE STAREJŠIH ZAPOSLENIH: ZAPIRANJE VRZELI V ZNANJU IN ODPRAVLJANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE S POMOČJO STAROSTNEGA MANAGEMENTA

Tema prispevka je raziskovanje pomena izobraževanja starejših zaposlenih v obdobju podaljševanja delovne dobe in hitrega tehnološkega razvoja, njegov namen pa je bil ugotoviti, kako lahko organizacije z oblikovanjem ustreznih praks in strategij prispevajo k vključujočemu ter trajnostnemu razvoju delovne sile. Uporabljena je bila analitična metoda pregleda obstoječih raziskav in modelov starostnega managementa, s posebnim poudarkom na modelu Later Life Workplace Index (LLWI), ki omogoča celovit vpogled v kakovost dela starejših zaposlenih ter v prakse organizacij, ki spodbujajo vseživljenjsko učenje, zdravo delovno okolje, prilagoditve delovnih pogojev in prenos znanja med generacijami. Ugotovitve so pokazale, da so starejši zaposleni pogosto izključeni iz programov usposabljanja zaradi strukturnih ovir in stereotipov o manjši donosnosti vlaganj v njihove kompetence, kar vodi v poglobljanje medgeneracijskih razlik v znanju. Analiza je pokazala tudi, da so se kot učinkovite izkazale prakse, kot so individualizirani programi izobraževanja, mentorski sistemi, krepitev digitalne pismenosti in medgeneracijska izmenjava znanja. Prispevek poudarja, da je vlaganje v izobraževanje starejših zaposlenih tako gospodarska nujnost kot družbena odgovornost, saj spodbuja produktivnost, podaljšuje delovno aktivnost in zmanjšuje starostno diskriminacijo na trgu dela.

Ključne besede: starejši zaposleni, vseživljenjsko učenje, starostni management, znanje, diskriminacija

Educating Older Workers: Addressing Skill Gaps and Combating Age Discrimination through Age Management

The paper addressed the challenge of educating older workers in the context of longer working lives and rapid technological change, with the aim of identifying how organizations could develop inclusive and sustainable workforce practices in this context. An analytical review method was applied to examine existing research and age management frameworks, focusing on the Later Life Workplace Index (LLWI) as a comprehensive model for assessing the quality of work in later life. The model emphasizes key organizational dimensions such as access to lifelong learning, supportive leadership, ergonomic adaptation, knowledge management, and meaningful participation. The findings showed that older employees were frequently excluded from training opportunities due to structural barriers and persistent stereotypes about lower investment returns in their skills, which contributed to widening intergenerational skill gaps. The analysis further revealed that individualized training programmes, mentoring systems, intergenerational knowledge exchange, and the strengthening of digital literacy represented effective approaches to enhancing employability and inclusion. The study concluded that education for older workers should be regarded as both an economic necessity and a social responsibility, as it enhances productivity, extends working lives, and supports greater fairness in the labour market.

Keywords: older workers, lifelong learning, age management, skill development, discrimination

¹ Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo

² Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

GENERATIVNA UMETNA INTELIGENCA KOT ORODJE ZNANJA ZA DOLGOŽIVO DRUŽBO: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI ZA UNIVERZITETNE ŠTUDIJSKE PROGRAME

Uporaba generativne umetne inteligence (GenUI) se je od leta 2022 postopoma razširila. Danes približno tri četrtine študentov uporablja GenUI kot redno podporo pri študiju, medtem ko akademske ustanove zaostajajo v njeni institucionalni integraciji. Prispevek odgovarja, kako lahko članice Univerze v Ljubljani (UL) implementirajo orodja GenUI z namenom ustvarjanja dolgožive družbe. Na podlagi rezultatov uporabe metode delfi in primerjalne študije primerov uspešne integracije GenUI v univerzitetne programe izpostavlja, da naj bi se GenUI obravnavala kot dodatna, toda integralna funkcija že obstoječih sistemov upravljanja znanja, in ne kot ločena rešitev. V primeru UL govorimo torej o nadgradnji informacijskih sistemov fakultet (denimo *Canvas*, spletni referat, VIS). S tako integracijo bi GenUI imel dva ključna namena: (1) asistent, ki bi lahko brez časovnih omejitev odgovarjal na študentska vprašanja administrativne narave (primer dobre prakse je Navodilko, GenUI-klepetalnik, ki pomaga študentom Fakultete za družbene vede pri zaključevanju študija in akademskem pisanju); (2) GenUI je lahko študentom tutor, ki prilagojeno povzema snov ter vodi čez vsebino in obveznosti pri posameznih predmetih. Taka uvedba GenUI bi institucijam omogočila kontroliran dostop do GenUI za njihove študente, študentom pa olajšano pridobivanje informacij in podporo pri študiju, ki je prilagojena potrebam posameznika. Dolgoročna uporaba GenUI na ta način prinese tudi informacije in statistike, ki fakultetam pomagajo pri nadgradnjah, nadaljnji optimizaciji in tudi koheziji različnih znanj, študentom pa pri osebni pregledu napredka. GenUI zahteva kontrolirano in postopno vpeljevanje v učni proces, saj le tako spodbuja pozitiven odnos do inovacij ter prispeva k utrjevanju temeljev dolgožive družbe.

Ključne besede: generativna umetna inteligenca, študijski programi, Univerza v Ljubljani, informacijski sistemi upravljanja znanja

Generative Artificial Intelligence as a Knowledge Tool for a Long-Lived Society: Challenges and Opportunities for University Study Programmes

The application of generative artificial intelligence (GenAI) has steadily spread into all walks of life since the introduction of ChatGPT in November 2022. Today, approximately three-quarters of students use GenAI as a study tool, while academic institutions lag in implementing these programmes. This article will answer the question of how the University of Ljubljana (UL) member faculties could implement GenAI tools to facilitate practices that would support a long-lived society. Employing the Delphi method and taking into account case studies of successful GenAI implementations in university programmes, we came to the conclusion that GenAI should be treated as not a separate, additional tool, but as an integral function of already existing systems of knowledge management. In the case of UL, we use the example of improving faculties' information systems (*Canvas*, *Spletni referat*, *VIS*, etc.). Such an integration would have two key iterations: An AI assistant, who would always be available to answer any administrative questions students may have (e.g., *Navodilko*, a chatbot assisting Faculty of Social Sciences students with finishing their studies and academic writing), and an AI tutor, who would condense and explain study material and lead students through the contents and obligations of subjects. Such an implementation would allow students to gain institution-controlled access to GenAI tools, which would provide accessible information and personalized academic assistance. Long-term usage of these tools would also enable data gathering, which would offer a valuable source of feedback to students and faculties alike, giving directions for further improvements. However, the introduction of GenAI to study programmes has to be gradual, so that it would foster positive view of this innovation, making these smaller improvements a founded for a long-lived society.

Keywords: generative artificial intelligence, study programmes, University of Ljubljana, knowledge management information systems

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

² Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ŠTUDENSKI PROJEKTI KOT MOST MED UNIVERZO IN STAREJŠIMI: IZKUŠNJE ZDRAVSTVENE FAKULTETE UL

V prispevku predstavljamo nekaj študentskih projektov, ki smo jih izvedli na Zdravstveni fakulteti Univerze v Ljubljani. V zadnjem desetletju je bila vzpostavljena shema projektnih razpisov, ki omogoča visokošolskim zavodom, da v sodelovanju z gospodarstvom ter javnim in neprofitnim sektorjem izvajajo krajše projekte, v katerih nastopajo študenti kot enakovredni partnerji. Poimenovanje sheme se je spreminjalo, osnovni cilj pa je ostal – omogočiti študentom izkušnjo reševanja izzivov realnega okolja in s tem krepiti profesionalne kompetence. Izmed več deset študentskih projektov smo izbrali nekaj tistih, ki so razvijali inovacije glede na potrebe starejših ljudi in lokalnega okolja. Posebno pozornost smo v njih namenili sodelovanju različnih deležnikov – študentov, pedagoških in delovnih mentorjev ter starejših. Povezovalna nit sta bila želja po spremembi dojemanja procesov staranja, omejitev in potreb starejših ter hkratno pridobivanje kompetenc na področju interdisciplinarnega sodelovanja študentov. Pri analizi projektov smo se osredotočili na evalvacije. Študenti so v evalvacijah po zaključku projektov pogosto izpostavili, da so bile to njihove prve izkušnje sodelovanja s starejšimi; spoznali so, kako pomembno za uspešno delo je vzpostavljanje odnosov z različnimi deležniki in da so pomembne izkušnje komunikacije s starejšimi. Pridobili so vpogled, kako različni dejavniki oblikujejo odziv starejših. Naše ugotovitve potrjujejo, da so sheme, ki omogočajo študentom sodelovanje v interdisciplinarnih projektih, učinkovito orodje za soustvarjanje znanja, hkrati pa tudi za povezovanje z organizacijami starejših v lokalnem okolju. Ne vzpodbujajo zgolj krepitve specifičnih poklicnih kompetenc za reševanje praktičnih izzivov delovnega okolja, ampak omogočajo tudi krepitev »mehkih« kompetenc in tvorno vključevanje v aktivnosti v lokalnem okolju.

Ključne besede: projektno delo, študenti, starejši, medgeneracijsko povezovanje

Student Projects as a Bridge Between the University and Older Adults: Experiences from the Faculty of Health Sciences, University of Ljubljana

The paper presents several student projects carried out at the Faculty of Health Sciences, University of Ljubljana. Over the past decade, a system of project calls has been established, enabling higher education institutions to collaborate with industry, the public sector, and non-profit organizations on short-term projects in which students participate as equal partners. Although the name of the scheme has changed over time, its main goal has remained the same – to provide students with the experience of solving real-world challenges and, in doing so, strengthen their professional competencies. From dozens of student projects, we selected several that focused on developing innovations tailored to the needs of older adults and the local community. Special attention was given to the collaboration among various stakeholders – students, academic and professional mentors, and older participants. The common thread among these projects was the desire to change the perception of ageing processes, the limitations and needs of older adults, while simultaneously developing students' interdisciplinary collaboration skills. In analysing the projects, we focused on their evaluations. Students often emphasized that these were their first experiences working with older adults. They learned the importance of building relationships with different stakeholders for successful outcomes, and recognized the value of communication with older people. Through these experiences, they gained insights into how various factors shape the responses and behaviours of older adults. Our findings confirm that schemes enabling students to engage in interdisciplinary projects are an effective tool for co-creating knowledge, as well as for fostering connections with the organizations for older adults in the local community. They not only support the development of specific professional skills for addressing practical challenges, but also enhance "soft" skills and encourage active participation in local community activities.

Keywords: project work, students, older adults, intergenerational cooperation

¹ Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta

VKLJUČUJOČA DIGITALNA TEMATSKA POT ZA POVEZOVANJE GENERACIJ

V prispevku je predstavljena vključujoča tematska pot, ki smo jo z metodo oblikovalskega razmišljanja ter izobraževalno intervencijo razvijali za spodbujanje medgeneracijskega učenja v naravnem in grajenem okolju. Izhajali smo iz konceptov učenja v javnem odprtem prostoru ter spekulativnega oblikovanja, ki omogočata raziskovanje alternativnih načinov vključevanja skupnosti in razvijanja novih praks učenja ter izobraževanja. V projektu *Spoznaj Vipavo skozi čas, kulturo in naravo* smo oblikovali inkluzivno tematsko pot, ki združuje naravno, kulturno in zgodovinsko dediščino Vipave. S pomočjo intervjujev z lokalnimi prebivalci, Centrom starejših Pristan Vipava ter Centrom za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava smo v učni proces vključili osebne zgodbe, izkušnje in spomine, ki obiskovalcem omogočajo večplastno razumevanje prostora ter njegovo doživljanje s perspektive lokalne skupnosti. Z željo po nadgradnji tematske poti smo pot oblikovali tako, da je dostopna gibalno oviranim osebam, starejšim ter tudi družinam z majhnimi otroki. V našem projektu smo posebej poudarjali zdravo in aktivno staranje. Obenem so starejši sodelovali pri razvoju poti in nalog, pot testirali ter izrazili željo po nadaljnjem razvoju. Tematska pot kaže, kako lahko s povezovanjem študentov, raziskovalcev in prebivalcev lokalnega okolja razvijamo inovativne pristope učenja v javnem odprtem prostoru.

Ključne besede: inkluzivnost, tematska pot, učenje v javnem odprtem prostoru, medgeneracijsko sodelovanje, izobraževanje

An Inclusive Digital Thematic Trail for Connecting Generations

This paper presents an inclusive thematic trail developed through the design thinking method and an educational intervention aimed at fostering intergenerational learning in both natural and built environments. The project draws on the concepts of learning in public open spaces and speculative design, which enable the exploration of alternative ways of engaging communities and developing new practices of learning and education. Within the project *Discover Vipava through Time, Culture, and Nature*, we designed an inclusive thematic trail that integrates the natural, cultural, and historical heritage of Vipava. Through interviews with local residents, the Pristan Vipava Senior Centre, and the Centre for Education, Rehabilitation and Training Vipava, we incorporated personal stories, experiences, and memories into the learning process. These narratives allow visitors to gain a multilayered understanding of the environment and to experience it through the perspective of the local community. With the aim of enhancing the thematic trail, we designed it to be accessible to people with mobility impairments, older adults, and families with children. Our project places special emphasis on healthy and active ageing. Older participants were actively involved in developing the trail and its tasks, testing it, and expressing an interest in its further development. The thematic trail demonstrates how collaboration among students, researchers, and local residents can foster innovative approaches to learning in public open spaces.

Keywords: inclusivity, thematic trail, learning in public open space, intergenerational cooperation, education

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

² Univerza na Primorskem, Fakulteta za turistične študije – Turistica; Srednja šola za gastronomijo in turizem Ljubljana

DOVOLITE, DA SMO KORISTNI: PRAVICE STAREJŠIH TER UČINEK NA NJIHOVO DRUŽBENO ZAVZETO IZOBRAŽEVANJE, VKLJUČENOST V DRUŽBO IN KAKOVOST ŽIVLJENJA

Članek preučuje normativno stanje na področju pravic starejših ter učinek na njihovo družbeno zavzeto izobraževanje, vključenost v družbo in kakovost življenja. Namen članka je, da analizira pravice starejših uživalcev pravic napram pravicam starejših imetnikov pravic. Združeni narodi že več kot 25 let razpravljajo o tem, da bi bilo treba sprejeti temeljno listino, *Konvencijo o pravicah starejših*. Znanje o starejših, njihovih značilnostih, zmožnostih in omejitvah, znanje o pravičnosti na različnih družbenih ravneh se je v zadnjih desetletjih pomnožilo in poglobilo, vendar na normativni ravni ni bistvenih premikov. Mnogi strokovnjaki si z različnimi praksami in metodami prizadevajo za vključitev starejših; da bi bili starejši videni, poslušani, slišani, pa tudi koristni, toda če govorimo o vključitvi, hkrati priznavamo, da smo starejše pustili na družbenem obrobju. Če smo pred desetletji še lahko pristali na zavračanje znanja, veščin in kompetenc starejših, njihovega socialnega in kulturnega kapitala, v starajoči se družbi, kjer do leta 2039 število mladih v nasprotju s številom starih ne bo raslo, to ni več mogoče. Po tem, kako dobro bodo starejši v drugi polovici življenja vključeni v družbo, se bodo odslej merile vitalnost družb, pa tudi objektivna in subjektivna kakovost starosti.

Ključne besede: pravice starejših, družbeno zavzeto izobraževanje, družbena pravičnost, vključenost, kakovost življenja

Allow Us to Be Useful: The Rights of Older People and Their Impact on Older People's Socially Engaged Education, Social Inclusion and Quality of Life

The article examines the normative situation in the field of the rights of older people and its impact on their socially engaged education, social inclusion and quality of life. The purpose of the article is to analyse the rights older people actually enjoy versus those they have as rights holders. For more than 25 years, the United Nations has been debating the need to adopt a fundamental charter, the *Convention on the Rights of Older Persons*. Knowledge about older people, their characteristics, abilities and limitations, as well as knowledge about social justice on various levels, has been multiplied and deepened in recent decades. Nevertheless, there have been no significant shifts on the normative level. Many professionals work to include older people in society using a variety of different practices and methods, so that they may be seen, listened to, heard, and also be useful. But any discussions on the issue of inclusion must acknowledge that older people remain on the edge of society. If decades ago we could afford to reject the knowledge, skills and competencies of older people, their social and cultural capital, in an ageing society – where by 2039 the number of young people is expected to stop growing, in contrast to the number older people – this is no longer possible. From now on, the vitality of societies as well as the objective and subjective quality of life of older people will be measured by how well they are socially integrated.

Keywords: older people's rights, socially engaged education, social justice, inclusion, quality of life

¹ Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

LITERATURA KOT MOST MED GENERACIJAMI – POMEN MEDGENERACIJSKEGA POVEZOVANJA PRI ŠTUDIJU LITERATURE V OKVIRU »ODPRTIH« UNIVERZ

V luči izzivov staranja prebivalstva in vizije dolgožive družbe referat osvetljuje vlogo literature kot enega ključnih orodij ali medijev za ustvarjanje starosti prijaznih skupnosti. Osredotočam se na potencial »odprte« univerze kot mreže znanja, ki omogoča medgeneracijsko učenje in vključevanje starejših v akademske programe s področja literature. Predstavljam praktične primere dela na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje in razmišljam o tem, kako lahko redni študijski programi postanejo bolj odprti za starejše študente, ki s svojo življenjsko izkušnjo obogatijo študijsko okolje ter delujejo kot motivatorji za mlajše. Mlajši pa prav tako s svojimi pogledi in različnimi bralnimi praksami lahko širijo prostor znanja starejših udeležencev in udeleženk. V razmislek ponujam tudi možnost vključevanja študentov v delo univerze za tretje življenjsko obdobje (UTŽO), saj lahko na ta način pridobijo veliko izkušenj na področju izobraževanja odraslih, ki se vsekakor razlikuje od dela v obveznih/rednih šolskih programih in okoljih. Literatura, kot med drugim razlaga narativna gerontologija, je tako prostor povezovanja kot tudi svobode – svobode misli, interpretacije, občutja in osebnega zadovoljstva. To dokazuje tudi moja izkušnja dela na UTŽO. In kot je zapisala pisateljica Joan Didion v knjigi *The White Album* (1979): »We tell ourselves stories in order to live«, torej »Zgodbe si pripovedujemo, da bi (pre)živel.«

Ključne besede: literatura, medgeneracijsko učenje, odprta univerza, vseživljenjsko učenje, narativna gerontologija

Literature as a Bridge Between Generations – The Importance of Intergenerational Connection in the Study of Literature within “Open” Universities

In light of the challenges the ageing of our population brings and of the vision of a longevity society, this paper explored the role of literature as a key tool or medium for creating age-friendly communities. It focused on the potential of an “open” university as a network of knowledge that enables intergenerational learning and the inclusion of older adults in academic programmes in the field of literature. The paper presented practical examples of my work at the Slovenian Third Age University and considered how regular study programmes could become more open to older students, who could enrich the study environment with their life experience and act as motivators for younger students. Younger students, on the other hand, with their new perspectives and diverse reading practices, can also expand the knowledge of older participants. The paper also considered the possibility of including students in the work of the Slovenian Third Age University, as they can gain significant experience in the field of adult education, which differs from work in regular school programmes and educational environments. Literature, as narrative gerontology explains, is a space of connection as well as freedom – freedom of thought, interpretation, feelings, and personal satisfaction. This has also been proven by my experience of working at the Slovenian Third Age University. And as the writer Joan Didion wrote in her book *The White Album* (1979): “We tell ourselves stories in order to live.”

Keywords: literature, intergenerational learning, open university, lifelong learning, narrative gerontology

¹ Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

MREŽE ZNANJA: ORODJE ZA RAZVOJ DOSTOPNEGA TURIZMA IN IZOBRAŽEVANJA

Prispevek osvetljuje, kako interdisciplinarnost prispeva k razvoju turizma in izobraževanja, dostopnega za starejše. Vključujoče prakse, ki omogočajo izkušnje za ranljive skupine, zahtevajo celovito razumevanje kompleksnih sistemov in njihovih medsebojnih povezav. Teoretski okvir za raziskavo so sestavljali teorija akter-mreža, sistemsko mišljenje, raziskovalno učenje v odprtem prostoru ter mreže znanja kot povezovalni okvir med akademskimi, strokovnimi in lokalnimi organizacijami. Sistemsko mišljenje omogoča razumevanje ekosistema dejavnikov, metoda oblikovalskega razmišljanja zagotavlja uporabniško usmerjene rešitve. Komplementarnost se izkazuje kot ključna za uspešno implementacijo dostopnih praks in soustvarjanje inovativnih rešitev. Analizirali smo primere oblikovanja tematskih poti, primernih za starejše. Za zbiranje podatkov smo uporabili analizo dokumentov, opazovanje z udeležbo in intervjuje. Analiza je bila izvedena skozi prizmo interdisciplinarnega pristopa. Raziskava je pokazala, da interdisciplinarnost omogoča sistemski pogled na izzive dostopnosti. Uspešnost mrež znanja za soustvarjanje inovativnih praks temelji na ciljih, ki pa morajo biti dovolj prožni, da omogočajo procesno načrtovanje. Ključna sta podpora lokalnega okolja ter nenehno učenje, ki se krepi skozi povratne zanke med različnimi disciplinami in deležniki.

Ključne besede: dostopnost, sodelovanje, interdisciplinarnost, sistemsko mišljenje

Knowledge Networks: A Tool for Developing Accessible Tourism and Education

The purpose of this article is to highlight how interdisciplinarity contributes to the development of accessible tourism and education for older people. Inclusive practices that enable experiences for vulnerable groups require a comprehensive understanding of complex systems and their interconnections. The theoretical framework for the research comprised Actor Network Theory (ANT), systems thinking, research-based learning in open spaces, and knowledge networks as a connecting framework between academic, professional and local organizations. Systems thinking enables an understanding of the ecosystem of factors, while the design thinking method ensures user-oriented solutions. Complementarity is key to the successful implementation of accessible practices and the co-creation of innovative solutions. We analysed examples of the design of thematic routes suitable for older people. We used document analysis, participant observation, and interviews to collect data. The analysis was conducted through the lens of an interdisciplinary approach. The research showed that interdisciplinarity enables a systemic view of accessibility challenges. The success of knowledge networks for co-creating innovative practices is based on goals that must be flexible enough to enable process planning. Key factors include support from the local environment and continuous learning, which is strengthened through feedback loops between different disciplines and stakeholders.

Keywords: accessibility, cooperation, interdisciplinarity, systems thinking

¹ Ljudska univerza Ajdovščina

² Univerza na Primorskem, Fakulteta za turistične študije – Turistica

³ Univerza v Ljubljani, Modra fakulteta

REVŠČINA V STAROSTI IN VLOGA UNIVERZ PRI ZMANJŠEVANJU DRUŽBENIH NEENAKOSTI

Pri oblikovanju politik izobraževanja in vseživljenjskega učenja je ključno, da ne spregledamo revnih starih ljudi. Namen prispevka je predstaviti problem revščine v starosti z zornega kota življenjskega poteka in opozoriti na velik segment populacije, ki nima dostopa do tako imenovanega dobrega ali uspešnega staranja. S pomočjo kvalitativnih poglobljenih intervjujev s 33 posamezniki, starimi 65 let in več, v Sloveniji prispevek identificira spolno specifične vzorce prikrajšanosti, ki se skozi življenje akumulirajo ter vodijo v starostno revščino. Ugotovitve kažejo, da imajo tako moški kot ženske fragmentirane delovne zgodovine ter so pogosto vključeni v sivo ekonomijo, vendar je med ženskami prisoten dodaten razkorak zaradi nižje izobrazbe, skrbstvenih obveznosti in plačnih razlik. Oboji so odraščali v revnem okolju, kar osvetljuje medgeneracijski prenos revščine, zgodnja upokojitve pa je bila posledica slabega zdravja in družbenih sprememb po osamosvojitvi Slovenije. Med spolnimi razlikami izstopa, da so ženske kljub večjemu skrbstvenemu bremenu povečini vseeno opravljale (nizko kvalificirano) delo s polnim delovnim časom in so se pogosteje soočale z nasiljem v družini, moški pa so imeli nekoliko več možnosti za napredovanje v finančnem smislu, vendar slabše socialne vezi. Spremljanje in razumevanje medsebojnega vplivanja strukturnih neenakosti ter individualnih življenjskih poti omogoča oblikovanje bolj pravičnih politik in programov, ki naslavlajo problem revščine v starosti in spolnih razlik. Le z odprtostjo študijskih vsebin ter podporo ranljivim skupinam lahko gradimo družbo, v kateri je kakovostno in dostojanstveno staranje dostopno vsem.

Ključne besede: revščina, starost, spol, izobraževanje, univerza

Poverty in Old Age and the Role of Universities in Reducing Social Inequalities

When designing education and lifelong learning policies, it is crucial not to overlook older people living in poverty. The purpose of this article is to present the problem of poverty in old age from the life course perspective, and to draw attention to a large segment of the population that does not have access to so-called good or successful ageing. Using qualitative in-depth interviews with 33 individuals aged 65 and over in Slovenia, the article identifies gender-specific patterns of deprivation that accumulate throughout life and lead to old-age poverty. The findings show that both men and women who suffer from poverty in old age have fragmented work histories and are often involved in the grey economy, but there is additional poverty among women due to lower education, care responsibilities, and wage differences. Both the men and women suffering from poverty in old age grew up in poor environments, which highlight the intergenerational transmission of poverty. Early retirement was a consequence of poor health and social changes following Slovenia's independence. Among the gender differences, it is noteworthy that, despite their greater care burden, women mostly still performed (low-skilled) full-time work, and were more often exposed to domestic violence, while men had slightly more opportunities for financial advancement but weaker social ties. Monitoring and understanding the interplay between structural inequalities and individual life trajectories enables the development of more equitable policies and programmes that address the problem of poverty in old age, as well as the related gender differences. Only by being inclusive in our studies and supporting vulnerable groups can we build a society where everyone can age with dignity and a good quality of life.

Keywords: poverty, old age, gender, education, university

¹ Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

SLOVENIJA – STAROSTI PRIJAZNO OKOLJE?

Obsežne in globoke demografske spremembe postavljajo Slovenijo pred zahtevne, vendar nujne odločitve. Za dobro odločanje je potrebna mednarodna primerjava stanja in smeri razvoja. Naše dolgoletne analize kažejo, da je Slovenija po družbenem stebru trajnostnega razvoja v prvi tretjini držav EU. Zaostaja pa za primerljivimi državami EU (Češko, Portugalsko, Estonijo, Slovaško, Ciprom) v gospodarski rasti; plače so nominalno visoke, njihova kupna moč pa nižja. Hitro naraščajoči delež upokojencev, vse daljša življenjska doba in zmanjševanje rodnosti znižujejo delež aktivnega prebivalstva ter povečujejo stroške pokojnin, zdravstva in socialnega varstva. Vendar ima Slovenija nekatere prednosti, kot je velika varčnost gospodinjestev. Delovno dobo bi lahko podaljševali z ustreznimi spodbudami; lahko bi izkoriščali voljo upokojencev, da delajo tudi v pokoju ob nezmanjšani pokojnini. Potreben je nov razvojni model, v katerem bi sprostiti ustvarjalno moč prebivalstva, zlasti upokojencev, razbremenili prispevke in dohodnino pri plačah, spodbujali delo upokojencev, preusmerili del depozitov v delnice podjetij, zlasti zagonskih, malih in srednje velikih, v državne obveznice za izgradnjo infrastrukture, stanovanj, odpravljanje posledic podnebnih nesreč, preusmerili zadolževanje države v tujini s prodajo slovenskim državljanom, kar bi gospodinjstvom namesto ničelnih obresti za depozite prineslo obresti, ki sedaj odteka v tujino. Izboljšati bi morali digitalno usposobljenost prebivalstva, zlasti starejšega (primer Estonije), razširiti vseživljenjsko izobraževanje, uvesti obvezen drugi pokojninski steber (primer Hrvaška) in podpirati tretji steber ter doseči poravnavo z lastniki izbranih ali izničenih vrednostnih papirjev. Tako bi znižali stroške podjetij ter jim omogočili večji obseg naložb v avtomatizacijo, robotizacijo, IKT (informacijsko-komunikacijske tehnologije), večjo produktivnost in višjo dodano vrednost.

Ključne besede: starosti prijazna država, delo upokojencev, produktivnost, dodana vrednost

Slovenia – An Age-Friendly Environment?

Extensive and profound demographic changes are presenting Slovenia with challenging yet urgent decisions. Good decision-making requires an international comparison of the state and direction of development. Our long-term analyses indicate that Slovenia ranks in the top third of EU countries in terms of the social pillar of sustainable development. However, it lags comparable EU countries (the Czech Republic, Portugal, Estonia, Slovakia, and Cyprus) in economic growth, and although wages are nominally high, their purchasing power is lower. The rapidly increasing share of pensioners, combined with increasing life expectancy and declining birth rates, is reducing the share of the active population and increasing the costs of pensions, healthcare, and social protection. However, Slovenia has several advantages, including high household savings. The working lives of many people could be extended with appropriate incentives; we could capitalize on the willingness of pensioners to work even in retirement, provided they receive an undiminished pension. A new development model is thus needed in which we would unleash the creative power of the population, especially retirees; reduce contributions and income tax on wages; encourage the work of retirees; redirect a portion of bank deposits to invest in companies, especially start-ups, small and medium-sized ones; launch government bonds for the construction of infrastructure, housing, and dealing with climate disasters; and redirect state borrowing from abroad by selling bonds to Slovenian citizens, which would bring interest to households instead of the zero interest on bank deposits. We should improve the digital skills of the population, especially the elderly (as seen in Estonia), expand lifelong education, introduce a mandatory second pension pillar (as in Croatia), support the third pillar, and reach a settlement with the owners of erased or nullified securities. This would reduce the costs of companies and enable them to invest more in automation, robotics, and information and communication technologies (ICT), ultimately achieving higher productivity and added value.

Keywords: age-friendly state, work of pensioners, productivity, added value

¹ Univerza v Mariboru, Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje

ZNANJA ZA DELO S STAREJŠIMI ODRASLIMI: SOCIALNA GERONTOLOGIJA

Namen prispevka je preučiti kompetence, ki jih pridobijo študentje na študijskih programih socialne gerontologije, kje se zaposlujejo, kakšne so njihove kompetence in delovne naloge za delo s starejšimi v različnih bivalnih okoljih ter kako jih smiselno uporabiti. Zato predstavljamo študijske programe socialne gerontologije, ki se je pričela razvijati v začetku 20. stoletja, v Sloveniji šele 60 let pozneje, kot poddisciplina gerontologije, ki preučuje, kako se živi aktivna starost in kako jo je mogoče izboljšati. V tujini imajo razvite različne izobraževalne programe, ki po koncu izobraževanja socialnim gerontologom omogočajo, da s svojimi kompetencami delajo na različnih področjih, saj se zavedajo, da so nepogrešljiv kader za naraščajoče starejše prebivalstvo – v domačem, domskem ali v bolnišničnem okolju. Ker je v Sloveniji Univerza Alma Mater Europaea (UAM) edina fakulteta, ki izobražuje socialne gerontologe, ki imajo v Zakonu o dolgotrajni oskrbi pomembno vlogo, predstavljamo kompetence, ki jih pridobijo diplomanti socialne gerontologije v tujini in v Sloveniji, ter kje se zaposlujejo. S komparativno metodo smo zbrali, primerjali in analizirali domačo ter tujo znanstveno in strokovno literaturo. Socialni gerontolog je nepogrešljivv oskrbi starejših odraslih. V Sloveniji se že več kot desetletje razvija študijski program socialne gerontologije in, posledično, so na trg prišli strokovnjaki, ki so opolnomočeni za delo s starejšimi odraslimi. Svoje kompetence pa bodo lahko pričeli uveljavljati šele, ko bodo sistemsko urejene osnovne razmere za zasedbo delovnega mesta. Raziskava dokazuje zgodovinsko vrednost umestitve socialnega gerontologa v slovenski zakonodajni prostor in potrjuje potrebo po njihovem izobraževanju.

Ključne besede: staranje, starejši odrasli, socialna gerontologija, socialni gerontolog, Univerza Alma Mater Europaea

Skills for Working with Older Adults: Social Gerontology

The purpose of the paper was to examine the competencies acquired by students in social gerontology study programmes where they are employed, what their competencies and work tasks are for working with older adults in various living environments, and how they can be used meaningfully. We first present the study programmes of social gerontology – which began to develop at the beginning of the 20th century in the West, although in Slovenia only 60 years later – as a subdiscipline of gerontology, which studies how to live an active old age and how more people can achieve this. Other countries have developed various educational programmes that enable social gerontologists to apply their competencies in various fields after completing their education, as these countries are aware that such people are indispensable for the growing elderly population, whether at home, in institution or in a hospital environment. Since in Slovenia the UAM (*Univerza Alma Mater Europaea*) is the only faculty that educates social gerontologists, who play an important role in the Long-Term Care Act, we have presented the competencies acquired by graduates of social gerontology abroad and in Slovenia, where they are employed. The comparative method was used to collect, compare and analyse domestic and foreign scientific and professional literature. The social gerontologist is an indispensable professional in the care of older adults. In Slovenia, the study programme of social gerontology has been running for more than a decade and, as a result, experts who are empowered to work with older adults have now entered the labour market. However, they will only be able to start exercising their competencies when the basic conditions for filling such a work position are systemically regulated. The research proves the historical value of placing social gerontologists in the Slovenian legislative space and confirms the need for their education.

Keywords: ageing, older adults, social gerontology, social gerontologist, Univerza Alma Mater Europaea

¹ Univerza Alma Mater Europaea

OBLIKOVANJE IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA ZA KARIERNE SVETOVALCE, KADROVSKE STROKOVNJAKE, NAČRTOVALCE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV IN VODJE ZA DELO S STAREJŠIMI ZAPOSLENIMI

V času podaljševanja obdobja zaposlitve postaja vključevanje starejših zaposlenih v kadrovske strategije pomemben dejavnik za zagotavljanje razvoja sodobnih organizacij. Povečuje se pomen starejših zaposlenih kot nosilcev znanja, organizacijskega spomina in medgeneracijskega povezovanja. Namen prispevka je osvetliti, kako lahko s krajšim izobraževanjem v delovnih organizacijah ozaveščamo, da je tematika starejših zaposlenih v kadrovske strategije pogosto zapostavljena. Raziskave kažejo, da stereotipne (staristične) predpostavke zavirajo vzpostavljanje vključujočih organizacijskih okolij in razvoj celostne kadrovske politike. Na podlagi raziskav s področja karierne orientacije, kadrovanja in vodenja starejših zaposlenih (50+) ugotovljamo, katera znanja potrebujejo karierni svetovalci, kadrovski strokovnjaki in vodje za učinkovito upravljanje starejših zaposlenih. Prispevek predstavlja teoretični okvir za razvoj krajšega izobraževalnega programa v sistemu mikrodokazil, ki bo namenjen kariernim svetovalcem, kadrovskim strokovnjakom, načrtovalcem izobraževalnih programov in vodjam. Izobraževalni program bo izhajal iz potrebe načrtnega vključevanja vprašanih starajoče se delovne sile za upravljanje kadrov, značilnosti in potreb starejših zaposlenih (50+) ter potreb za profesionalno izobraževanje kadrovskih strokovnjakov, kariernih svetovalcev in vodij. V prispevku so podana priporočila za večdimenzionalno obravnavo starejših zaposlenih kot vira organizacijskega znanja, stabilnosti in medgeneracijskega prenosa kompetenc.

Ključne besede: izobraževanje, kadrovska služba, mikrodokazilo, starejši zaposleni

Designing an Educational Programme for Career Counsellors, Human Resources Professionals, Educational Programme Planners and Managers Working with Older Employees

In a period of extended high employment, the inclusion of older employees in human resource (HR) strategies is becoming an important factor in ensuring the development of modern organizations. The importance of older employees as bearers of knowledge, organizational memory, and intergenerational integration is increasing. The purpose of this article is to highlight how shorter training courses in work organizations can raise awareness that the issue of older employees is often neglected in HR strategies. Research shows that stereotypical (i.e. ageist) assumptions hinder the creation of inclusive organizational environments and the development of comprehensive HR policies. Based on research in the field of career guidance, recruitment, and management of older employees (50+), we identify the knowledge that career counsellors, HR professionals, and managers need to effectively manage older employees. The article presents a theoretical framework for the development of a short educational programme in the micro-credential system, which will be intended for career counsellors, HR professionals, educational programme planners, and managers. The educational programme will be based on the need for the systematic integration of issues related to the ageing workforce into human resource management, the characteristics and needs of older employees (50+), and the need for professional training of human resource experts, career counsellors, and managers in this context. The paper provides recommendations for a multidimensional approach to older employees as a source of organizational knowledge, stability, and the intergenerational transfer of competencies.

Keywords: education, human resources, microcredential, older employees

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

IZSELJEVANJE S SLOVENSKEGA ETNIČNEGA OZEMLJA V BRAZILJO IN DETERMINANTE STARANJA

Prispevek analizira življenjske poti posameznikov in družin, ki so se izselili s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo, ter jih umešča v okvir sodobnih determinant staranja. Izselsjevanje je potekalo v treh glavnih obdobjih: konec 19. stoletja do prve svetovne vojne, med obema vojnoma ter po drugi svetovni vojni. Prvo obdobje zaznamuje množično izselsjevanje kmečkega prebivalstva, ki se je v Braziliji naseljevalo na podeželju, predvsem na kavnih plantažah. V drugem obdobju so prevladovali izselsjenci s slovenskega etničnega prostora, ki je po prvi svetovni vojni pripadlo Kraljevini Italiji. V tem obdobju so to bili večinoma kvalificirani delavci, ki so se naseljevali v urbanih središčih. Po drugi svetovni vojni so v Brazilijo prihajali tako politični migranti kot tudi ekonomski izselsjenci. S kombinacijo mikrozgodovinskega in interdisciplinarnega pristopa prispevek prikazuje, kako zgodnje migracijske izkušnje oblikujejo dolgoročne vzorce staranja v diaspori. Analiza življenjskih zgodb razkriva, da so socialne mreže, kulturna identiteta, verske institucije in ekonomska mobilnost ključne determinante, ki vplivajo na kakovost staranja v prvi, drugi in tretji generaciji potomcev. Biološke determinante kažejo prehod od fizično zahtevnega dela in slabih higienskih razmer priseljenecv prvega obdobja, kar vpliva na življenjsko dobo in vzpostavitev družine ter društvenega in kulturnega življenja. Psihološke determinante razkrivajo vlogo religije, bralne kulture in transnacionalnih stikov kot zaščitnih mehanizmov pred izgubo narodne identitete. Družbene in kulturne determinante poudarjajo pomen društev, župnij ter drugih oblik povezovanja za ohranjanje socialne vključenosti, ekonomske pa prehod od agrarne revščine do gospodarske stabilnosti.

Ključne besede: slovenska diaspora, Brazilija, migracija, staranje, mikrozgodovina

Emigration from Slovenian Ethnic Territory to Brazil and the Determinants of Ageing

This article analyses the life paths of individuals and families who emigrated from Slovenian ethnic territory to Brazil, placing them in the context of the contemporary determinants of ageing. Slovene emigration to Brazil took place in three main periods: from the end of the 19th century to World War I, between the two world wars, and after World War II. The first period was marked by mass emigration of the peasant population, who settled in rural areas of Brazil, mainly on coffee plantations. The second period was dominated by emigrants from the Slovenian ethnic area which became part of the Kingdom of Italy after World War I. During this period, the emigrants were mostly skilled workers who settled in urban centres. After World War II, both political and economic emigrants went to Brazil. Using a combination of microhistorical and interdisciplinary approaches, this paper shows how early migration experiences shape long-term patterns of ageing in the diaspora. An analysis of life stories reveals that social networks, cultural identity, religious institutions, and economic mobility are key determinants that influence the quality of ageing in the first, second, and third generations of descendants. Biological determinants show a transition from physically demanding work and poor hygiene conditions among immigrants in the first period, which affected life expectancy, family formation, and social and cultural life. Psychological determinants reveal the role of religion, reading culture, and transnational contacts as protective mechanisms against the loss of national identity. Social and cultural determinants emphasize the importance of associations, parishes, and schools for maintaining social inclusion, while economic determinants emphasize the transition from agrarian poverty to economic stability.

Keywords: Slovenian diaspora, Brazil, migration, ageing, microhistory

¹ Inštitut za narodnostna vprašanja

GOZDNA TERAPIJA KOT PRISTOP K ZDRAVEMU STARANJU: PILOTNA ŠTUDIJA V ARBORETUMU VOLČJI POTOK

V dolgoživi družbi postaja ključno vprašanje, kako starejšim odraslim zagotoviti kakovostno, smiselno in vključujoče staranje. Zdravo staranje zajema telesno, duševno in socialno blagostanje, pri čemer ima izpostavljenost naravi poseben pomen, saj zmanjšuje stres, spodbuja občutek povezanosti ter ustvarja priložnosti za aktivno vključevanje v skupne dejavnosti, ki zmanjšujejo tveganje socialne izolacije. Namen prispevka je predstavitev pilotne študije gozdne terapije, prilagojene starejšim odraslim, izvedene konec leta 2023 v Arboretumu Volčji Potok, v kateri je sodelovalo devet udeležencev, starih med 60 in 87 let. Študija je obsegala šest 90-minutnih tedenskih srečanj, ki so vključevala čuječo hojo, senzorično potopitev v naravno okolje, ustvarjalno beleženje izkušenj in skupinsko refleksijo. Učinki so bili ovrednoteni z metodo mešanih pristopov, vključno z vprašalnikom *Dežnik dobrega počutja* ter lestvicama za razpoloženje in povezanost z naravo. Rezultati so pokazali zmanjšanje stresa, večjo čustveno stabilnost in okrepljeno doživljanje povezanosti z naravnim okoljem. Prispevek obravnava gozdno terapijo kot na naravi temelječo intervencijo ter z njo izpostavlja pomen dostopnega naravnega okolja kot infrastrukturnega in kulturnega pogoja za zdravo staranje. Poudarja tudi vlogo univerz pri razvoju, raziskovanju in institucionalni vpeljavi praks, ki prispevajo k oblikovanju mest, pripravljenih na dolgoživost. Univerze imajo ključno vlogo kot nosilke znanja, ustvarjalke inovativnih praks in soustvarjalke vključujočega, naravi prijaznega okolja za vse generacije.

Ključne besede: zdravo staranje, dolgoživa družba, gozdna terapija, prostorska pravičnost, narava

Forest Therapy as an Approach to Healthy Ageing: A Pilot Study in the Arboretum Volčji Potok

In a longevity society, a key question is how to ensure that older adults experience quality, meaningful, and inclusive ageing. Healthy ageing includes physical, mental, and social well-being, with exposure to nature playing a particularly important role in this context, as it reduces stress, fosters a sense of connectedness, and creates opportunities for active participation in shared activities that reduce the risk of social isolation. This contribution presents a pilot study of forest therapy adapted to older adults, carried out at the end of 2023 in the Arboretum Volčji Potok, involving nine participants aged between 60 and 87. The study consisted of six weekly 90-minute sessions that included mindful walking, sensory immersion in the natural environment, creative journaling of experiences, and group reflection. The effects were evaluated using a mixed-methods approach, including the *Umbrella of Well-Being* questionnaire as well as mood and nature connectedness scales. The results showed reduced stress, greater emotional stability, and an enhanced experience of connectedness with the natural environment. The study addresses forest therapy as a nature-based intervention and highlights the importance of accessible natural environments as infrastructural and cultural conditions for healthy ageing. It also emphasizes the role of universities in developing, researching, and institutionalizing practices that contribute to the creation of longevity-ready cities. This is because universities play a crucial role as providers of knowledge, initiators of innovative practices, and co-creators of inclusive, nature-friendly environments for all generations.

Keywords: healthy ageing, longevity society, forest therapy, equitable access to space, nature

¹ Univerza Alma Mater Europaea

SAMOPRILAGAJANJE DELOVNEGA MESTA SKOZI OČALA STAREJŠIH

Z daljšanjem delovne dobe in oblikovanjem t. i. druge kariere v pozni odraslosti se odpirajo pomembna vprašanja o tem, kaj lahko storijo starejši zaposleni, da ostanejo vključeni, motivirani in zadovoljni pri svojem delu. Odgovor lahko najdemo v samoprilagajanju delovnega mesta (*job crafting*). Gre za pristop oziroma metodo, s katero si zaposleni aktivno prilagodijo značilnosti svojega dela na način, ki ugodno vpliva na njihovo motivacijo, uspešnost, zadovoljstvo in doživljanje smisla pri delu. Še posebej je to metodo smiselno spodbujati pri zaposlenih, ki si želijo doseči spremembe na svojem delovnem mestu ali večjo skladnost med svojimi interesi, sposobnostmi in značilnostmi dela. Metoda je bila v preteklih desetletjih že velikokrat empirično preizkušena – raziskovalci jo prepoznavajo kot pomembno za negovanje zavzetosti pri zaposlenih, ki se upokojujejo pozneje v življenju in doživljajo vse več nezadovoljstva pri svojem delu. Učinkovita izvedba prispeva k dobremu počutju in zadovoljstvu pri delu, obenem pa zmanjšuje tveganje za doživljanje izčrpanosti. Na konkretnem primeru bomo ponazorili, kako se samoprilagajanje delovnega mesta izvede v praksi in kakšne koristi lahko prinaša tako posamezniku kot organizaciji. Izpostavili bomo tudi omejitve in na kaj je treba biti pozoren tako v vlogi zaposlenega kot v vlogi kadrovskega strokovnjaka. Udeleženci bodo dobili vpogled v uporabnost metode, ki posamezniku ob ustrezni izvedbi omogoča doživljanje večjega zadovoljstva, vztrajnosti in smisla pri delu, organizacijam ter delodajalcem pa ohranjanje motiviranih in zavzetih zaposlenih tudi v poznejših obdobjih njihove kariere.

Ključne besede: samoprilagajanje delovnega mesta, job crafting, zadovoljstvo pri delu, delovna zavzetost, starejši zaposleni

Job Crafting Through the Lens of Older Employees

With the extension of working life and the emergence of so-called “second careers” in later adulthood, important questions arise about what older employees can do to remain engaged, motivated, and satisfied at work. One answer lies in job crafting – an approach through which employees actively modify aspects of their job in ways that enhance their motivation, performance, satisfaction, and sense of meaning at work. This method is particularly valuable for those who seek changes in their current position or a better fit between their interests, skills, and job characteristics. In recent decades, job crafting has been widely studied and recognized as a key factor in maintaining engagement among employees who retire later in life or experience growing dissatisfaction at work. When implemented effectively, it contributes to well-being and job satisfaction while reducing the risk of burnout. Using a practical example, we will illustrate how job crafting can be applied in real-life settings and what benefits it can bring to both individuals and organizations. We will also highlight its limitations and the aspects that require attention from both employees and HR professionals. Participants will gain insight into the practical value of job crafting – a method that, when properly applied, enables individuals to experience greater satisfaction, persistence, and meaning at work, while helping organizations retain motivated and engaged employees well into the later stages of their careers.

Keywords: job crafting, job satisfaction, work engagement, older employees

¹ Zdravstveni dom Slovenj Gradec

AKTIVNO STARANJE – JEZIKOVNA KAVARNA V DOMU STAREJŠIH OBČANOV

Po podatkih statističnih raziskav je v Sloveniji približno petina prebivalstva starejša od 65 let, pri čemer se pričakuje, da se bo ta delež v prihodnosti še povečal. Ker sta za zdravo starost ključni fizična in mentalna aktivnost, je pomembno starejšim ponuditi možnosti za vseživljenjsko izobraževanje, tako formalno kot neformalno. To je skladno s konceptom aktivnega staranja (ang. active ageing), ki poudarja kakovost življenja v starosti in družbeno vključenost. Raziskave kažejo, da kognitivni treningi izboljšujejo sposobnosti starejših, zato bi jih bilo smiselno vključiti v prakso domov za starejše. Na podlagi teh izhodišč smo pripravili manjši projekt, t. i. jezikovno kavarno (*Sprachcafé*), katerega namen je bil organizirati srečanja, kjer so se udeleženci sproščeno pogovarjali v tujem jeziku – nemščini – o izbranih temah. Srečanja niso bila tečaj nemščine, ampak priložnost za ponovno srečevanje z jezikom, aktiviranje znanja, rabo jezika in druženje, zato so se razlikovala od drugih oblik učenja za starejše. Skupina stanovalcev Doma Danice Vogrinec v Mariboru je tako med februarjem in majem 2025 obiskala trinajst 60-minutnih srečanj. Pred začetkom projekta in po njem smo izvedli z njimi intervjuje. Analiza je omogočila vpogled v njihove izjemno zanimive jezikovne biografije (vsi nad 70 let), njihov odnos do jezikov, razloge za obiskovanje jezikovne kavarne in pomen takšnih dejavnosti za življenje v domu. Pri pripravi delavnic smo se s premišljenimi in na starejše osredinjenimi didaktičnimi postopki osredotočili na poslušanje in rabo jezika ter metapogovore o tujih jezikih. Projekt je dokazal, da so delavnice, kjer starejši aktivno uporabljajo svoje znanje v spodbudnem okolju vrstnikov, zelo smiselne ter pozitivno vplivajo na njihovo počutje in mentalno zdravje.

Ključne besede: učenje jezikov v starosti, razlogi za učenje jezikov v starosti, aktivno staranje

Active ageing: A Language Café in a Retirement Home

According to statistical research, approximately one fifth of Slovenia's population is over 65 years of age, and this proportion is expected to increase. Since physical and mental activity are key to healthy ageing, older adults need opportunities for lifelong learning, both formal and informal. This corresponds to the concept of active ageing, which emphasizes quality of life in old age and social inclusion. Cognitive training has been shown to improve older adults' abilities, making it rational to incorporate into the practice of homes for the elderly. Based on these principles, we prepared a small project, a so-called language café (*Sprachcafé*), designed to organize meetings where participants could relax and chat in a foreign language – in this case, German – about selected topics. The meetings were not formal language courses, but opportunities to reconnect with the language, activate knowledge, use the language, and socialize, which is why they differ from other forms of learning for older adults. Between February and May 2025, a group of residents of the Danica Vogrinec Home for the Elderly in Maribor attended thirteen 60-minute meetings. We interviewed them before and after the project. The analysis provided insight into their extremely interesting linguistic biographies (all over 70 years old), their attitude towards languages, their reasons for attending the language café, and the importance of such activities for life in the home. Workshops focused on listening, language use, and meta-discussions about foreign languages, using carefully considered and age-appropriate teaching methods. The project demonstrated that workshops where older people actively use their knowledge in a stimulating peer environment are very meaningful and positively impact their well-being and mental health.

Keywords: language learning in old age, reasons for learning languages in old age, active ageing

¹ Osnovna šola in vrtec Sveta Trojica

² Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

POZITIVNI UČINKI PODALJŠEVANJA DELOVNE DOBE – PRIMER NOMAGO

V podjetju Nomago se zelo zavedamo pomena naših starejših sodelavcev. Njihove izkušnje in znanje so za nas neprecenljivi, zato smo razvili program, ki jim omogoča daljše ter kakovostnejše vključevanje v delovni proces. Naše analize kažejo, da se mnogi odločajo za podaljšanje delovne dobe zaradi finančne stabilnosti, občutka pripadnosti, socialne vključenosti in fleksibilnih oblik dela. Po drugi strani pa so razlogi za upokožitev pogosto povezani z zdravjem, hitrimi tehnološkimi spremembami in družinskimi obveznostmi. Namen našega programa je, da ustvarimo okolje, kjer se starejši zaposleni počutijo spoštovane in podprte. To uresničujemo s finančnim svetovanjem, dodatnimi izobraževanji – predvsem na področju digitalnih veščin – rednimi zdravstvenimi pregledi in ergonomskimi prilagoditvami delovnih mest. Veliko pozornosti namenimo tudi fleksibilnemu delovnemu času, možnostim občasnega dela in varnosti pri delu. Posebno mesto v programu ima mentorstvo. Starejši sodelavci prenašajo svoje znanje in izkušnje na mlajše, kar omogoča nemoteno delovanje ključnih delovnih mest, zmanjšuje stres ter hkrati povečuje motivacijo obeh generacij. Rezultati kažejo, da se s tem zmanjšujejo bolniške odsotnosti, znanje ostaja v podjetju, hkrati pa gradimo boljše delovno okolje. Naše izkušnje potrjujejo, da je vključevanje starejših zaposlenih koristno za vse – za podjetje, za sodelavce in nenazadnje za vsakega posameznika.

Ključne besede: mentorstvo, motivacija, znanje, fleksibilnost, podaljšanje delovne dobe

Positive Effects of Extending Working Life: The Nomago Example

At Nomago, we highly value our senior employees for their experience and knowledge, which is why we have developed a programme that supports longer and more meaningful participation in the workplace. Our analysis shows that many choose to extend their careers for reasons such as financial stability, a sense of belonging, social inclusion, and flexible work arrangements. On the other hand, decisions to retire are often linked to health issues, rapid technological change, and family responsibilities. The aim of our programme is to create an environment where older employees feel respected and supported. We achieve this through financial counselling, additional training – especially in digital skills – regular health checks, and ergonomic workplace adjustments. We also place great emphasis on flexible working hours, part-time opportunities, and occupational safety. Mentorship plays a central role in the programme. Senior colleagues share their knowledge and experience with younger staff, ensuring smooth business operations, reducing stress, and increasing motivation across generations. The results show that this approach lowers absenteeism, retains knowledge within the company, and contributes to a better overall work environment. Our experience confirms that engaging older employees brings benefits to everyone – to the company, to colleagues, and to each individual.

Keywords: mentorship, motivation, knowledge, flexibility, extending working life

¹ Nomago, d. o. o.

INTERDISCIPLINARNI PROJEKT UNIVERZE V LJUBLJANI ZA POTREBE DOLGOŽIVE DRUŽBE

Znanstveno-raziskovalni projekt *Zdravo in aktivno staranje v dolgoživi družbi* naslavlja enega ključnih izzivov 21. stoletja – demografske spremembe in vse večji delež starejšega prebivalstva. Na osnovi aktualnih podatkov in strateških usmeritev EU ter Svetovna zdravstvena organizacija si projekt prizadeva oblikovati temelje za celosten, interdisciplinaren in trajnostno naravnani pristop k zdravemu, aktivnemu ter dostojanstvenemu staranju. Projekt vključuje obravnavo bioloških, psihosocialnih, kulturnih, okoljskih in digitalnih dejavnikov dolgoživosti ter analizo obstoječih modelov in praks aktivnega staranja v evropskem prostoru. Poseben poudarek je namenjen preprečevanju starostne diskriminacije (starizma), spodbujanju medgeneracijskega sodelovanja in razvoju koncepta starosti prijaznih skupnosti (Age-Friendly Environments). Z vključevanjem znanstvenih področij, kot so medicina, javno zdravje, psihologija, sociologija, arhitektura, digitalne tehnologije, prehrana in telesna dejavnost, projekt stremi k oblikovanju raziskovalno utemeljenih priporočil ter inovativnih rešitev za odziv na potrebe dolgožive družbe. Med cilji projekta so tudi vzpostavitev raziskovalne mreže, priprava predlogov za politike in osnutek pilotnega modela za skupnostni odziv. Projekt neposredno prispeva k ciljem Agende 2030 (CTR 3, 10, 11), ter strategijam EU za dolgotrajno oskrbo, digitalno vključenoost in zdravje v vseh politikah. Njegovi rezultati bodo predstavljali pomemben temelj za razvoj vključujočih, solidarnih in dolgoživih skupnosti, kjer starejši ne bodo le preživel, temveč bodo lahko živeli kakovostno, aktivno ter smiselno življenje. Pri oblikovanju ustreznih politik pa ima univerza v okviru tretjega poslanstva zelo pomembno vlogo, saj lahko spodbuja prenos znanja in inovacije.

Ključne besede: zdravo in aktivno staranje, dolgoživa družba, starosti prijazne skupnosti, interdisciplinarni pristop

Interdisciplinary Project for the Needs of a Long-Lived Society at the University of Ljubljana

The scientific research project *Healthy and Active Ageing in a Long-Lived Society* addresses one of the key challenges of the 21st century: demographic change and the increasing proportion of older adults. Drawing on current data and the strategic directions of the EU and WHO, the project aims to establish a foundation for a comprehensive, interdisciplinary, and sustainability-oriented approach to healthy, active, and dignified ageing. The project examines the biological, psychosocial, cultural, environmental, and digital factors influencing longevity, and analyses existing models and practices of active ageing across Europe. Particular emphasis is placed on preventing ageism, promoting intergenerational cooperation, and developing the concept of age-friendly environments and communities. By integrating scientific disciplines such as medicine, public health, psychology, sociology, architecture, digital technologies, nutrition, and physical activity, the project seeks to formulate research-based recommendations and innovative solutions to address the emerging needs of a long-lived society. Key objectives include establishing a research network, preparing policy proposals, and designing a pilot model for community-based responses to ageing. The project directly contributes to the objectives of the 2030 Agenda for Sustainable Development (SDGs 3, 10, and 11), as well as to EU strategies for long-term care, digital inclusion, and health in all policies. Its outcomes will provide an essential foundation for developing inclusive, cohesive, and long-lived communities, where older people will not merely survive but will have the opportunity to live active, meaningful, and high-quality lives. In shaping appropriate policies, the University, through its third mission, plays a crucial role by fostering knowledge transfer and innovation for the benefit of society as a whole.

Keywords: healthy and active ageing, long-lived society, age-friendly communities, interdisciplinary approach

¹ Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

² Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

MLADIZEM V SLOVENSKEM IZOBRAŽEVALNEM PROSTORU

Čeprav na temo starostne diskriminacije obstaja veliko različnih raziskav, je mladizem, torej starostna diskriminacija mladih oseb, podraziskana tema, tako v tujih kot slovenskih raziskavah. Ravno ta pomanjkljivost predstavlja glavno pobudo za raziskavo *Mladizem, starizem in medgeneracijsko povezovanje na poti do dela*, s katero smo želeli osvetliti družbeni problem starostne diskriminacije mladih. S kvalitativno raziskavo, ki je vključevala deset fokusnih skupin s študenti_kami različnih slovenskih fakultet, smo identificirali sfere, v katerih se starostna diskriminacija pojavlja, njene izvajalce, posledice, kot tudi odzive, ki jih takšna dejanja prinašajo s seboj. Raziskavo sta usmerjali dve pomembni predpostavki. Prvič, da mladi niso homogena starostna skupina, saj študentsko življenje prinaša specifične življenjske potrebe, ki ustvarjajo novo družbeno kategorijo, pomenljivo drugačno od drugih skupin, v katere spadajo mlade osebe. Drugič, starostna diskriminacija in posledično mladizem ni izoliran pojav, temveč deluje kot le še ena pozicija, s katere diskriminacija izvira, zato je potrebna intersekcijska analiza, s katero lahko pridobimo celostno sliko situacije, v kateri so mlade osebe. Naši rezultati so pokazali, da lahko znotraj visokošolskega prostora govorimo o mladizmu v dveh različnih, vendar povezanih dimenzijah, in sicer v odnosu učitelj_ica–študent_ka ter v odnosu izredni_a–redni_a študent_ka. Diskriminirane osebe v obeh odnosih občutijo nemoč ali manjvrednost, samo ravnanje pa pogosto označujejo kot nepravilno in neutemeljeno. Mlade osebe se zaradi mladizma soočajo z izkoriščanjem, podcenjevanjem, zanemarjanjem, same pa setemu pogosto ne upirajo, temveč sprejemajo podrejene položaje, zaradi tveganja, ki ga v številnih primerih predstavlja upor.

Ključne besede: mladizem, študentski status, intersekcija

Youngism in the Slovenian Education Sphere

Even though age-based discrimination is a widely studied phenomenon, youngism – or age discrimination against younger individuals – remains an understudied subject in both foreign and domestic research. This was the main motivation behind the research project *Mladizem, starizem in medgeneracijsko povezovanje na poti o dela* (*Youthism, ageism and intergenerational integration on the road to work*), with which we wanted to illuminate the social problem of age discrimination against younger individuals. Through a qualitative exercise including ten focus groups of students from a variety of colleges, we identified the spheres within which such age discrimination occurs, its perpetrators, the consequences and responses that it engenders. We grounded the research in two prepositions. Firstly, young people are not a single uniform group. Instead, student life brings specific requirements which constitute a new social category, different from other groups that young people belong to. Secondly, we begin from the preposition that age discrimination and youngism are not isolated incidents, but act as a position from which discrimination originates. We believe that an intersectional approach is required to attain a full picture of the situation young people find themselves in with regard to this form of discrimination. Our results show that when talking about youngism in higher education, we can speak of two separate but connected dimensions: the relationship between teacher and student, and the relationship between full- and part-time students. Discriminated persons in both relationships reported feeling powerless or lower self-esteem, while labelling the behaviour itself as unfair and unreasonable. Young people often face being used, undervalued, and disregarded in this context, while retaliation remains ill-advised due to the risks that it can bring.

Keywords: youngism, student status, intersections

¹ Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

MENTORSTVO V OBDOBJU TRANZICIJE V DRUGO KARIERO IN UPOKOJITEV

Uspešen prehod v drugo kariero in upokojitev zahteva proaktivne posameznike, dostop do različnih oblik učenja ter podporno okolje. Pomemben del slednjega predstavlja mentorstvo. Prispevek predstavlja dobre prakse in vlogo mentorstva pri preoblikovanju razumevanja obdobja prehoda od pasivnega v aktivno, od umika v ustvarjalno soudeležbo. Posebej izpostavlja dejstvo, da se v obeh prehodnih obdobjih proaktivni posamezniki pojavijo tako v vlogi mentorjev kot mentorirancev. V obdobju prehoda v drugo kariero (pet do deset let pred upokojitvijo) mentorstvo spodbuja razmislek o osebnih vrednotah, interesih in ciljih ter pomaga oblikovati novo identiteto, ki ni več vezana izključno na poklicno vlogo. Mentorji, izkušeni sodelavci, vrstniki ali zunanji strokovnjaki posameznike usmerjajo k proaktivnemu načrtovanju prihodnosti, razvoju novih spretnosti in iskanju priložnosti za drugo kariero. Pri tem delujejo kot spodbujevalci vseživljenjskega učenja ter ohranjanja in prenosa neformalnega znanja, ki se kopiči na poklicni in življenjski poti ter predstavlja dragocen korporativni in družbeni kapital. V času prehoda v upokojitev in po njej mentorji nudijo podporo pri soočanju z izzivi, kot so sprememba dnevne rutine, izguba občutka smisla in pripadnosti ter oslabilitev socialnih stikov. Z zgledom in izkušnjami pomagajo pri iskanju novih oblik udejstvovanja in prispevanja ter spodbujajo socialno vključenost kot ključni dejavnik zdravega staranja. Mentorstvo je tudi pomemben povezovalni člen med univerzo in širšo skupnostjo. Z vključevanjem mentorstva univerza postaja prostor medgeneracijskega in medkulturnega povezovanja, kjer se izkušeni posamezniki povezujejo z mlajšimi in z vrstniki v učne ter druge skupnosti. S tem soustvarja mrežo za trajno izmenjavo znanj in izkušenj ter dolgoživo družbo spreminja v družbo daljšega prispevka.

Ključne besede: mentorstvo, druga kariera, tretje življenjsko obdobje, vključenost, učenje

Mentorship in the Transition to a Second Career and Retirement

A successful transition to a second career and retirement requires proactive individuals, access to various forms of learning, and a supportive environment. An important part of such an environment is mentorship. The paper presents good practices and highlights the role of mentorship in transforming the understanding of the transition from passive to active, from withdrawal to creative participation. It particularly emphasizes that, in both transitional periods, proactive individuals take on the roles of both mentors and mentees. During the transition to a second career (five to ten years before retirement), mentorship encourages reflection on personal values, interests, and goals, and helps individuals shape a new identity no longer tied exclusively to their professional role. Mentors, experienced coworkers, peers, or external experts, guide individuals toward proactive future planning, developing new skills, and seeking opportunities for a second career. They act as facilitators of lifelong learning and as promoters of preserving and transferring the informal knowledge accumulated through a person's professional and life experience, which represents valuable corporate and social capital. During the transition to and after retirement, mentors provide support in facing challenges such as changes in daily routines, the loss of meaning and sense of belonging, and the weakening of social ties. Through their example and experience, they can help individuals find new forms of engagement and contribution, and promote social inclusion as a key factor in healthy ageing. Mentorship is also an important connecting link between the university and wider community. By integrating mentorship, the university becomes a space for intergenerational and intercultural collaboration, where experienced individuals connect with younger colleagues and peers in learning and other communities. In this way, it co-creates a network for the continuous exchange of knowledge and experience, transforming a long-lived society into a society of longer contribution.

Keywords: mentorship, second career, third age, inclusion, learning

¹ Platforma srčnega mentorstva in Skupnost srčnega mentorstva

LIKOVNA UMETNOST KOT KOGNITIVNA PREVENTIVA

V prispevku je predstavljena vloga likovne umetnosti kot orodja kognitivne preventive pri starajoči se populaciji. Namen raziskave je bil proučiti, v kolikšni meri lahko redna likovna dejavnost prispeva k ohranjanju ali izboljšanju kognitivnih funkcij v starosti ter kako se umetniško izražanje odraža na čustveni in socialni ravni posameznika. V teoretičnem okviru so bili obravnavani koncepti kognitivne rezerve, nevroplastičnosti in ustvarjalnosti kot dejavnikov, ki lahko vplivajo na počasnejše upadanje kognitivnih sposobnosti. Uporabljena je bila primerjalna analiza znanstvenih člankov, objavljenih med letoma 2010 in 2025 v mednarodnih podatkovnih bazah, ki so obravnavali povezavo med likovno dejavnostjo, ustvarjalnim izražanjem ter kognitivnim zdravjem starejših oseb. Analiza je pokazala, da redno ustvarjanje spodbuja nevronske aktivnosti, izboljšuje povezljivost med možganskimi regijami, povezanimi s spominom, pozornostjo in čustveno regulacijo, ter prispeva k boljšemu razpoloženju in občutku smisla. Ugotovljeno je bilo, da vključevanje v likovne dejavnosti pozitivno vpliva tudi na samopodobo, samozaupanje in socialno povezanost, kar dodatno krepi duševno vitalnost ter občutek vključenosti v družbo. Rezultati potrjujejo, da ima likovna umetnost pomemben potencial v okviru celostnih preventivnih pristopov k zdravemu staranju in dolgoživi družbi, zato bi bilo smiselno, da se likovno ustvarjanje bolj sistematično vključuje v programe izobraževanja, kulturne dejavnosti in intervencije, namenjene spodbujanju kognitivnega zdravja starejših oseb.

Ključne besede: likovna umetnost, kognitivno zdravje, staranje, preventiva, ustvarjalnost

Visual Art as Cognitive Prevention

The paper presents the role of visual art as a tool of cognitive prevention in the ageing population. The aim of the study was to examine the extent to which regular participation in visual art activities could contribute to maintaining or improving cognitive functions in later life, and how artistic expression affects emotional well-being and social engagement. The theoretical framework addressed the concepts of cognitive reserve, neuroplasticity, and creativity as factors that may slow down the decline of cognitive abilities. A comparative analysis of scientific articles published between 2010 and 2025 in international databases was conducted, focusing on studies exploring the relationships among visual art, creative expression, and cognitive health in older adults. The analysis revealed that regular artistic creation stimulates neural activity, enhances connectivity between brain regions related to memory, attention, and emotional regulation, and contributes to improved mood and sense of purpose. It was also found that participation in art activities positively influences self-image, self-confidence, and social connectedness, further strengthening mental vitality and the sense of belonging. The results confirmed that visual art holds significant potential as part of holistic preventive approaches to healthy ageing and a long-lived society. It would be valuable to systematically include visual art practices in educational, cultural, and community programmes aimed at promoting cognitive health and well-being among older adults.

Keywords: visual art, cognitive health, ageing, prevention, creativity

¹ Univerza v Ljubljani, Modra fakulteta; Arthouse – Šola za risanje in slikanje, Ljubljana

TRST KOT MODRA CONA: GEOGRAFSKI DEJAVNIKI DOLGOŽIVOSTI

Raziskave dolgoživosti kažejo, da na doseganje visoke starosti vpliva kombinacija genetskih, vedenjskih in okoljskih dejavnikov. Med najpomembnejše sodijo odpornost proti stresu in boleznim, zdrava prehrana, izogibanje konfliktom, zmerna telesna aktivnost ter močne družinske in verske vezi. V Evropi se bo število stoletnikov do leta 2050 povečalo za petkrat, Italija pa sodi med države z najhitreje starajočim se prebivalstvom. Leta 2022 je bilo tam približno 20.000 stoletnikov, od tega več kot štiri petine žensk. Študije dolgoživosti so pokazale, da so stoletniki pogosto skoncentrirani v t. i. modrih conah, kjer okoljski dejavniki, kot so podnebje, relief in ekološke razmere, ugodno vplivajo na izražanje genov in s tem na zdravje. Poleg znanih primerov Ogliastra (Sardinija) in Cilento (Kampanija) izstopa tudi Trst. Mesto ob slovenski meji s približno 204.000 prebivalci je leta 2020 štelo 148 stoletnikov. Prispevek obravnava vlogo geografskih dejavnikov, ki v Trstu prispevajo k izjemni dolgoživosti prebivalstva. V ta namen so bili izvedeni poglobljeni polstrukturirani intervjuji z devetdesetletniki v Trstu in okolici. Intervjuji so bili transkribirani in analizirani v programu ATLAS.ti. Ugotovili smo, da so pri dolgoživosti in zdravem staranju pomembni redna telesna aktivnost, čist zrak in medgeneracijsko druženje, k čemur prispevajo ugodne okoljske razmere ter kulturni milje Trsta in okolice.

Ključne besede: dolgoživost, devetdesetletniki, modre cone, geografski dejavniki

Trieste as a Blue Zone: Geographical Factors of Longevity

Research on longevity shows that reaching an advanced age is influenced by a combination of genetic, behavioural, and environmental factors. Among the most important are resilience to stress and disease, a healthy diet, avoidance of conflicts, moderate physical activity, and strong family and religious ties. In Europe, the number of centenarians is expected to increase fivefold by 2050, and Italy is among the countries with the fastest-ageing populations. In 2022, there were about 20,000 centenarians in Italy, more than four-fifths of whom were women. Studies of longevity have shown that centenarians are often concentrated in so-called blue zones, where environmental factors such as climate, relief, and broader ecological conditions positively influence gene expression and thus health. In addition to the well-known examples of Ogliastra (Sardinia) and Cilento (Campania), Trieste also stands out. The city on the Slovenian border, with approximately 204,000 inhabitants, counted 148 centenarians in 2020. This paper examines the role of geographical factors that contribute to the exceptional longevity of the population in Trieste. For this purpose, in-depth semi-structured interviews were conducted with nonagenarians in Trieste and its surroundings. The interviews were transcribed and analysed using the ATLAS.ti software. We found that regular physical activity, clean air, and intergenerational interaction are key to longevity and healthy ageing, supported by the favourable environmental conditions and cultural milieu of Trieste and its surroundings.

Keywords: longevity, nonagenarians, blue zones, geographical factors

¹ Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

MODEL ŽALOVANJA »KONTINUIRANIH VEZI« (»CONTINUING BONDS«): PREDSTAVITEV IDEJE POLJUDNOZNANSTVENE BROŠURE ZA STAREJŠE

Prispevek temelji na etnografski raziskavi, izvedeni leta 2024 v severovzhodni Sloveniji v okviru projekta DE-AGENCY (*Vloge mrtvih v življenju posameznikov v sodobni družbi*). Analiza terenskega gradiva kaže, da so izkušnje z mrtvimi pomemben del vsakdanjega življenja ljudi, kar odpira prostor za razmislek o novih znanjih, ki jih družba potrebuje tudi v luči dolgoživosti. V prispevku predstavljam idejo oblikovanja poljudnoznanstvene brošure, namenjene predvsem starejšim, ki bi združevala osebne pripovedi o izkušnjah z mrtvimi s strokovnimi razlagami in vizualnimi ponazoritvami. Brošura bo na dostopen način predstavila model žalovanja »kontinuiranih vezi« (*Continuing Bonds*), ki poudarja, da se vez s pokojnim ne preneha nujno s smrtjo, temveč lahko ostaja prisotna skozi občutek prisotnosti, spomine, notranje dialoge, obrede itd. Konec 20. stoletja je prišlo do preobrata v razumevanju žalovanja, in sicer so raziskovalci začeli poudarjati tudi koristne učinke ohranjanja vezi s pokojniki. Študije žalujočih vdov in vdovcev so pokazale, da so takšne vezi med žalujočimi zelo pogoste (50–60 %) in da imajo lahko pomembno terapevtsko vrednost. Ta pristop je posebej pomemben pri starejših, saj se ti pogosto soočajo z izgubo partnerja ali drugih bližnjih. Študije so pokazale, da ohranjanje vezi s pokojnim partnerjem ni znak patološkega žalovanja, temveč način, kako si posamezniki zagotavljajo čustveno oporo ter ohranjajo občutek identitete in kontinuitete v vsakdanjem življenju. V tem smislu model kontinuiranih vezi odpira nove možnosti za razumevanje žalovanja v sodobni družbi.

Ključne besede: model žalovanja, kontinuirane vezi (*Continuing Bonds*), etnografska raziskava

The “Continuing Bonds” Grief Model: A Concept for a Popular-Science Brochure for Older Adults

This paper draws on ethnographic research conducted in 2024 in north-eastern Slovenia within the DE-AGENCY project, which explores the roles of the dead in the lives of individuals in contemporary society. Analysis of the fieldwork material shows that experiences with the dead are an important part of people's everyday lives, opening space to consider new forms of knowledge society needs in the context of longevity. I present a concept for a popular-science brochure aimed primarily at older adults that would combine personal narratives of experiences with the dead with expert explanations and visual illustrations. The brochure will accessibly introduce the “Continuing Bonds” grief model, which emphasizes that ties with the deceased do not necessarily end with death but may remain present through feelings of presence, memories, inner dialogues, rituals, and more. In the late 20th century, a shift occurred in understandings of grief, as researchers began to highlight the beneficial effects of maintaining bonds with the dead. Studies of bereaved widows and widowers have shown that such bonds are very common, occurring in 50–60% of cases, and can have significant therapeutic value. This approach is especially important for older adults, who often face the loss of a partner or other close relations. Research indicates that maintaining a relationship with a deceased partner is not a sign of pathological grief, but a way individuals secure emotional support and preserve a sense of identity and continuity in everyday life. In this sense, the Continuing Bonds model opens new possibilities for understanding grief in contemporary society.

Keywords: grief model, continuing bonds, ethnographic research

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

STAREJŠI V RAZMERJIH S PROSTOROM

Nevedna, mestoma celo brutalna gentrifikacija urbanih naselij povzroča urbano demenco (izguba spominov, čustev in identitete). Ta ne siromaši zgolj starejših, temveč tudi pripadnike drugih rodov in skupnosti. Za prepoznavanje, varovanje in razvijanje svojih pomembnih krajev starejši potrebujejo znanje, pridobljeno z raziskovalnim učenjem v različnih oblikah neformalnega izobraževanja. Tam tematizirajo svoje eksplicitno ali implicitno znanje tako, da ga lahko posredujejo v vrsti javnih nastopov (objave v specializiranih revijah, dnevnem tisku, ulične okrogle mize, radijske in televizijske oddaje, nastopi na konferencah). Pri tem upajo, da jim bodo arhitekti, odločevalci, urbanisti, gerontologi in drugi strokovnjaki prisluhnili, da bodo njihova spoznanja uporabili pri zaščiti ter preoblikovanju urbanega okolja. Avtorica bo predstavila študijski primer, naslovljen *Mesto 65+: staranje med umikom in urbanostjo*. V dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje bi veljalo vnesti vsebine o nedeljivosti in kontinuiteti prostora ter trajnostnih razmerjih, ki jih starejši vzpostavljajo s prostorom na temelju pridobljenega znanja.

Ključne besede: starejši, prostor, pomenljivi kraji, Mesto 65+, Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

Older People Relating to Space

Ignorant even brutal gentrification of urban settlements triggers urban dementia, with the loss of memories, emotions and identity. This impoverishes not only older people, but also members of other generations and communities. In order to recognize, protect and develop their meaningful places, older people are applying the knowledge they acquired from exploratory learning in various forms of informal education. They structure their knowledge and convey it to the public, as seen in publications in specialized magazines and daily newspapers, street round tables, radio and television shows, and lectures at conferences. In doing so, they hope that architects, decision-makers, urban planners, gerontologists and other experts will listen to them and use their insights in protecting and transforming the urban environment. The author will present a case study from the Slovenian Third Age University entitled *City 65+: Ageing Between Retreat and Urbanity*. Undergraduate and postgraduate education about older people should include topics on the indivisibility and continuity of space, and the sustainable relationships that older people establish with space based on their acquired knowledge.

Keywords: older people, space, meaningful places, City 65+, Slovenian Third Age University

¹ Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

PRAVIČNOST IN DOSTOPNOST KOT TEMELJNA POGOJA NAPREDKA ZNANOSTI DOLGOŽIVOSTI

Znanost na področju dolgoživosti se hitro razvija in kaže se možnost transhumane prihodnosti, v kateri bodo lahko ljudje s pomočjo različnih naprednih medicinskih intervencij živeli zdravi več desetletji (ali stoletji) dlje kot dandanes. Trdim, da je ključno, da so sadovi znanosti dolgoživosti na voljo vsem prebivalcem, in ne le bogatim. V prispevku bom predstavil več argumentov, ki podpirajo mojo tezo. Predvsem se bom osredotočil na argumentacijo s pomočjo filozofije iz dela *Bit in čas* ter zame centralnega pojma »se-jstva« (*Das Man*). Pokazal bom, zakaj sta za hiter razvoj znanosti dolgoživosti ključni pravičnost in dostopnost. To vprašanje je pomembno za vse nas, ki se dandanes staramo in si želimo tehnološkega napredka na področju dolgoživosti, že v naslednjih desetletjih, in ne na primer šele v naslednjem stoletju. Nato bom predstavil potencialne slabe posledice možnega scenarija, v katerem je prihodnja napredna medicina dolgoživosti dosegljiva le vrhnjemu družbenemu razredu. Moj prispevek naslavlja laično in strokovno javnost ter univerzo, ki lahko vključi zgornje ugotovitve v svoje delo tako, da povezuje teme futurologije in transhumanizma s skrbjo za družbeno pravičnost in enakost. Pokazal bom, da skrb za slednje pospešuje napredek na področju dolgoživosti in obenem zagotavlja njegovo etičnost.

Ključne besede: dolgoživost, transhumanizem, pravičnost, dostopnost, Heidegger

Fairness and Accessibility as Foundational Conditions for Progress in Longevity Science

Longevity science is developing rapidly, and the prospect of a transhuman future is emerging, one in which advanced medical interventions may enable people to live in good health for several decades (or even centuries) longer than today. I argue that it is crucial for the fruits of longevity science to be accessible to all people, and not only to the wealthy. In this paper, I will present several arguments in support of this thesis. I will focus in particular on a philosophical argument drawing from Heidegger's *Being and Time* and the central concept of *das Man*. I will show why equity and accessibility are essential for the rapid advancement of longevity science. This issue matters to all of us who are ageing today and wish to see technological progress in the field of longevity within the coming decades, rather than only in the 22nd century. I will then examine potential negative consequences of a scenario in which future advanced longevity medicine is available only to the upper social classes. My paper is addressed both to a general and a scholarly audience, as well as to universities that may integrate these insights into their work by connecting the themes of futurology and transhumanism with a concern for social justice and equality. I will show that such concern not only accelerates progress in the field of longevity, but also ensures its ethical foundations.

Keywords: longevity, transhumanism, justice, accessibility, Heidegger

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

KOMPETENČNI OKVIR NAPREDNE ZDRAVSTVENE NEGE Z NAČELI PRISTOPA MONTESSORI ZA STAREJŠE ODRASLE Z DEMENCO

V zadnjem desetletju se krepi potreba po razvoju specialnih kompetenc v zdravstveni negi, zlasti pri obravnavi starejših odraslih z demenco, kjer so ključna napredna znanja in veščine. Raziskava je oblikovala konceptualni okvir kompetenc medicinskih sester za napredno nego starejših odraslih z demenco ob uporabi pristopa Montessori. Za pripravo začetnega nabora kompetenc, ki je obsegal devet vsebinskih kategorij in 77 trditev, je bil opravljen pregled literature. Sodelovanje v modificirani metodi Delfi je potrdilo 18 strokovnjakov s preučevanega področja, ki so v treh krogih spletne raziskave podali svoje komentarje, izrazili svoje strinjanje in ocenili pomembnost vsake trditve na petstopenjski Likertovi lestvici. Za doseg soglasja panela je bilo potrebno 75-odstotno strinjanje s posamezno kompetenco. Vse tri kroge je zaključilo 14 strokovnjakov. Končni nabor kompetenc je bil sestavljen iz 79 trditev in devetih vsebinskih področij: spodbujanje zdravja in dobrega počutja, znanje o demenci, obravnava, osredotočena na osebo, klinična neposredna obravnava, obvladovanje odzivnega vedenja, opolnomočenje in obogatitev življenja oseb z demenco, podpora družinskim članom in pomembnim drugim, paliativna obravnava in obravnava ob koncu življenja, ter skrb zase in nadaljnji strokovni razvoj. Kompetenčni okvir ponuja smernice za razvoj strokovnih standardov v klinični praksi in izobraževanju, saj spodbuja standardizacijo ter krepitev napredne zdravstvene nege. Njegova uvedba v prakso omogoča razvoj učnih načrtov, programov usposabljanja ter orodij za evalvacijo, ki se lahko uporabljajo v različnih zdravstvenih okoljih.

Ključne besede: kompetence, napredna znanja, medicinske sestre, demenca, Montessori

Competency Framework for Advanced Nursing Care with Montessori Principles for Older Adults with Dementia

In the past decade, the need to develop specialized competencies in nursing has intensified, particularly in the care of older adults with dementia, where advanced knowledge and skills are essential. This study developed a conceptual framework of nursing competencies for advanced dementia care in older adults, incorporating the Montessori approach. To prepare the initial set of competencies, comprising nine thematic categories and 77 statements, a literature review was conducted. The modified Delphi method engaged 18 experts in the field, who provided comments, expressed agreement, and rated the importance of each statement on a five-point Likert scale across three online rounds. A 75% consensus threshold was required for the inclusion of each competence. Fourteen experts completed all three rounds. The final set consisted of 79 competency statements across nine thematic domains: promoting health and well-being; dementia knowledge; person-centred care; direct clinical care; managing responsive behaviours; empowerment and enrichment of the lives of people with dementia; support for family members and significant others; palliative and end-of-life care; and self-care and ongoing professional development. This competency framework provides guidance for the development of professional standards in both clinical practice and education, fostering the standardization and advancement of nursing care. Its implementation in practice enables the development of curricula, training programmes, and evaluation tools applicable across diverse healthcare settings.

Keywords: competencies, advanced knowledge, nurses, dementia, Montessori

¹ Fakulteta za zdravstvene vede v Celju

² Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

BODOČI UČITELJI GEOGRAFIJE V DOLGOŽIVI DRUŽBI: UČITELJSKE KOMPETENCE, PRILOŽNOSTI IN IZZIVI

Dolgoživa družba zahteva nova znanja, nove pedagoške pristope in kompetence učiteljev, ki bodo znali prepoznati ter obravnavati prostorske, demografske in družbene izzive staranja. V prispevku obravnavamo vprašanje, ali študij geografije na drugi stopnji dvopredmetne pedagoški smeri Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani sistematično razvija ključne kompetence za poučevanje v dolgoživi družbi. Namen raziskave je bil ugotoviti, kako študenti zaznavajo tematike, povezane z dolgoživostjo, ter v kolikšni meri študijski program pripravlja bodoče učitelje geografije na poučevanje o vsebinah in izzivih dolgožive družbe. Rezultati so pokazali, da študij geografije delno razvija učiteljske kompetence za poučevanje v dolgoživi družbi, saj več kot polovica anketiranih študentov navaja, da ne vedo točno, kaj pojem dolgoživa družba pomeni in kaj vse vključuje, čeprav se je večina med študijem že srečala z omenjenim pojmom. Prav tako rezultati kažejo tudi na pomanjkanje praktičnih izkušenj in vsebin s tega področja. Slednje ne preseneča, saj je tudi analiza trenutno veljavnih učnih načrtov in katalogov znanj za geografijo pokazala, da se neposredno vsebine o dolgoživi družbi ne pojavljajo. Izkazalo se je, da se tovrstne vsebine pojavljajo le posredno pri določenih tematikah, pri čemer bi to bila le dodana vrednost k obveznim vsebinam. Priložnosti za izboljšanje učiteljskih kompetenc bodočih učiteljev geografije se kažejo predvsem v vključevanju obveznih vsebin in pedagoške prakse v okviru študija ter specialne didaktike (pedagoška praksa, medpredmetno povezovanje, izmenjava dobrih praks, medgeneracijski projekti ...).

Ključne besede: učiteljske kompetence, geografija, bodoči učitelji, dolgoživa družba

Future Geography Teachers in a Long-Lived Society: Teacher Competencies, Opportunities and Challenges

A long-lived society requires new knowledge, new pedagogical approaches, and the competencies of teachers who will be able to recognize and address the spatial, demographic, and social challenges of ageing. This article examines whether the double-subject teacher training course geography programme at the Faculty of Arts of the University of Ljubljana systematically develops key competencies for teaching in a long-lived society. The purpose of the study was to determine how students perceive topics related to longevity and to what extent the study programme prepares future geography teachers to teach about the content and challenges of a long-lived society. The results showed that studying geography partially develops teaching competences for teaching in a long-lived society, as more than half of the students surveyed stated that they did not know exactly what the concept of a long-lived society meant and what it included, even though most of them had already encountered the concept during their studies. The results also point to a lack of practical experience and content in this area. This is not surprising, as an analysis of the current curricula and knowledge catalogues for geography has shown that content directly related to a long-lived society does not appear. It has been found that such content appears only indirectly in certain topics, where it is only an addition to the compulsory content. Opportunities for improving the teaching skills of future geography teachers lie primarily in the inclusion of compulsory content and teaching practice within the framework of study and special didactics (teaching practice, interdisciplinary integration, exchange of good practices, intergenerational projects, etc.).

Keywords: teacher competencies, geography, future teachers, long-lived society

STAROSTI PRIJAZNO UNIVERZITETNO MESTO: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI MARIBORA

Razvijanje starosti prijaznega okolja je več kot socialna politika – je vizija družbe, ki spoštuje vse generacije. V ospredju tega gibanja morajo biti starosti prijazne univerze kot generatorji znanja in mesta kot dinamična središča življenja. Namen prispevka je seznanitev s ključnimi izzivi pri vzpostavljanju starosti prijaznega univerzitetnega mesta Maribor. Pogosto rešitve, namenjene starejšim prebivalcem, izboljšujejo kakovost življenja vsem, tudi drugim skupinam prebivalstva. Univerze in mesta imajo moč, da oblikujejo okolje, ki ne izključuje, temveč povezuje. Potreben je prehod od starosti prijaznih mest k na dolgoživost pripravljenim mestom (*longevity-ready cities*), ki vnaprej razmišljajo o kakovosti življenja. Starosti prijazno pomeni vključujoče. Medgeneracijska solidarnost ni povezana le s številnimi demografskimi procesi, temveč tudi s temami izzivov pametnega staranja, ki ponuja tehnološko integracijo, socialne in ekološke perspektive ter proaktiven pristop k izboljšanju kakovosti življenja starejših. Prispevek temelji na kombinaciji empiričnega raziskovalnega dela, analize relevantne znanstvene literature in pregleda primerov dobrih praks. Maribor je starosti prijazno mesto, ki z medgeneracijskim sodelovanjem vseh deležnikov, s pobudami od spodaj navzgor, sprejema izzive prihodnosti ter razvija temeljne možnosti na dolgoživost pripravljenega mesta.

Ključne besede: dolgoživa družba, odprta univerza, starosti prijazno mesto, medgeneracijsko sobivanje, kakovost življenja

Age-Friendly University City: Challenges and Opportunities for Maribor

Developing an age-friendly environment involves more than just social policy; it encompasses a vision of a society that respects all generations. Age-friendly universities, as generators of knowledge, and cities, as dynamic centres of life, must be at the forefront of this movement. This article presents the key challenges in establishing an age-friendly university city in Maribor. Solutions designed for older residents often improve the quality of life for everyone, including other population groups. Universities and cities have the power to create an inclusive environment, and we need to transition from age-friendly cities to longevity-ready cities that consider quality of life in the long term. Age-friendly means inclusive, and intergenerational solidarity is linked not only to demographic processes, but also to the challenges of smart ageing. This offers technological integration, social and ecological perspectives, and a proactive approach to improving the quality of life of older people. This contribution is based on a combination of empirical research, an analysis of relevant scientific literature and a review of examples of good practice. Maribor is an age-friendly city that is embracing the challenges of the future and developing the fundamental conditions for a city prepared for longevity through intergenerational cooperation among all stakeholders and bottom-up initiatives.

Keywords: long-lived society, open university, age-friendly city, intergenerational coexistence, quality of life

¹ Univerza v Mariboru, Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje

AKTUALNO IZOBRAŽEVANJE ŠTUDENTOV ZDRAVSTVENIH SMERI NA TEMO DISKRIMINACIJE STAREJŠIH

Glede na večanje števila starejših oseb in prisotnost starizma na vseh ravneh zdravstvene dejavnosti lahko pedagoškim delavcem izobraževanje bodočih zdravstvenih delavcev predstavlja izziv. Namen raziskave je bil ugotoviti, v kolikšni meri so vsebine s področja starizma vključene v dodiplomsko ter podiplomsko izobraževanje zdravnikov, delovnih terapevtov, fizioterapevtov in medicinskih sester v Sloveniji. Pregled učnih načrtov na spletnih straneh enajstih visokošolskih izobraževalnih institucij in z osebnim stikom s fakultetami je potekal od januarja do maja 2024. Analizirali smo devet programov, ki so ustrezali vključitvenim kriterijem. Uporabili smo kvalitativni raziskovalni način z eksplorativno metodo, ki smo jo združevali z elementi vsebinske analize. V učnih načrtih predmetov s področja gerontologije smo prepoznali več vsebinskih sestavnih delov, ki jih lahko posredno povežemo z obravnavano temo. Starizem razen pri dveh obveznih predmetih na prvi stopnji in dveh izbirnih predmetih na drugi stopnji izobraževanja ni vključen. Izobraževanje je eno od najmočnejših orodij za boj proti starizmu, če ne celo najmočnejše. V učnih programih močno primanjkuje vsebin na temo starizma. Poučevanje je treba prilagoditi značilnostim mlajše generacije in trendu staranja populacije. Odnos do dela s starejšimi pa izboljšati s povečanjem možnosti za medgeneracijsko sodelovanje.

Ključne besede: učni načrt, visoko šolstvo, zdravstvo, starizem

Current Training for Healthcare Students on Discrimination Against Older People

With the increasing number of older people and the presence of ageism at all levels of healthcare, educating future healthcare professionals can be a challenge for educators. The aim of this study was to determine the extent to which topics related to ageism are included in the undergraduate and postgraduate curricula of physicians, occupational therapists, physiotherapists and nurses in Slovenia. Curricula were collected between January and May 2024 through the websites of 11 higher education institutions and through personal contact with faculty. Nine programmes that met the inclusion criteria were analysed. We used a qualitative research design with an exploratory method combined with elements of content analysis. We identified several content components in the gerontology curricula that can be indirectly linked to the present topic. Except for the two compulsory subjects at the first level and the two elective subjects at the second level of education, ageing is not included in the material. Education is one of the most effective tools, if not the most effective tool, to combat ageism. Despite this, there is a serious lack of content on ageism in the curricula. Teaching needs to be adapted to the characteristics of the younger generation and the trend of an ageing population, and thus attitudes towards working with older people should be improved by increasing opportunities for intergenerational cooperation.

Keywords: curriculum, higher education, health, ageism

¹ Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta

² Dom starejših Škofljica

IZZIVI IN PRILOŽNOSTI UNIVERZ PRI OBRAVNAVI LGBTQ+ STAREJŠIH ODRASLIH

Demografski trendi kažejo, da družba postaja dolgoživa in hkrati vse bolj raznolika. Med starejšimi odraslimi so tudi lezbijke, geji, biseksualne, transspolne, kvir in interpolne osebe ter osebe drugih spolnih usmerjenosti in/ali spolnih identitet (LGBTQ+), ki se v tretjem življenjskem obdobju pogosto soočajo z intersekcionalnostjo – kot starejši odrasli (starizem) in kot pripadniki LGBTQ+ skupnosti. Ugotovili smo, da diskriminacija, stigma, doživljanje manjšinskega stresa, odpornost in drugi dejavniki pomembno vplivajo na fizično in duševno zdravje, socialne mreže ter na zadovoljstvo z življenjem in subjektivno blaginjo. Univerze imajo v tem kontekstu ključno vlogo, saj s svojim izobraževalnim in raziskovalnim delom oblikujejo bodoče strokovnjake, zato bi nujno morale v študijske programe – od socialnega dela, pedagogike, psihologije, medicine do arhitekture in prava – vključiti vsebine, ki obravnavajo staranje kot raznolik proces, ter prepoznati specifične potrebe LGBTQ+ starejših odraslih. Takšen pristop zahteva razvoj kurikulumov, ki krepijo kompetence za nediskriminatorno, kulturno občutljivo in vključujočo prakso, spodbujajo raziskovalne projekte za zapolnitev vrzeli v znanju o dolgoživosti in spolni raznolikosti ter gradijo povezave med univerzami in skupnostmi za izmenjavo znanja in dobrih praks. *Maurični model uspešnega staranja* ponuja teoretsko in praktično izhodišče za načrtovanje izobraževalnih vsebin ter raziskovalnih strategij, ki naslavlja tako individualne kot strukturne dejavnike uspešnega staranja. S tem univerze ne le izpolnjujejo svojo družbeno odgovornost, ampak aktivno soustvarjajo družbo, v kateri dolgoživost pomeni življenje z dostojanstvom, enakostjo in vključenostjo vseh ljudi – ne glede na starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto ali spolni izraz.

Ključne besede: dolgoživa družba, univerzitetno izobraževanje, LGBTQ+ starejši odrasli, spolna usmerjenost, uspešno staranje

Challenges and Opportunities for Universities in Addressing LGBTQ+ Older Adults

Demographic trends indicate that societies are becoming increasingly long-lived and diverse. Among older adults are also lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex, and other sexually and/or gender-diverse individuals (LGBTQ+), who in later life often experience intersecting forms of marginalization – as older adults (ageism) and as members of LGBTQ+ communities. Evidence shows that discrimination, stigma, experiences of minority stress, resilience, and other factors significantly influence physical and mental health, social networks, life satisfaction, and subjective well-being. In this context, universities play a pivotal role. Through their educational and research missions, they shape future professionals and thus should urgently integrate content on ageing as a diverse process into curricula across disciplines – from social work, education, psychology, and medicine, to architecture and law. Such an approach requires the development of curricula that strengthen competencies for non-discriminatory, culturally sensitive, and inclusive practices; the promotion of research projects that address knowledge gaps concerning longevity and sexual diversity; and fostering partnerships between universities and communities for the exchange of knowledge and good practices. *The Rainbow Successful Ageing Model* provides both a theoretical and practical framework for designing educational content and research strategies that address the individual as well as structural determinants of successful ageing. By doing so, universities can not only fulfil their social responsibility, but actively co-create a society in which longevity means living with dignity, equality, and inclusion for all – regardless of age, sexual orientation, gender identity, or gender expression.

Keywords: ageing society, higher education, LGBTQ+ older adults, sexual orientation, successful ageing

¹ Fakulteta za organizacijske študije v Novem mestu

² Zavod za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja Dornava

SOCIALNA VKLJUČENOST V KONTEKSTU VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V OBDOBJU 65+

Dokumenti v svetovnem, evropskem in slovenskem merilu poudarjajo pomembnost vseživljenjskega učenja ter ga deklarativno spodbujajo, omogočajo in finančno podpirajo. Če je vseživljenjsko učenje pred 65. letom namenjeno usposabljanju zaposlenih v delovnih okoljih, pa je tisto po 65. letu namenjeno priložnostim za raziskovanje področij, ki jih posameznik ni mogel realizirati zaradi različnih dejavnikov. Raziskave kažejo, da kljub upadu nekaterih sposobnosti in zmanjšani zmogljivosti nevroplastičnost možganov omogoča uspešno učenje tudi v obdobju 65+. Zmožnost možganskih celic, da se spreminjajo kot odziv na naše vedenje, nam lahko pomaga, da se učinkoviteje vključimo v dejavnosti, ki bodo prispevale k telesnemu in duševnemu zdravju. V prispevku so predstavljeni rezultati kvalitativne raziskave petih oseb, starejših od 65 let, ki smo jih spraševali o učenju in učnih aktivnostih, ki jih obiskujejo. Njihovi odgovori kažejo, da jih obiskovanje dejavnosti opolnomoči in jim omogoča socialno vključenost, oboje skupaj pa prispeva k dobremu psihičnemu počutju. Če jih povežemo z drugimi raziskavami, ki potrjujejo podobne rezultate, jih lahko razumemo kot dobro spodbudo za razvijanje raznovrstnih programov, ki bodo poskrbeli za boljše telesno in duševno zdravje posameznikov, posebej še zdaj, ko se po podatkih Eurostata in SURS-a prebivalstvo povsod v svetu ter tudi v Sloveniji stara. Rezultati analiz programov Modre fakultete kažejo, da jih udeleženci dobro sprejemajo in jih opisujejo kot kakovostne, zato menim, da je s to prakso treba nadaljevati. Modra fakulteta kaže na tesno povezanost univerze kot izobraževalne in raziskovalne institucije z okoljem, kar je odlika vsake sodobne univerze.

Ključne besede: vseživljenjsko učenje, 65+, opolnomočenje, socialna vključenost, psihično počutje

Social Inclusion in the Context of Lifelong Learning in the 65+ Period

Documents on a global, European and Slovenian scale emphasize the importance of lifelong learning and declaratively encourage, enable and financially support it. If lifelong learning before the age of 65 is intended for training employees in work environments, lifelong learning after this is intended for opportunities to explore areas that an individual could not realize at a younger age due to various factors. Research shows that despite the decline of certain abilities and reduced capacity, the neuroplasticity of the brain enables successful learning even in the 65+ period. The ability of brain cells to change in response to our behaviour can help us to more effectively engage in activities that will contribute to physical and mental health. The paper will present the results of a qualitative study of five people over the age of 65, who were asked about learning and the learning activities they attend. Their answers show that attending activities empowers them and enables social inclusion, which both contribute to good psychological well-being. If we connect this study with other research that reports similar results, we can see the findings as providing a good incentive for developing various programmes that will ensure better physical and mental health of individuals, especially now, when according to SURS and Eurostat, the population is ageing in both Slovenia and internationally. The results of the analysis of the Faculty of Active Wisdom programmes show that they are well accepted by the participants and they describe them as high quality, so I believe that this project should be continued. The Faculty of Active Wisdom demonstrates the close connection of the university, as an educational and research institution, with the environment, which is a characteristic of every modern university.

Keywords: lifelong learning, 65+, empowerment, social inclusion, psychological well-being

¹ Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije; Univerza v Ljubljani, Modra fakulteta

POZNAVANJE TRADICIJE – OSNOVE INOVATIVNE MISLI, KI USMERJA KREATIVNE PROCES

Prispevek obravnava vlogo tradicionalnih znanj, ki jih družba zaradi hitrih sprememb na gospodarskem ter družbenem področju vztrajno opušča in potiska na stranski tir. Namenjen je prikazu izginjanja znanj ter s tem povezanega izgubljanja občutka pripadnosti in identitete, čeprav ravno podrobnejše poznavanje lastnih tradicij predstavlja temelj domala vsem oblikovalskim procesom. Tradicionalno znanje je lahko v tem kontekstu osnova za pristop, ki črpa iz avtohtone modrosti, kulturne dediščine in praks skupnosti z namenom snovanja oblikovalskih rešitev, ki so trajnostne, kontekstualno občutljive ter družbeno smiselne. Namen prispevka je analizirati, kako pomembni sta znanje in poznavanje tradicij, še posebej v smislu inovativnega razmišljanja, ki je temelj vseh oblikovalskih procesov. Na primerih je predstavljeno, kako se v dolgoživi družbi tudi na oblikovalskem (in širše na kreativnem) področju pojavlja mnogo novih izzivov, ki lahko povzamejo tradicionalna znanja ter prek inovacij ponudijo nove možnosti in razsežnosti. Cilj prispevka je orisati, kako poznavanje lastnih tradicij ljudem pomaga bolje razumeti in ceniti korenine, vrednote in pogled na svet kulture ter kako se neznanje in nepoznavanje pogosto izražata v splošno prisotnem malomarnem odnosu do lastne dediščine, ki smo mu že dolgo priča.

Ključne besede: tradicionalna znanja, inovacija, oblikovanje, dediščina, tradicija

Understanding Tradition: The Basis of Innovative Thought Behind Creative Processes

The article discusses the role of traditional knowledge, which is being steadily cast aside and sidelined by society due to rapid economic and social changes. It intends to demonstrate how the loss of this knowledge is associated with the loss of a sense of belonging and identity, despite the fact that it is precisely the more detailed knowledge of one's own traditions that forms the basis of almost all design processes. Traditional knowledge can be seen in this context as knowledge that draws on indigenous wisdom, cultural heritage and community practices, with the aim of devising design solutions that are sustainable, contextually sensitive and socially meaningful. The purpose of the article is to analyse how important knowledge and familiarity with traditions are, especially in terms of innovative thinking, which serves as the foundation of all design processes. Through examples, it shows how in a long-lived society there are also many new challenges in the design (and more broadly in the creative) field, and one way to address them is to examine traditional knowledge in order to open up new possibilities and dimensions through innovation. The aim of the article is to outline how knowing one's own traditions helps people better understand and appreciate the roots, values and worldview of their culture, and how ignorance and lack of knowledge are often expressed in the generally present negligent attitude towards one's own heritage, which can be widely observed in our society.

Keywords: traditional knowledge, innovation, design, heritage, tradition

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

ETIKA UČENJA V JESENI ŽIVLJENJA

V prispevku so predstavljena etična izhodišča učenja v zreli dobi življenja. Avtorica se bo na podlagi etičnih stališč spraševala o smislu učenja v zrelih letih. Izhajala bo iz dolgoletne muzejske prakse, dela in druženja z javnostjo, posebej s skupinami starejših. Izhajala bo iz ICOM-ovega kodeksa muzejske poklicne etike, ki je temeljno izhodišče muzejskemu delu, vendar pa ne ponuja globljega razumevanja za svoja stališča, ki je utemeljeno v filozofiji. Stališča bo poglobila s pomočjo etičnih premis M. Bubra in E. Levinasa ter jih ovrednotila na osnovi praktičnih izkušenj iz odnosov, ki jih gradi medsebojna izmenjava znanj. Predstavila bo, katera znanja imajo prednost v procesih dediščinskega opredmetenega učenja v muzejih ter kateri načini so uspešni in zadovoljujoči. Osvetlila bo namene in cilje skupnostnega učenja ter njihove učinke na življenje starejših, celotne skupnosti in ustanove, ki tako učenje organizirajo.

Ključne besede: etika, učenje v zrelih letih, opredmeteno učenje, muzeji

Ethics of Learning in the Autumn of Life

This article will present the ethical principles of learning processes in later life. The author will question the meaning of lifelong learning from an ethical perspective. She will draw on her many years of museum practice, work and interaction with the museum public, and especially with the elderly population. The ICOM Code of Ethics for Museum Professionals, which serves as a fundamental starting point for museum work, does not offer a deeper understanding of its positions, which are grounded in philosophy. The approach will therefore be deepened through the ethical premises of Martin Buber and Emmanuel Levinas, and evaluated through practical experience gained from relationships, built on mutual the exchange of knowledge. The discussion will focus on the knowledge that is prioritized in the processes of heritage-based learning in museums, and the methods that have proven to be successful and satisfactory will be presented. The aims and objectives of community learning and its effects on the lives of elderly people and entire community will also be discussed, and finally the author will outline the benefits of museums that provide lifelong learning for seniors.

Keywords: ethics, learning in later life, material learning, museums

¹ Univerza v Ljubljani, Modra fakulteta; Gorenjski muzej

UČENJE ZA NOVO ŽIVLJENJSKO POGLAVJE: PREOBLIKOVANJE IZOBRAŽEVANJA ZA DOLGOŽIVOST

Strukturo dela, izobraževanja in družbenih vlog v poznejših življenjskih obdobjih spreminjajo številni medsebojno povezani dejavniki, ki izhajajo iz demografskih sprememb, tehnološkega razvoja, sprememb na trgu dela ter političnih in družbenih usmeritev. V tem kontekstu postaja koncept »druge kariere« ključen za razumevanje, kako posamezniki v srednjih in poznih letih oblikujejo nove profesionalne poti ter prispevajo k trajnostnemu razvoju dolgožive družbe. Temeljna vprašanja so, katera znanja in veščine so pri tem prehajanju bistvena, kako jih starejši odrasli učinkovito pridobivajo ter kako lahko univerze in delovna okolja oblikujejo ustrezne podporne mehanizme. Učenje v pozni odraslosti zahteva premik od tradicionalnih modelov k prožnim, izkušnjsko usmerjenim pristopom, ki upoštevajo specifične motive, potrebe in kompetence starejših učečih se. Primer odlične prakse na tem področju je denimo enoletni program Univerze v Stanfordu Distinguished Careers Institute, namenjen posameznikom z uspešnimi karierami, ki v poznejših letih iščejo nove poti učenja in prispevanja k družbi. Program uspešno integrira akademsko odličnost, osebno rast in družbeno angažiranost ljudi v poznejših življenjskih obdobjih ter z odzivi udeležencev potrjuje, da lahko univerze postanejo središča za vseživljenjsko učenje in inovacije v vseh življenjskih obdobjih. Obenem sodobni izzivi – med njimi avtomatizacija, tveganje izključevanja starejših delavcev ter nevarnost instrumentalizacije diskurza o dolgoživosti za komercialne namene – zahtevajo kritično razpravo o vlogi znanja in izobraževanja. Le z inovativnim povezovanjem univerz, institucij za izobraževanje odraslih, delovnih okolij in humanistike je mogoče ustvariti razmere za uspešno prehajanje v drugo kariero ter vzpostaviti starosti prijazno okolje, ki prispeva k večgeneracijski vključenosti in odpornosti.

Ključne besede: druga kariera, pozna odraslost, dolgoživa družba, izobraževanje odraslih, vseživljenjsko učenje, univerze, družbena vključenost

Learning for a New Chapter in Life: Transforming Education for Longevity

The structure of work, education, and social roles in later life is changing due to a number of interrelated factors stemming from demographic change, technological development, changes in the labour market, and political and social trends. In this context, the concept of a "second career" is becoming key to understanding how individuals in middle and later life are shaping new professional paths and contributing to a long-living society's sustainable development. The fundamental questions are as follows: What knowledge and skills are essential in this transition, how can older adults acquire them effectively, and how can universities and work environments develop appropriate support mechanisms? Learning in later adulthood requires a shift from traditional models to flexible, experience-oriented approaches that consider older learners' specific motivations, needs, and competencies. An example of excellent practice in this area is Stanford University's one-year Distinguished Careers Institute programme, designed for individuals with successful careers who are seeking new ways to learn and contribute to society in their later years. The programme successfully integrates academic excellence, personal growth, and social engagement for people in later life. The excellent feedback from participants confirms that universities can become centres for lifelong learning and innovation at all stages of life. At the same time, contemporary challenges – including automation, the risk of excluding older workers, and the danger of instrumentalizing the discourse on longevity for commercial purposes – require critical debate on the role of knowledge and education. Only through innovative collaboration among universities, adult education institutions, workplaces, and the humanities can we create the conditions for successful career transitions and establish an age-friendly environment that contributes to multigenerational inclusion and resilience.

Keywords: second career, late adulthood, long-living society, adult education, lifelong learning, universities, social inclusion

¹ Andragoški center Slovenije

DIGITALNI STARIZEM V DOLGOŽIVI DRUŽBI

Prispevek problematizira izzive dolgožive družbe v kontekstu sodobnih procesov digitalizacije vsakdanjega življenja. Čeprav je dolgoživa družba dosežek sodobnega sveta ter pomeni kvalitativni razvoj na področju organizacije družbe in medsebojnih odnosov, kjer so starejše osebe aktivno vključene v proces sooblikovanja solidarne, enakopravne in vključujoče družbe, je treba prakse dolgožive družbe tudi nenehno podpirati ter jih dejansko živeti. Prispevek predstavlja ključne izzive in hkrati ovire za polno udejanjanje dolgožive družbe. Osredinja se na sodobne procese digitalizacije, ki so sredstvo in cilj sodobnih pretežno tržno motiviranih rab tehnologij. Prispevek izpostavlja, da se uveljavlja zlasti optimizacija potrošniške izkušnje, ki zajema in evidentira prevladujoče oziroma statistično značilne poteze populacije, s čimer se posledično obnavljajo tudi stereotipne podobe o (starejši) populaciji. Kategorizacija spregleduje kompleksne izkušnje državljanek in državljanov, ki so tudi v starejših življenjskih obdobjih lahko izredno raznolike. Prispevek problematizira tudi vprašanje učinkovite uporabe sodobnih tehnologij, saj ideja dolgožive družbe za svojo polno realizacijo potrebuje kritičen premislek, katere rabe tehnologij podpirajo potrebe dolgožive družbe. Prispevek opozarja, da se tehnologije še vedno razvijajo v ozkih in relativno zaprtih okoljih, v katerih tržna logika praviloma določa razvoj tehnologij, posledično pa se spregledujejo potrebe ter interesi širše populacije, še posebej starejših oseb. Akademsko okolje in univerze lahko aktivno opozarjajo na raznolikost ter bogastvo dolgožive družbe. Posledično bo ideja dolgožive družbe zares postala vidna in širše prepoznana kvaliteta.

Ključne besede: dolgoživa družba, starizem, digitalizacija, uporaba tehnologij, potrošništvo

Digital Ageism in a Longevity Society

The paper problematizes the challenges of a longevity society in the context of the current digitalization of everyday life. Although a longevity society is an achievement of the modern world, and represents a qualitative development in the organization of society and interpersonal relationships, where older individuals are actively involved in the co-creation of a society based on solidarity, equality, and inclusion, it is necessary to continuously support and actually live these practices. The paper outlines key challenges and obstacles to the full realization of a longevity society. It focuses on the process of digitalization, which is both a means and goal of the predominantly market-driven uses of technologies. The paper highlights that consumer experience optimization is being done to capture and record the statistically significant traits of the population, which, in turn, reinforces stereotypical images of (older) populations. Such a categorization overlooks the complex experiences of citizens, whose lives – even in old age – can be extremely diverse. The paper also problematizes the issue of the effective use of modern technologies, as the idea of a longevity society needs critical reflection on what uses of which technologies support the needs of a longevity society and can enable its full realization. The paper points out that technologies are still developing in narrow and relatively closed environments, where market logic tends to guide development. As a result, the needs and interests of the broader population – especially older individuals – are often overlooked. Academic institutions and universities can actively raise awareness about the diversity and richness of a longevity society, and in doing so the idea of a such a society will become a visible and widely recognized goal.

Keywords: longevity society, ageism, digitalization, use of technologies, consumerism

¹ Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije

IZZIVI STAREJŠIH NA TURISTIČNIH POTOVANJIH IN PRILAGODITEV STORITEV ZA DOLGOŽIVO DRUŽBO

Turizem predstavlja pomemben dejavnik kakovostnega staranja, saj starejšim ponuja priložnost za ohranjanje aktivnega življenjskega sloga, krepitev socialnih stikov in ustvarjanje pozitivnih življenjskih izkušenj. Vendar se starejši turisti na svojih potovanjih pogosto soočajo s specifičnimi izzivi, ki jih je treba razumeti in ustrezno nasloviti. Najpogostejše gre za omejeno mobilnost, zdravstvene posebnosti in potrebo po počasnejšem tempu potovanja. Poleg tega se pojavljajo težave pri uporabi digitalnih orodij za rezervacije, nakup vozovnic ali dostop do informacij, kar lahko vodi do izključenosti in občutka nemoči. Pomemben dejavnik je tudi občutek varnosti, ki ga starejši pričakujejo tako v fizičnem kot v psihološkem smislu. Ponudniki turističnih storitev se morajo na te izzive odzvati z razvojem bolj dostopnih, prijaznih in vključujočih rešitev. Turistične storitve se morajo prilagajati dolgoživi družbi, kar vključuje dostopnost, udobje in varnost pri prevozi, nastanitvah ter ogledu znamenitosti. To vključuje prilagoditev nastanitvenih kapacitet in turističnih znamenitosti za lažji fizični dostop ter pripravo jasnih, preglednih in razumljivih informacij v različnih oblikah, pa tudi digitalnih rešitev, ki so enostavne za uporabo. Ključna je usposobljenost osebja, ki mora razumeti specifične potrebe starejših gostov ter zagotavljati podporo pri orientaciji, gibanju in komunikaciji. Prav tako je smiselno oblikovati programe, ki upoštevajo počasnejši tempo, več odmorov in po potrebi tudi zdravstveno spremljavo. Personalizirane turistične storitve, kot so asistenca, vodeni ogledi in prilagojeni programi, omogočajo, da starejši potniki varno ter udobno uživajo v potovanjih. Le s celostnim pristopom lahko turizem postane resnično odprt za vse generacije in prispeva k dolgoživi, solidarni družbi, v kateri starejši niso zgolj pasivni uporabniki, temveč aktivni soustvarjalci turističnih doživetij.

Ključne besede: turizem, starejši, dostopnost, digitalne ovire, dolgoživa družba

Challenges of Older Adults in Tourism and the Adaptation of Services for a Longevity Society

Tourism represents an important factor in quality ageing, as it offers older adults the opportunity to maintain an active lifestyle, strengthen social connections, and create positive life experiences. However, senior tourists often face specific challenges during their travels that must be understood and properly addressed. The most common issues include limited mobility, health-related conditions, and the need for a slower pace. Additionally, difficulties in using digital tools for bookings, ticket purchases, or accessing information can lead to exclusion and feelings of helplessness. A crucial factor is also the sense of safety that older travellers expect – both physically and psychologically. Tourism service providers must respond to these challenges by developing more accessible, user-friendly, and inclusive solutions. Tourism services should adapt to a longevity society by ensuring accessibility, comfort, and safety in transportation, accommodation, and sightseeing. This includes adapting accommodation facilities and tourist attractions for easier physical access, preparing clear, transparent, and understandable information in various formats, and offering digital solutions that are simple to use. Staff training is essential – they must understand the specific needs of older guests and provide support in orientation, mobility, and communication. It is also advisable to design programmes that consider a slower pace, more frequent breaks, and, when necessary, medical supervision. Personalized tourism services, such as assistance, guided tours, and tailored programmes, enable older travellers to enjoy their trips safely and comfortably. Only through a holistic approach can tourism become truly open to all generations and contribute to a longevity-oriented and inclusive society, in which older adults are not merely passive users but active co-creators of tourism experiences.

Keywords: tourism, older adults, accessibility, digital barriers, longevity society

¹ Fakulteta za komercialne in poslovne vede Celje

² Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici

KAKO RAZVIJATI VKLJUČUJOČE LOKALNO OKOLJE: ŠTUDIJA PRIMERA MUZEJ V SKUPNOSTI

S prispevkom želiva pokazati, kako lahko s sodelovanjem ustanov znotraj soseske učinkoviteje naslavljammo izzive starajoče se družbe, razvijamo vključujoče okolje za različne generacije in krepimo medgeneracijsko solidarnost. V soseski Nove Fužine deluje vrsta javnih ustanov, ki so namenjene različnim generacijam in se na razmeroma majhnem območju soočajo s specifičnimi izzivi svojih uporabnikov. S projektom *Muzej v skupnosti* želimo pokazati potencial, ki ga ima skupnost, če se medgeneracijsko in medinstitucionalno povezujemo. Njegov namen je krepitev kompetenc za dolgoživo družbo in spodbujanje medgeneracijske solidarnosti pri soočanju s sodobnimi družbenimi izzivi. Projekt nastaja v tesnem sodelovanju s prebivalci in lokalnimi ustanovami iz Novih Fužin. Skupaj razvijamo dogodke, ki temeljijo na sodelovanju med generacijami, izmenjavi znanj, vključevanju javnosti in vzajemnem delovanju ustanov. S pomočjo metod participativnega akcijskega učenja in oblikovalskega mišljenja ter z uporabo pristopov, ki izhajajo iz spekulativnega, kritičnega, relacijskega in socialnega oblikovanja, soustvarjamo prostor, kjer lahko odprto razmišljamo, sprašujemo, preizkušamo ideje, eksperimentiramo in debatiramo. V treh letih delovanja *Muzeja v skupnosti* nam je uspelo povezati večino fužinskih ustanov ter vključiti prebivalce vseh starosti. Izkušnje kažejo, da je soustvarjanje – proces skupnega raziskovanja, preizkušanja in uresničevanja idej – ključen povezovalni element projekta. Tak način dela utrjuje medsebojne odnose, krepi občutek pripadnosti ter spodbuja pristen dialog, sodelovanje in izmenjavo znanj med generacijami, kar pomembno prispeva h krepitvi socialnih vezi ter kakovosti življenja v starajočem se lokalnem okolju.

Ključne besede: lokalno okolje, muzej, center aktivnosti, participativno učenje, medgeneracijsko sodelovanje

How to Develop an Inclusive Local Environment: A Case Study of the Museum in Community

With this paper, we aim to demonstrate how cooperation among institutions within a neighbourhood can more effectively address the challenges of an ageing society, foster an inclusive environment for different generations, and strengthen intergenerational solidarity. In the Nove Fužine neighbourhood of Ljubljana, several public institutions serve different generations and face the specific challenges of their users within a relatively small area. Through the project *Museum in Community*, we seek to highlight the potential that emerges when the community connects across generations and institutions. The project's purpose is to strengthen competencies for a long-lived society and promote intergenerational solidarity in responding to contemporary social challenges. The project is being developed in close collaboration with residents and local institutions from Nove Fužine. Together, we design events based on intergenerational cooperation, knowledge exchange, public engagement, and mutual institutional collaboration. Using methods of participatory action learning and design thinking, as well as approaches derived from speculative, critical, relational, and social design, we co-create a space where open reflection, questioning, idea testing, experimentation, and debate can take place. Over the three years of *Museum in the Community*, we have succeeded in connecting most of the institutions in Fužine and engaging residents of all ages. Our experience shows that co-creation – a process of joint exploration, experimentation, and implementation of ideas – is a key unifying element of the project. This way of working strengthens interpersonal relationships, fosters a sense of belonging, and encourages genuine dialogue, collaboration, and knowledge exchange between generations, contributing significantly to stronger social ties and improved quality of life in an ageing neighbourhood.

Keywords: local environment, museum, activity centre, participatory learning, intergenerational cooperation

¹ Center aktivnosti Fužine, Dom starejših občanov Fužine

² Muzej za arhitekturo in oblikovanje

POTREBE PO ZNANJU OB UVAJANJU NOVIH ZDRAVIL ZA ALZHEIMERJEVO BOLEZEN

V prispevku odgovarjamo na vprašanje, katera nova znanja bodo potrebna, da bi v dolgoživi družbi lahko ustrezno obvladovali spremembe v obravnavi oseb z demenco, ki prejemajo nova zdravila za Alzheimerjevo bolezen (AB). V raziskavi, izvedeni z metodologijo Delfi, je sodelovalo deset strokovnjakov iz Avstrije, BiH in Slovenije. V prvem krogu so strokovnjaki odgovarjali na tri vprašanja odprtega tipa, v naslednjih dveh pa so ocenjevali relevantnost posameznih izjav z uporabo Likertove lestvice. Odgovori so bili analizirani s pomočjo digitalnega orodja Atlas.ti. Strokovnjaki so ocenjevali potrebo po izobraževanju javnih delavcev in zdravstvenih strokovnjakov ter identificirali potrebna znanja za oblikovanje novih pristopov k oskrbi oseb, obolenih za AB, kot enega najpomembnejših izzivov. Menili so, da se izzivi ob uvedbi novih zdravil nanašajo na etične, socialne in sistemske spremembe v obravnavi bolnikov z AB. Za obvladovanje omenjenih izzivov bodo potrebna specialna znanja, pri čemer bodo univerze odigrale ključno vlogo. Pri tem bo treba predvsem na študijskih programih zdravstvenih in socialnih ved posodobiti kurikule, večje število učnih ur nameniti pridobivanju konkretnih znanj s področja obvladovanja znakov AB in drugih oblik demence, oblikovati nove izbirne in obvezne predmete, namenjene pridobivanju specialnih znanj s področja demenčnih obolenj ter zasnovati strategije za obvladovanje naraščajočih družbenih problemov, povezanih s predvidenim naraščanjem števila obolenih za AB in drugimi oblikami demenčnih obolenj. Prav tako pa bodo univerze morale pristopiti k izvedbi raziskovalnih in izobraževalnih projektov na terenu ter tako prispevati k zmanjšanju stigme, povezane z AB in drugimi demenčnimi obolenji.

Ključne besede: nova zdravila za AB, inovativni pedagoški pristopi, vloga univerz, potrebna nova znanja

Knowledge Needs in the Introduction of New Drugs for Alzheimer's Disease

The paper addresses the question of what new knowledge will be required to adequately manage changes in the treatment of people with dementia who receive new drugs for Alzheimer's disease (AD) in a longevity-oriented society. The Delphi study included ten experts from Austria, Bosnia and Herzegovina, and Slovenia. In the first round, experts answered three open-ended questions, while in the next two rounds they assessed the relevance of individual statements using a Likert scale. Responses were analysed using a digital tool for qualitative research, Atlas.ti. Experts emphasized the need for the education of social care and healthcare professionals, and the identification of necessary knowledge for developing new approaches to the care of people with AD. They believe that the introduction of new drugs brings ethical, social, and systemic challenges in the treatment of AD patients. Specialized knowledge will be essential to manage these challenges, and universities will play a key role. It will be necessary to update curricula in health and social sciences programmes, devote more hours to practical knowledge on managing AD symptoms and other forms of dementia, and introduce new elective and compulsory courses aimed at acquiring specialized knowledge in dementia care and strategies for addressing the growing societal challenges associated with the expected increase in dementia cases. Furthermore, universities should engage in field-based research and educational projects to help reduce the stigma related to AD and other dementias.

Keywords: Alzheimer's disease, dementia, education, universities, new drugs, longevity society

¹ Univerza Alma Mater Europaea

DISKRIMINACIJA NA PODLAGI STAROSTI: KAJ VEMO O STAROSTNI DISKRIMINACIJI MLADIH?

Starostna diskriminacija ni omenjena zgolj na diskriminacijo starih ljudi, temveč zaobjema tudi starostno diskriminacijo, ki so je deležni mladi. Gre za širše razumevanje starostne diskriminacije, po katerem se lahko slednja pojavlja tako med starimi kot med mladimi ljudmi. Toda, navkljub sorodnosti, starostna diskriminacija mladih in starih ljudi ne temeljita nujno na enakih stereotipih ter predsodkih ali povzročata enakih posledic na obeh straneh starostnega spektra. Čeprav se večina raziskav o starostni diskriminaciji osredotoča na zadnje življenjsko obdobje, podatki o razširjenosti diskriminacije na podlagi starosti vedno znova kažejo, da mladi ljudje pogosto poročajo o višjih stopnjah diskriminacije kot stari ljudje. Namen tega prispevka je predstaviti izbrane študije o mladizmu in jih umestiti v kontekst izobraževanja za ustvarjanje bolj enakopravne družbe v času dolgoživosti. Literatura za prispevek je bila pridobljena iz digitalnih knjižnic, predvsem Google Scholarja in Digitalne knjižnice Univerze v Ljubljani, z uporabo ključnih besed, kot so mladizem, diskriminacija proti mladim in diskriminacija na podlagi starosti, v slovenskem in angleškem jeziku. Našli smo razmeroma majhno, vendar rastočo literaturo o starostni diskriminaciji mladih. V šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja je bilo objavljeno zelo majhno število raziskav o diskriminaciji mladih, predvsem pa se je število znanstvenih člankov povečalo med letoma 2020 in 2025. Obstoječa literatura o starostni diskriminaciji mladih ljudi, kot tudi realizirani projekti ter strategije za izboljšanje medgeneracijskih odnosov, povečanje empatije (projekt IPCP) in zmanjšanje starostne diskriminacije, ki se lahko zazna v medgeneracijskih stikih, izpostavljajo predvsem problematiko njihove infantilizacije ter sistemske marginalizacije. Objavljene publikacije se poleg tega osredotočajo tudi na diskriminacijo na delovnem mestu oziroma pri iskanju zaposlitve.

Ključne besede: mladizem, starizem, diskriminacija, dolgoživa družba, izobraževanje

Discrimination Based on Age: What Do We Know About Age Discrimination of the Young?

Age discrimination does not only refer to discrimination against older people, but also includes age discrimination experienced by young people, known as youngism. This is a broader understanding of age discrimination, where it can be suffered by both older and younger people. However, despite age discrimination against young and older people does not necessarily rely on the same stereotypes and prejudices, or have the same consequences at both ends of the age spectrum. Although most research on age discrimination focuses on later life, data on the prevalence of age-based discrimination consistently shows that young people often report higher levels of discrimination than older people. The purpose of this contribution is to present selected studies on youngism and place them in the context of education for creating a more equitable society focused on longevity. The literature was obtained from digital libraries, primarily Google Scholar and the Digital Library of University of Ljubljana, using keywords such as youngism, discrimination against young people, and discrimination based on age in Slovenian and English. We found a small but growing literature on age discrimination against young people. During the 1960s and 1970s, very few studies on youth discrimination were published, but the number of scientific articles increased between 2020 and 2025. The existing literature and implemented projects and strategies to improve intergenerational relations, increase empathy (the IPCP project), and reduce the age discrimination seen in intergenerational contacts. mainly highlight the issues of infantilization and systemic marginalization. Published publications also focus on discrimination in the workplace or during job searching.

Keywords: youngism, ageism, discrimination, longevity society, education

¹ Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

PREDSTAVITEV PROJEKTA ASI+

Projekt *Podpora podjetjem za podaljševanje delovne aktivnosti – ASI+*, ki ga izvaja Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije, predstavlja sistemski odziv na izzive starajoče se delovne sile v Sloveniji. Negativni demografski trendi ter nižanje števila delovno aktivnih starejših zaposlenih zahtevajo usmerjene ukrepe za podaljševanje delovne dobe ter ohranjanje zdravja, motivacije in učinkovitosti. Projekt ASI+ se naslanja na rezultate prejšnje operacije, *Celovita podpora podjetjem za aktivno staranje delovne sile – ASI* (2017–2022), izvedene v okviru operativnega programa evropske kohezijske politike 2014–2020, in se izvaja v obdobju 2025–2029 znotraj novega obdobja PEKP 2021–2027. Cilji projekta so spodbuditi podjetja k učinkovitemu upravljanju starejših zaposlenih in odpravljanju stereotipov o starejših zaposlenih ter spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in prenosa znanj med generacijami. Sofinancirane aktivnosti vključujejo pripravo strategij za upravljanje starejših zaposlenih, izdelavo osebnih in poklicnih načrtov ter razvoj pilotnih projektov, ki spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje in prenos znanja. V okviru projekta je že bila izvedena konferenca *Izzivi in kompetence prihodnosti*, objavljen posodobljen *Katalog ukrepov za učinkovito upravljanje starejših zaposlenih*, izvajati so se začele brezplačne modularne delavnice za usposabljanje vodstvenih in strokovnih kadrov. Projekt ASI+ prispeva k spremembi miselnosti v podjetjih, krejitvi vključujočega trga dela in prenosu znanja med generacijami, hkrati pa podpira dolgoročno vzdržnost pokojninskega sistema v Sloveniji. Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ter Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada plus.

Ključne besede: aktivno staranje, starejši zaposleni, delovna aktivnost, medgeneracijsko sodelovanje, upravljanje starajoče se delovne sile

ASI+ Project: Comprehensive Support for an Actively Ageing Workforce

The Comprehensive Support for an Actively Ageing Workforce – ASI+ project, implemented by the Public Scholarship, Development, Disability and Maintenance Fund of the Republic of Slovenia, represents a systemic response to the challenges of the ageing workforce in Slovenia. Negative demographic trends and the decrease in the number of older employees in employment require targeted measures to extend working life, maintain health, motivation and efficiency. The ASI+ project builds on the results of the previous operation the *Comprehensive Support for Actively Ageing Workforce – ASI* project (2017–2022), implemented within the framework of the Operational Programme for Cohesion Policy Funding 2014–2020, and is being implemented in the period 2025–2029 within the new PEKP period 2021–2027. The project aims to encourage companies to manage older employees effectively, eliminate stereotypes about older employees and promote intergenerational cooperation and knowledge transfer between generations. Co-financed activities include the preparation of strategies for managing older employees, the creation of personal and career plans and the development of pilot projects that promote intergenerational cooperation and knowledge transfer. The project has already hosted the conference *Challenges and Competencies of the Future*, published the updated *Catalogue of Measures for Effective Management of Older Employees*, and launched free modular workshops for training management and professional staff. The ASI+ project contributes to changing the mindset in companies, strengthening an inclusive labour market and transferring knowledge between generations, while supporting the long-term sustainability of the pension systems in Slovenia. The project is co-financed by the Republic of Slovenia, the Ministry of Labour, Family, Social Affairs and Equal Opportunities, and the European Union from the European Social Fund Plus.

Keywords: active ageing, older employees, work activity, intergenerational cooperation, management of an ageing workforce

¹ Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije

PRAKSE IZOBRAŽEVALCEV STAREJŠIH ODRASLIH PRI POUČEVANJU TUJIH JEZIKOV V SLOVENIJI

Načelo Evropske komisije »materni jezik plus dva tuja jezika« in četrti cilj trajnostnega razvoja, »spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar«, za sodobno dolgoživo družbo pomenita pravico do učenja tujih jezikov tudi v starosti. Ob pestri ponudbi tečajev tujih jezikov za starejše odrasle pa se zastavlja vprašanje, ali so pri njihovem načrtovanju in izvedbi upoštevane izobraževalne potrebe in ovire ciljne skupine ter izbrane ustrezne metode in gradiva. Izobraževalec ima ključno vlogo pri načrtovanju in izvedbi tečaja, toda geragoška didaktika tujih jezikov zaenkrat ni vključena v pedagoške študijske programe. Z namenom analize uporabe prvin geragoške didaktike pri poučevanju tujih jezikov je bila z metodo ankete in uporabo spletnega anketnega vprašalnika izvedena raziskava na primeru izobraževalcev tujih jezikov na slovenskih univerzah za tretje življenjsko obdobje. Osredotočili smo se na vprašanja o metodah in oblikah dela, prilagoditvah izvedbe pouka ter udeležbi na strokovnih izobraževanjih. Izkazalo se je, da večina sodelujočih v raziskavi poučuje po komunikacijskem pristopu, pri čemer ima slovnica zanje enakovredno vlogo kot druge (delne) zmožnosti, druge jezike pa v pouk ciljnega jezika vključujejo redno, vendar se na letni ravni običajno ne udeležijo nobenega strokovnega izobraževanja. Raziskava predstavlja začetek proučevanja in razvoja geragoške didaktike tujih jezikov v Sloveniji, s poudarkom na razvoju novih didaktičnih pristopov poučevanja ciljne skupine starejših odraslih.

Ključne besede: tuji jeziki, izobraževanje starejših odraslih, poučevanje starejših odraslih, geragoška didaktika

Practices of Adult Educators in Teaching Foreign Languages to Older Adults in Slovenia

The European Commission's principle of "mother tongue plus two foreign languages" and the fourth Sustainable Development Goal – to promote lifelong learning opportunities for all – together represent the right to learn foreign languages even in later life. Despite the wide range of foreign language courses available for older adults, questions arise as to whether their educational needs and barriers are adequately considered in the planning and implementation of such courses, and whether suitable methods and materials are selected. The educator plays a key role in the planning and delivery of the course, but geragogical didactics for foreign language teaching are not included as a subject in teacher education study programmes. In order to analyse the use of geragogical didactic principles in foreign language teaching, a survey was conducted among foreign language adult educators at Slovenian universities of the third age using an online questionnaire. The research focused on methods and forms of teaching, adaptations in lesson delivery, and participation in professional training. The results showed that most participants in the study teach according to the communicative approach, considering grammar to be of equal importance to other (partial) competences. They also regularly integrate other languages into the teaching of the target language, and typically do not attend any professional training on an annual basis. The study represents the beginning of research and development in the field of geragogical didactics of foreign languages in Slovenia, with an emphasis on developing new didactic approaches for teaching the target group of older adults.

Keywords: foreign languages, education of older adults, teaching older adults, geragogical didactics

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

NA MESTA, POZOR, ZDAJ: OCENA PRIPRAVLJENOSTI PEDAGOŠKIH DELAVCEV UL NA IZOBRAŽEVANJE ZA POTREBE DOLGOŽIVOSTI

Predstavitev naslavlja ključno vprašanje, kako pripravljeni so pedagoški delavci Univerze v Ljubljani na vključevanje koncepta dolgoživosti v visokošolsko izobraževanje. V luči starajoče se družbe in potreb po dolgoročnem učenju ter delovanju v različnih življenjskih obdobjih raziskava analizira dožemanje in vrednotenje dolgoživosti, trenutne prakse vključevanja te tematike v pedagoško delo ter samoocene kompetenc za pripravo študentov na dolgoživo družbo. Z uporabo kvantitativne in kvalitativne metodologije so bili pridobljeni podatki o zaznanih potrebah, ovirah ter priložnostih za vključevanje vsebin s področja dolgoživosti. Poleg tega raziskava osvetljuje, kako pedagoški delavci vrednotijo vlogo vzornika dolgoživosti in ali menijo, da to vlogo že uresničujejo. Rezultati razkrivajo razkorak med prepoznano pomembnostjo tematike ter njeno dejansko implementacijo v pedagoške prakse, hkrati pa nakazujejo konkretne smernice za razvoj kompetenc in podpore pedagoškim delavcem. Prispevek tako odpira razpravo o nujnosti sistematičnega vključevanja dolgoživosti v visokošolsko izobraževanje ter ponuja izhodišča za strateške spremembe v kurikulumem in profesionalnem razvoju univerzitetnega osebja.

Ključne besede: dolgoživost, visokošolsko izobraževanje, pedagoški delavci, kompetence, kurikularni razvoj

On Your Marks, Get Set, Now: Assessing the Readiness of University of Ljubljana Educators for Lifelong Learning and Longevity Education

The presentation addressed the key question of how prepared the educators of the University of Ljubljana were to integrate the concept of longevity into higher education. In the context of an ageing society and the need for lifelong learning and functioning across different life stages, the study analysed the perception and evaluation of longevity, the current practices of including this topic in teaching, and self-assessments of competencies for preparing students for a longevity-oriented society. By applying both quantitative and qualitative methodology, data were collected on perceived needs, barriers, and opportunities for integrating longevity-related content. Furthermore, the study highlighted how educators evaluated the role of a longevity role model and whether they believed they were already fulfilling this role. The results revealed a gap between the recognized importance of the topic and its actual implementation in teaching practices, while also pointing to concrete guidelines for the development of competencies and support for educators. The contribution thus opened a discussion on the necessity of systematically incorporating longevity into higher education and offered foundations for strategic changes in the curricular and professional development of university staff.

Keywords: longevity, higher education, educators, competencies, curriculum development

¹ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

HOJA PO RUMENI OPEČNI CESTI* ALI PREMAGOVANJE STRAHOV

Prispevek obravnava razvoj druge kariere po upokojitvi z uporabo avtoetnografske metode. Upokožitev pogosto predstavlja zahtevno prelomnico, ki lahko posameznika sooči z občutki tesnobe in iskanjem novega smisla zunaj zaposlitvenega statusa. Vprašanje osebne identitete je posebno zahtevno za vse, ki jim je bilo poklicno udejstvovanje bistveno. Po upokojitvi se pogosto aktivirajo latentni strahovi, kakor tudi dodatni strahovi, ki so povezani z lastnimi in tujimi predsodki o staranju. Strahovom dodajo težo še objektivne spremembe staranja, pa tudi administrativni izzivi. Za zmanjšanje stresa ob upokojevanju je zato pomembno razviti strategije za obvladovanje teh strahov. Pogum pomeni sposobnost soočenja in transformacije strahov. Med učinkovite pristope sodijo metode, ki temeljijo na ozaveščanju čustev, saj lahko uravnavamo in usmerjamo le ozaveščena čustva (občutke). Čustvena regulacija, samorefleksija ter razvijanje empatije, tako do sebe kot do drugih generacij in širšega družbenega okolja, je ključni del te strategije. Uporaba kreativnih medijev pripomore k ozaveščanju ter preoblikovanju nezavednih vedenjskih in čustvenih vzorcev, saj omogoča delo s telesnim spominom (somatski spomin). Ozaveščenost pa prispeva k večji psihološki odpornosti in prilagodljivosti ter podpira radovednost in ustvarjalnost.

Ključne besede: avtoetnografija, empatija, kreativni mediji, somatski spomin

* Rumena cesta v *Čarovniku iz Oza* je simbol poti do samospoznanja, osebne rasti, upanja in vztrajnosti. Predstavlja izzive, ki jih moramo premagati, da bi dosegli svoje cilje, in nas uči, da je resnična moč vedno v nas samih.

Following the Yellow Brick Road** or Facing One's Personal Fears

The article explores the development of a second career after retirement, employing the autoethnographic method. Retirement often represents a challenging turning point that can confront an individual with feelings of anxiety in the search for a new meaning beyond their professional identity. After retirement, latent fears are often activated, as well as additional ones related to one's own and others' prejudices about ageing. Objective changes in ageing, as well as administrative challenges, add to the burden. To reduce stress during the retirement period, it is therefore important to develop strategies for coping with these fears. Courage is defined as the ability to confront and transform fears. Effective approaches include methods based on raising awareness of one's own emotions, since only emotions (feelings) that one is aware of can be regulated and directed. Emotional regulation, self-reflection and developing empathy, both towards oneself and towards other generations and the wider social environment, are key parts of this strategy. The use of creative media helps to raise awareness and transform unconscious behavioural and emotional patterns, as it enables working with body memory (somatic memory). Greater awareness contributes to improved psychological resilience and adaptability, supporting curiosity and creativity.

Keywords: autoethnography, empathy, creative media, somatic memory

** The yellow brick road in *The Wizard of Oz* is a symbol of the path to self-discovery, personal growth, hope, and perseverance. It represents the challenges we must overcome to achieve our goals, and teaches us that true power always lies within ourselves.

IZOBRAŽEVANJE STAREJŠIH ZAPOSLENIH ZA AKTIVNO SODELOVANJE V DIGITALNI DRUŽBI

Sodobne družbe se soočajo z demografskim trendom staranja prebivalstva, kar se odraža tudi v večjem deležu starejših zaposlenih (50+). Sočasno organizacije na delovna mesta uvajajo sodobne digitalne tehnologije, kot so oblachne storitve, internet stvari (IoT), umetna inteligenca (UI) in strojno učenje, z namenom ohranjanja konkurenčne prednosti. Tovrstne tehnologije zahtevajo nove veščine na delovnih mestih in posledično povečujejo potrebo po investicijah v človeški kapital, hkrati pa starejši zaposleni v izobraževanjih pogosto ostajajo premalo zastopani. Med delodajalci nemalokrat prevladuje stališče, da se vlaganje v izobraževanje starejših ne obrestuje zaradi bližajoče se upokojitve, domnevno nižje produktivnosti in manjše prilagodljivosti spremembam na delovnem mestu. Kljub splošnemu prepričanju, da so starejši nezainteresirani za izobraževanja, je treba poudariti, da se jih pogosto ne udeležijo zaradi neustreznih časovnih okvirov in neprilagojenosti programov njihovim potrebam. Na podlagi pregleda obstoječe literature v prispevku analiziramo, kako je mogoče izobraževanja o novih tehnologijah ustrezneje prilagoditi potrebam starejših zaposlenih. Ugotavljamo, da morajo biti izobraževalni programi o novih tehnologijah prilagojeni nivoju digitalnih spretnosti, poleg tega morajo biti krajšega obsega, potekati na delovnem mestu in udeleženci morajo dobiti takojšnjo povratno informacijo. Delodajalci bi morali spodbujati tudi medgeneracijsko učenje. Sočasno moramo nasloviti še potrebo po ozaveščanju delodajalcev o pomenu vključevanja starejših zaposlenih v izobraževanja. Delodajalci se morajo zavedati, da lahko vlaganje v izobraževanje starejših zaposlenih koristi tako organizaciji kot širši družbi, saj zaposleni med delom pridobivajo kompetence, ki jim omogočajo boljše digitalno participacijo po upokojitvi, pred tem pa prispevajo k produktivnosti podjetja.

Ključne besede: management izobraževanja, starejši zaposleni, nove tehnologije, upravljanje starosti

Educating Older Employees for Active Engagement in the Digital Society

Modern societies are facing a demographic trend of population ageing, which is also reflected in a higher proportion of older employees (50+). Meanwhile, organizations are introducing new digital technologies in the workplace, such as cloud services, Internet of Things (IoT), artificial intelligence (AI), and machine learning, to maintain a competitive advantage. These technologies require new skills in the workplace, thereby increasing the need for investment in human capital, while older employees often remain underrepresented in training programmes. Among employers, the prevailing view is that investing in the education of older employees is not cost-effective due to their approaching retirement, allegedly lower productivity, and difficulty in adapting to workplace changes. Despite the common belief that older individuals are uninterested in training, it should be emphasized that their participation is often limited due to unsuitable scheduling and programme content that does not meet their needs. Based on a review of the existing literature, this paper examines how training on new technologies could be better tailored to the needs of older employees. We found that training programmes on new technologies need to be adapted to participants' level of digital skills. In addition, they should be shorter in scope, conducted in the workplace, and provide participants with immediate feedback. At the same time, there is a need to raise awareness among employers about the importance of educating older employees. They should recognize that investing in the training of older employees benefits both the organization and society at large, as employees acquire skills that enable better digital participation after retirement, while contributing to organizational productivity during their employment.

Keywords: education management, older workers, new technologies, age management

¹ Univerza na Primorskem, Fakulteta za management

VLOGA ZELENIH POVRŠIN PRI SPODBUJANJU AKTIVNEGA ŽIVLJENJSKEGA SLOGA STAREJŠIH

Z naraščajočim deležem starejšega prebivalstva v Sloveniji postaja ohranjanje aktivnega življenjskega sloga tudi v poznih letih ključno za kakovostno dolgoživo družbo. Aktivnost starejših presega zgolj telesno vadbo; vključuje tudi vsakodnevno gibanje, druženje, stik z naravo ter občutek varnosti in pripadnosti skupnosti. Pri tem imajo pomembno vlogo javne zelene površine, kot so parki, sprehajalne poti, trgi in urbana narava, saj lahko prispevajo k duševnemu zdravju, zmanjšujejo osamljenost ter spodbujajo neformalno socialno interakcijo. Vendar številne zelene površine v Sloveniji niso ustrezno prilagojene starejšim, saj pogosto primanjkuje dostopnosti, varnostnih elementov ter možnosti za organizirane in spontano oblikovane dejavnosti. V urbanih okoljih dodatne izzive predstavljajo onesnažen zrak, spremenjeni mikrobiomi, slaba povezanost prostorov ter socialna izolacija, na podeželju pa predvsem oddaljenost in s tem otežen dostop. Kljub rastočemu zanimanju za to tematiko ostaja raziskav, usmerjenih v povezavo med kakovostjo zelenih površin in specifičnimi potrebami starejših, presenetljivo malo. Na Urbanističnem inštitutu Republike Slovenije že vrsto let razvijamo strokovne podlage, kazalnike ter priporočila za vrednotenje zunanjih prostorov z vidika aktivnega življenjskega sloga in zdravja. Med pomembnejšimi spoznanji izpostavljam potrebo po sodelovanju z lokalnimi skupnostmi, vključevanju starejših v soustvarjanje prostora in celostni obravnavi zelenih površin kot dejavnika javnega zdravja. Ugotavljamo, da bo le z vključevanjem potreb starejših v načrtovanje zelenih površin mogoče oblikovati mestna in podeželska okolja, ki ne bodo le starosti prijazna, temveč tudi dolgoročno pripravljena na izzive dolgožive družbe.

Ključne besede: prostorsko načrtovanje, zelene površine, aktivni življenjski slog, Urbanistični inštitut, dostopnost

The Role of Green Spaces in Promoting an Active Lifestyle Among Older Adults

With the growing share of the older population in Slovenia, maintaining an active lifestyle in later life is becoming crucial for a high-quality, long-lived society. Activity among older adults goes beyond physical exercise, as it also includes everyday movement, socializing, contact with nature, and a sense of safety and belonging to the community. Public green spaces such as parks, walking paths, squares, and urban greenery play an important role in this, as they can contribute to mental health, reduce loneliness, and encourage informal social interaction. However, many green spaces in Slovenia are not adequately adapted to older people, as they often lack accessibility, safety features, and opportunities for organized or spontaneous activities. In urban environments, additional challenges include air pollution, altered microbiomes, poor spatial connectivity, and social isolation, while in rural areas the main challenges are distance and the resulting difficulty of access. Despite growing interest in this topic, there is surprisingly little research focused on the link between the quality of green spaces and the specific needs of older adults. At the Urban Planning Institute of the Republic of Slovenia, we have been developing expert basis, indicators, and recommendations for evaluating outdoor spaces from the perspective of active lifestyles and health for many years. Among the more important findings, we highlight the need for cooperation with local communities, the involvement of older adults in the co-creation of space, and a holistic approach to green spaces as a factor of public health. We conclude that only by incorporating the needs of older adults into the planning of green spaces will it be possible to create urban and rural environments that are not only age-friendly, but also prepared for the long-term challenges of a long-lived society.

Keywords: spatial planning, green spaces, active lifestyle, Urban Planning Institute, accessibility

¹ Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Kazalo

Nives Ličen in Lučka Lorber UVOD	4
-------------------------------------	---

PLENARNI PRISPEVKI

Peter Gabrijelčič PROTI UČEČI SE, USTVARJALNI IN MEDGENERACIJSKO POVEZANI DRUŽBI	7
---	---

Branka Javornik ALI IZOBRAŽUJEMO STROKOVNJAKE ZA POTREBE DOLGOŽIVE DRUŽBE?	8
---	---

Danijel Rebolj KAKŠNA SPOZNANJA PRINAŠA RAZVOJ UMETNE INTELIGENCE?	9
---	---

POVZETKI PRISPEVKOV S KONFERENCE

Lana Arbi, Izza Mrak, Veronika Bratina, Sara Drevenšek, Špela Mihevc, Katarina Galof INTERDISCIPLINARNO SODELOVANJE ZA OZAVEŠČANJE O STARANJU V DOMAČEM OKOLJU	11
--	----

Suzana Baar USTVARJALNO UČENJE KOT TEMELJ STAROSTI PRIJAZNEGA UNIVERZITETNEGA OKOLJA	12
--	----

Mojca Balant, Aljaž Plevnik, Luka Mladenovič, Andraž Hudoklin, Tom Rye, Mateja Kurir PROSTORSKO IN PROMETNO NAČRTOVANJE ZA STAROSTI PRIJAZNA MESTA	13
---	----

Ema Bohanec ZAUPNIŠTVO: KOLEGIALNA PODPORA NA DELOVNEM MESTU	14
---	----

Viktorija Bosnar, Nevenka Ferfila PROJEKTNO DELO IN MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE	15
--	----

Danijela Brečko UPRAVLJANJE VEČGENERACIJSKEGA DELOVNEGA OKOLJA V SLOVENSКИH ORGANIZACIJAH	16
---	----

Danijela Brečko ZNAK MEDGENERACIJSKE ODLIČNOSTI – PRIZNANJE V OKVIRU MODELA, KI SPODBUJA VKLJUČUJOČE DELOVNO OKOLJE	17
---	----

Marjeta Ciglencečki LIKOVNA USTVARJALNOST V STAROSTNEM OBDOBJU: PRIMER SLIKARKE IDE BRIŠNIK REMEC	18
---	----

Boris Cizelj VLOGA INOVACIJSKEGA EKOSISTEMA	19
Simon Colnar, Anamarija Kejžar MANAGEMENT STAREJŠIH ZAPOSLENIH: REZULTATI MULTIDISCIPLINARNEGA PROJEKTA	20
Amir Crnojević, Pika Nahtigal VLOGA GERONTOLOGIJE PRI SOUSTVARJANJU STAROSTI PRIJAZNIH MEST	21
Sanja Cukut Krilić MIGRACIJE IN DOLGOŽIVOST: IZZIVI STARANJA MIGRANTOV TER DEMOGRAFSKI TRENDI V SLOVENIJI	22
Dragica Čeč, Urška Bratož PROJEKT KULTURNO-ZGODOVINSKI VIDIKI STARANJA: GLAVNI POUDARKI RAZISKAV	23
Maruša Čermelj PRODUKTIVNOST IN OSKRBA PRI DELNO INSTITUCIONALIZIRANEM STARANJU	24
Ana Čič PROGRAM MUZEJ ZA ZELENCE	25
Katja Debelak, Barbara Grah IZOBRAŽEVANJE STAREJŠIH ZAPOSLENIH: ZAPIRANJE VRZELI V ZNANJU IN ODPRAVLJANJE STAROSTNE DISKRIMINACIJE S POMOČJO STAROSTNEGA MANAGEMENTA	26
Raško Đukanović, Natalija Tanić GENERATIVNA UMETNA INTELIGENCA KOT ORODJE ZNANJA ZA DOLGOŽIVO DRUŽBO: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI ZA UNIVERZITETNE ŠTUDIJSKE PROGRAME	27
Nevenka Ferfila ŠTUDENTSKI PROJEKTI KOT MOST MED UNIVERZO IN STAREJŠIMI: IZKUŠNJE ZDRAVSTVENE FAKULTETE UL	28
Zala Ferjančič, Žan Hodžič VKLJUČUJOČA DIGITALNA TEMATSKA POT ZA POVEZOVANJE GENERACIJ	29
Dušana Findeisen DOVOLITE, DA SMO KORISTNI: PRAVICE STAREJŠIH TER UČINEK NA NJIHOVO DRUŽBENO ZAVZETO IZOBRAŽEVANJE, VKLJUČENOST V DRUŽBO IN KAKOVOST ŽIVLJENJA	30
Leonora Flis LITERATURA KOT MOST MED GENERACIJAMI – POMEN MEDGENERACIJSKEGA POVEZOVANJA PRI ŠTUDIJU LITERATURE V OKVIRU »ODPRTIH« UNIVERZ	31
Meta Furlan, Tadeja Jere Jakulin, Nives Ličen MREŽE ZNANJA: ORODJE ZA RAZVOJ DOSTOPNEGA TURIZMA IN IZOBRAŽEVANJA	32

Otto Gerdina REVŠČINA V STAROSTI IN VLOGA UNIVERZ PRI ZMANJŠEVANJU DRUŽBENIH NEENAKOSTI	33
Peter Glavič SLOVENIJA – STAROSTI PRIJAZNO OKOLJE?	34
Jana Goriup ZNANJA ZA DELO S STAREJŠIMI ODRASLIMI: SOCIALNA GERONTOLOGIJA	35
Urška Gruden OBLIKOVANJE IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA ZA KARIERNE SVETOVALCE, KADROVSKE STROKOVNJAKE, NAČRTOVALCE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV IN VODJE ZA DELO S STAREJŠIMI ZAPOSLENIMI	36
Neža Hlebanja IZSELJEVANJE S SLOVENSKEGA ETNIČNEGA OZEMLJA V BRAZILJO IN DETERMINANTE STARANJA	37
Ana Hribar Podkrajšek GOZDNA TERAPIJA KOT PRISTOP K ZDRAVEMU STARANJU: PILOTNA ŠTUDIJA V ARBORETUMU VOLČJI POTOK	38
Ana Hribernik SAMOPRILAGAJANJE DELOVNEGA MESTA SKOZI OČALA STAREJŠIH	39
Metka Jenčič, Saša Jazbec, Karin Bakračevič ² AKTIVNO STARANJE – JEZIKOVNA KAVARNA V DOMU STAREJŠIH OBČANOV	40
Petra Jurovič, Nataša Pirc Kovačič POZITIVNI UČINKI PODALJŠEVANJA DELOVNE DOBE – PRIMER NOMAGO	41
Anamarija Kejžar, Simon Colnar INTERDISCIPLINARNI PROJEKT UNIVERZE V LJUBLJANI ZA POTREBE DOLGOŽIVE DRUŽBE	42
Staša Kolar, David Pučko, Alenka Švab MLADIZEM V SLOVENSKEM IZOBRAŽEVALNEM PROSTORU	43
Tatjana Kolenc MENTORSTVO V OBDOBJU TRANZICIJE V DRUGO KARIERO IN UPOKOJITEV	44
Simona Kozin Simič LIKOVNA UMETNOST KOT KOGNITIVNA PREVENTIVA	45
Peter Kumer TRST KOT MODRA CONA: GEOGRAFSKI DEJAVNIKI DOLGOŽIVOSTI	46
Simona Kuntarič Zupanc MODEL ŽALOVANJA »KONTINUIRANIH VEZI« (»CONTINUING BONDS«): PREDSTAVITEV IDEJE POLJUDNOZNANSTVENE BROŠURE ZA STAREJŠE	47

Meta Kutin STAREJŠI V RAZMERJIH S PROSTOROM	48
Martin Lipovšek PRAVIČNOST IN DOSTOPNOST KOT TEMELJNA POGOJA NAPREDKA ZNANOSTI DOLGOŽIVOSTI	49
Andreja Ljubič, Jurka Lepičnik Vodopivec, Tamara Štemberger Kolnik KOMPETENČNI OKVIR NAPREDNE ZDRAVSTVENE NEGE Z NAČELI PRISTOPA MONTESSORI ZA STAREJŠE ODRASLE Z DEMENCO	50
Haris Ljubijankić BODOČI UČITELJI GEOGRAFIJE V DOLGOŽIVI DRUŽBI: UČITELJSKE KOMPETENCE, PRILOŽNOSTI IN IZZIVI	51
Lučka Lorber STAROSTI PRIJAZNO UNIVERZITETNO MESTO: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI MARIBORA	52
Špela Mihevc, Anja Grušovnik Mušič AKTUALNO IZOBRAŽEVANJE ŠTUDENTOV ZDRAVSTVENIH SMERI NA TEMO DISKRIMINACIJE STAREJŠIH	53
Mihael Nedeljko, Boris Miha Kaučič IZZIVI IN PRILOŽNOSTI UNIVERZ PRI OBRAVNAVI LGBTQ+ STAREJŠIH ODRASLIH	54
Vlasta Novak Zabukovec SOCIALNA VKLJUČENOST V KONTEKSTU VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V OBDOBJU 65+	55
Lucija Perko POZNAVANJE TRADICIJE – OSNOVE INOVATIVNE MISLI, KI USMERJA KREATIVNE PROCESE	56
Verena Perko ETIKA UČENJA V JESENİ ŽIVLJENJA	57
Nataša Potočnik UČENJE ZA NOVO ŽIVLJENJSKO POGLAVJE: PREOBLIKOVANJE IZOBRAŽEVANJA ZA DOLGOŽIVOST	58
Tadej Praprotnik DIGITALNI STARIZEM V DOLGOŽIVI DRUŽBI	59
Andrej Raspor, Bojan Macuh IZZIVI STAREJŠIH NA TURISTIČNIH POTOVANJIH IN PRILAGODITEV STORITEV ZA DOLGOŽIVO DRUŽBO	60
Monika Šparl, Maja Šuštaršič KAKO RAZVIJATI VKLJUČUJOČE LOKALNO OKOLJE: ŠTUDIJA PRIMERA MUZEJ V SKUPNOSTI	61
Nataša Štandeker POTREBE PO ZNANJU OB UVAJANJU NOVIH ZDRAVIL ZA ALZHEIMERJEVO BOLEZEN	62

Natalija Tanić, Nik Turšič, Otto Gerdina DISKRIMINACIJA NA PODLAGI STAROSTI: KAJ VEMO O STAROSTNI DISKRIMINACIJI MLADIH?	63
Ana Trnavčević PREDSTAVITEV PROJEKTA ASI+	63
Nina Tušek, Mojca Leskovec PRAKSE IZOBRAŽEVALCEV STAREJŠIH ODRASLIH PRI POUČEVANJU TUJIH JEZIKOV V SLOVENIJI	64
Jerica Urbančič, Eva Boštjančič NA MESTA, POZOR, ZDAJ: OCENA PRIPRAVLJENOSTI PEDAGOŠKIH DELAVCEV UL NA IZOBRAŽEVANJE ZA POTREBE DOLGOŽIVOSTI	65
Danica Vidmar HOJA PO RUMENI OPEČNI CESTI ALI PREMAGOVANJE STRAHOV	66
Tinkara Žabar, Aleksander Janeš IZOBRAŽEVANJE STAREJŠIH ZAPOSLENIH ZA AKTIVNO SODELOVANJE V DIGITALNI DRUŽBI	67
Vita Žlender, Ina Šuklje Erjavec, Jana Kozamernik VLOGA ZELENIH POVRŠIN PRI SPODBUJANJU AKTIVNEGA ŽIVLJENJSKEGA SLOGA STAREJŠIH	68
	69

